

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2020.
Юридичний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

13–17 квітня 2020 року

Електронне видання комбінованого
використовування на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 34
Т39

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька
політехніка» (Протокол № 4/20 від 02.03.2020 р.)*

Упорядник Філей Ю.В.

Редакційна колегія:

Наумик В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)
Прушківський В. Г., д-р екон. наук, професор
Кузькін О.Ф., канд. техн. наук, доцент
Глушко В.І., канд. техн. наук, доцент
Климов О.В., канд. техн. наук, доцент
Антонов М.Л., канд. техн. наук, доцент
Савченко В.О., канд. техн. наук, доцент
Кабак В.С., канд. техн. наук, доцент
Касьян М.М., канд. техн. наук, доцент
Корольков В.В., канд. екон. наук, доцент
Дєдков М.В., канд. іст. наук, доцент
Васильєва О.О., канд. фіз.-мат. наук, доцент
Пуцина І.В., канд. пед. наук, доцент
Філей Ю.В., канд. юр. наук, доцент
Гайворонська Т.О., канд. філос. наук, доцент
Сажнів В. М., канд. техн. наук, доцент
Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленою авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Т39 Тиждень науки-2020. Юридичний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–17 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] / Редкол. : В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. ISBN 978-617-529-269-3.

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться на Юридичному факультеті Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-269-3.

© Національний університет
«Запорізька політехніка», 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ».....	9
<i>Саміло Г.О.</i> ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА	9
<i>Баєва Л.В.</i> ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ	11
<i>Смолярова М.Л.</i> СТИМУЛЯЦІЙНА ФУНКЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКА.....	13
<i>Бостан С.К.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО «НОВИЙ» СТАТУС СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД.....	14
<i>Купін А.П.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	16
<i>Буканов Г.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НАСЕЛЕННЯМ ЩОДО ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	18
<i>Вафіна Є.О.</i> ПРОЦЕДУРА ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	21
 СЕКЦІЯ «ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО».....	24
<i>Чайка М.В., Купін А.П.</i> АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ.....	24
<i>Бочарова А.О., Купін А.П.</i> ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА	26
<i>Куплівацька Б.Р., Купін А.П.</i> ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ	28
<i>Єременко Є.І., Купін А.П.</i> ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	30
<i>Стукан І.С. Купін А.П.</i> ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ	31
<i>Ємцева А.О., Купін А.П.</i> АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ ТА ЗАВДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА	33

<i>Гавриш С. О.</i> ОРДАЛІЙ ЯК СПОСІБ ДОКАЗУВАННЯ ВИНУВАТОСТІ В СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ.....	35
<i>Дмитрова Н. І.</i> ДО ВИТОКІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ФІЛАНТРОПІЇ : ЕЛІЗАБЕТ ФРАЙ	38
<i>Рудова В. Ю.</i> АРЕШТАНТСЬКА ПРАЦЯ В ТЮРМАХ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	40
<i>Єфименко Я. Д.</i> ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ТРУДОВОГО ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВУ ВИНАГОРОДУ ЗА РОБОТУ	43
<i>Войтович А. О.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ	45
<i>Мазуренко К. О.</i> МОНАРХІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ	47
<i>Осовська Д.Д., Баєва Л.В.</i> МІСЦЕ І РОЛЬ АДВОКАТУРИ У МЕХАНІЗМІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ	49
<i>Довга І.О. Баєва Л.В.</i> МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	51
<i>Загубипалець К.С., Баєва Л.В.</i> ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	53
<i>Ткачова А.В., Баєва Л.В.</i> РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ В ОХОРОНІ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ	55
<i>Байрамова Д.А.</i> ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	56
<i>Чупета А.О.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ВОДНОГО ФОНДУ	59
<i>Назаренко В. П.</i> ІНСТИТУТ ПРЕФЕКТІВ В УКРАЇНІ – ГАРАНТІЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ЧИ ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ.....	61
<i>Бурденюк І. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ДЕЯКИМИ КАТЕГОРІЯМ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ (З ДОСВІДУ МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА)	63
<i>Ємцева А. О.</i> ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ.....	65
<i>Барановська В. А.</i> ПРАВО ЛЮДИНИ НА ВІДПОЧИНОК ТА СТАН ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	66
<i>Богданова А.В.</i> ПРОФСПІЛКОВІ ОРГАНИ ТА ІНШІ УПОВНОВАЖЕНІ НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ТРУДОВИМ КОЛЕКТИВНОМ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО ПРАВА	68
<i>Виноградова К.Г.</i> ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РОБОЧОГО ЧАСУ» У ТРУДОВОМУ ПРАВІ	70
<i>Зуб Д.В.</i> СУЧАСНА КОМПЕТЕНЦІЯ СТОРІН КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ ТА УГОДИ.....	72

<i>Мерена В.С.</i> ПРОБЛЕМИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ	74
<i>Боднар А.Ю.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	75
<i>Змалюкіна Ю.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ	79
<i>Маніло А.Ю.</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	81
<i>Афоніна А.Є., Купін А.П.</i> ОКРЕМІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	83
<i>Камардін О.Д., Купін А.П.</i> РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	85
<i>Щербіна М.Г., Купін А.П.</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ ...	87

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА»..... 89

<i>Надієнко О.І.</i> ПЕНСІЙНА СИСТЕМИ ЧИЛІ : ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ	89
<i>Сокур Т.А.</i> СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ УМИСНОГО ВВЕДЕННЯ В ОБІГ НА РИНКУ УКРАЇНИ (ВИПУСКУ НА РИНОК УКРАЇНИ) НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	91
<i>Тимчук О.Л.</i> ДЕЯКІ КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗЛОЧИННОСТІ В ЯПОНІЇ	93
<i>Філей Ю.В.</i> ПРОТИПРАВНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ЗЛОЧИНУ	95
<i>Шиян Д.С.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКОВИХ ПОКАРАНЬ У РАЗІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ОСНОВНОГО ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ	97
<i>Шиян О.Ю.</i> ВІДМЕЖУВАННЯ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ВІД ВИДАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ, ЩО ЗМЕНШУЮТЬ НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ АБО ЗБІЛЬШУЮТЬ ВИТРАТИ БЮДЖЕТУ ВСУПЕРЕЧ ЗАКОНУ	99

СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛЬНЕ, ЦИВІЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»..... 102

<i>Акімов А.В.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	102
<i>Боднар А.А.</i> МИРНЕ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ	104

<i>Змалюкіна Ю.В.</i> ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ	106
<i>Надієнко О.І., Виноградова К.Г.</i> РЕФОРМУВАННЯ НОТАРІАТУ УКРАЇНИ: ЗАПОЗИЧЕННЯ ДОСВІДУ ІЗРАЇЛЮ	108
<i>Надієнко О.І., Чудаков О.А.</i> УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ	110
<i>Шиян Д.С., Сова С.С.</i> ПРОГАЛИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	112
<i>Шиян Д.С., Тітова К.О.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ В УКРАЇНІ	114
<i>Шиян О.Ю., Бабак М.А.</i> ЗУПИНЕННЯ ВЧИНЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ДІЙ СУДОМ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ НАКЛАДЕННЯ ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ В ПОРЯДКУ СТАТТІ 265 КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	117

СЕКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

.....	120
<i>Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І.</i> ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА ЯК СПОСІБ ВПЛИВУ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО	120
<i>Бабарикіна Н.А.</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ	122
<i>Бекдамірова Л.З.</i> ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛЮЮЧИХ ІГОР	124
<i>Волобуєв В.В.</i> КОНСЦІЄНТАЛЬНА ТА ГІБРИДНА ВІЙНА: ЩОДО РАНГУ КАТЕГОРІЙ	125
<i>Попович Я.М.</i> ТЛУМАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	127
<i>Сергієнко Т.І.</i> ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ В КОНТЕКСТІ ОСНОВНИХ ВИДІВ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЇ.....	130

СЕКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

.....	132
<i>Арабаджієв Д.Ю., Мороховський В.О.</i> ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	132
<i>Бабарикіна Н.А., Павелко М.С.</i> ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	134
<i>Бабарикіна Н.А., Сафарова Г.Т.</i> ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ.....	135

<i>Бабарикіна Н.А., Самоха Б.А. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ГЕОПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНИ</i>	136
<i>Бабарикіна Н.А., Гонтарь О.М. ДЕМОКРАТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ</i>	138
<i>Герман В.О., Бекдамірова Л.З. БАГАТОГРАННІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЮЮЧИХ ІГОР В ГАЛУЗІ ОСВІТИ</i>	140
<i>Бородіна Т.А., Волобуєв В.В. СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	142
<i>Гордиенко И.С., Сергієнко Т.И. МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ КОНФЛИКТЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ</i>	143
<i>Гришко Д.Д., Сергієнко Т.І. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ</i>	145
<i>Даниленко О.Ю., Волобуєв В.В. МИСТЕЦТВО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО РЕЗУЛЬТАТУ В ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	147
<i>Даниленко О.Ю., Сергієнко Т.І. ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ</i>	148
<i>Доценко М.О., Сергієнко Т.І. ПОПУЛІЗМ ЯК СПЕЦИФІЧНА ПОЛІТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ</i>	150
<i>Мороховський В.О., Волобуєв В.В. ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ</i>	152
<i>Мороховський В.О., Сергієнко Т.І. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ</i>	153
<i>Никитенко Н.Д., Волобуєв В.В. МІФОЛОГЕМІ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ ПОЛІТИЧНОЮ СВІДОМІСТЮ</i>	155
<i>Павелко М.С., Сергієнко Т.І. ІДЕОЛОГІЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ РУХІВ</i>	157
<i>Пивовар Д.О., Волобуєв В.В. УМОВИ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І МЕТОДИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ</i>	159
<i>Пивовар Д.О., Сергієнко Т.І. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА</i>	161
<i>Попович Я.М., Шиліна А.А. УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ</i>	163
<i>Попович Я.М., Кисельов Д.М. МАНІПУЛЯЦІЯ ЯК ТИП СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ У ПОЛІТИЧНІЙ КАМПАНІЇ</i>	165
<i>Попович Я.М., Мальярчук О.А. ПРИНЦИП ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТІЇ</i>	166
<i>Попович Я.М., Мальованна А.Є. ПОЛІТИЧНА ПРОГНОСТИКА ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ</i>	168
<i>Попович Я.М., Пивовар Д.О. РЕЛІГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	170
<i>Сафарова Г.Т., Сергієнко Т.І. РАСИЗМ ТА КСЕНОФОБІЯ ЯК ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНОМУ ДОБРОБУТУ</i>	172

<i>Тамчі П.В., Сергієнко Т.І.</i> ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК ЛІБЕРАЛІЗМУ В УКРАЇНІ	174
<i>Таран Є.І., Сергієнко Т.І.</i> ЛОБІЮВАННЯ ТА ТИСК НА ВЛАДУ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ	176
<i>Цуканов В.А., Волобуєв В.В.</i> ВИНИКНЕННЯ ТА ЗМІСТ ДЕМОКРАТІЇ.	178

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

УДК 340.111

Саміло Г.О.

канд. юрид. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

Юридична інтерпретація (тлумачення) – це процес чи діяльність із використання юридичних матеріалів щодо встановлення, що таке закон, або, точніше, які він встановлює юридичні обов'язки, повноваження, права, пільги тощо. Так юридичне тлумачення має на меті виявити юридичні обов'язки (повноваження, права тощо), що призначені для корисної схеми звичайного використання. Теорії юридичного тлумачення прагнуть встановити, яким чином законодавчі та конституційні положення та інші правові інструменти впливають на зміст нормативно-правового акту.

Хоча тлумачення правового положення завжди залежить від факту будь-якої конкретної справи, застосування законодавчого положення завжди залежатиме від точних фактів даної справи.

Однак інтерпретація відрізняється від конструкції. Перше – це мистецтво з'ясувати справжнє значення будь-якої форми слів, що також означає сенс, який автор має намір передати. Це також можна розуміти як процес, за допомогою якого суди визначають значення законодавчого положення з метою застосування його до ситуації, що склалася перед ними. Слова будь-якою мовою не є науковими символами, що мають точне або певне значення, а мова є лише недосконалим середовищем для передачі своєї думки аудиторії, що складається з осіб різних відтінків думки. Функція судів теж полягає лише у винесенні рішень за конкретною, а не у правотворенні.

Закон є прагматичним інструментом соціального замовлення, і зусилля, що тлумачать, повинні бути пронизані законом. Переважно надавати конструкцію, яка сприяла б меті чи об'єкту закону або підзаконного акту. Існує гранична область, в якій суди формують або творчо тлумачать законодавство і таким чином закінчують або уточнюють законодавство, яке застосовується в їхній державі та вимагає різного ступеня вдосконалення. Оскільки інтерпретація завжди передбачає певний розсуд та вибір, творчість, ступінь, який особливо високий у певних сферах. Деякі судді заявляють, що вони виконують творчі функції навіть в інтерпретації, однак це іноді може призвести до висновків, які мають сильний законодавчий колорит. Інтерпретація не повинна розглядатися як пошук мети нормативно-правового акту, а як один з «атрибутів мети», намагаючись здійснювати справедливість.

Перше і основне правило побудови нормативно-правового акту полягає в тому, що наміри законодавчого органу повинні знаходитись у словах, які вживає сам законодавчий орган. Питання не в тому, що, можливо, передбачалося, а в тому, що було сказано. Запорукою правильного застосування кожного закону є причина і дух закону. Кожне слово, фраза чи речення слід тлумачити з урахуванням загальної мети самого закону. Інтерпретація повинна залежати від тексту та контексту, оскільки вони є основою інтерпретації. Якщо текст є текстурою, контекст надає колір. Нікого не можна ігнорувати. Конкретне застереження або вираз трактується шляхом побудови всього інструменту та будь-яких домінуючих цілей, які він може виражати. Законодавча функція не може бути узурпована під маскуванням тлумачення, і слід уникати небезпеки апріорного визначення сенсу положення, що базується на заздалегідь уявлених ідеях ідеологічної структури чи схеми.

Правильне тлумачення – це те, що найкраще узгоджує слова з об'єктом статуту. Правильна побудова закону може бути досягнута лише в тому випадку, якщо буде враховано весь його обсяг та об'єкт разом з аналізом його формулювання та обставин, в яких він приймається.

Правила тлумачення не є нормами права, вони є посібниками, і такі з них, які не служать корисній меті, можуть бути відхилені, а на їх місці можуть розвиватися нові правила. Вони є допоміжними засобами для побудови, презумпцій чи показників.

З цим пов'язаний перехід до використання простої мови. Але в цьому аспекті є багато зауважень. Мова нашого законодавства не може бути зведена до розмов немовляти, повинна бути точною та акуратною. Хороший проект нормативно-правового акту містить чітке вираження намірів, використовує послідовну термінологію у всьому тексті, уникає пасивного залогу та окличних тверджень. Юридичні терміни або авторитетно визначені в проекті, або в судовому тлумаченні. Вираження короткі. Переважними є прості слова, які зазвичай використовуються у звичайному мовленні. Необхідно уникати повторень.

Елементарне правило говорить, що намір законодавчого органу має бути знайдено, прочитавши нормативно-правовий акт в цілому. Кожне застереження повинно бути витлумачено з посиланням на контекст та інші пункти закону, щоб прийняти послідовне введення в дію всього закону або ряду нормативно-правових актів, що стосуються даного предмету. Кожне слово, однак, повинно відігравати свою роль, якою б значною чи незначною вона не була у досягненні законодавчого наміру. Кожен розділ повинен розглядатися як єдине ціле. Вони можуть бути взаємозалежними, кожна частина кидає світло, якщо потрібно, на інші. Тлумачення права слід

використовувати для того, щоб зробити нормативно-правовий акт працездатним.

УДК 342.5; 342.9

Баєва Л.В.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ

Процеси управління мають місце там, де відбувається спільна діяльність людей для досягнення певних цілей.

Уміння керівника правоохоронних органів створити сприятливий соціально-психологічний клімат в колективі, зацікавити роботою працівників, застосувати певні мотиваційні та управлінські методи, виявити свої лідерські здібності, вміння спілкуватися та вирішувати конфліктні ситуації – все це залежить від обраного стилю керівництва і впливає на ефективність та результативність організації діяльності правоохоронних органів. Керівник повинен знайти до кожного працівника підхід, створити сприятливі умови для ефективного виконання поставлених завдань та функцій органу поліції, мотивувати працівників до діяльності, бути лідером.

Стиль (від латин. *stylus* – стрижень для письма) – це сукупність прийомів, форм і методів здійснення якої-небудь роботи, діяльності, поведінки. У тлумачному словнику зазначається, що «стиль» – це сукупність зовнішніх ознак, особливостей, властивих чому-небудь, кому-небудь, характерних рис якої-небудь поведінки, діяльності, методу роботи.

Стиль управління характеризує безпосередньо діяльність керівних органів і розглядається в цілому як сукупність конкретних способів і методів у процесі вирішення завдань управління. Стиль роботи стосується як керівників, так і підлеглих або виконавців. Вони однаковою мірою відповідають за організацію своєї роботи. Кожен має свій стиль роботи – це прояв неординарності, манери, кожен має природне чуття стилю.

В науковій літературі по-різному трактується «стиль керівництва». Ф. Фідлер вважає, що стиль керівництва – це стабільний признак особистості керівника; А. Журавльов визначає стиль керівництва як індивідуально-типові особливості щодо стійкої системи заходів, методів, прийомів впливу керівника на колектив з метою ефективного та якісного виконання управлінських функцій.

За цих умов стиль управління є складним, багатоелементним і системним явищем, що ґрунтується на певному синтезі соціальних,

нормативних, організаційних, інформаційних і технічних параметрів управління, тобто певною мірою на об'єктивних засадах, з одного боку, і наявному генотипу, інтелектуальному розвитку, історичному досвіду та соціально-психологічному потенціалі, або суб'єктивному факторі, задіяному в управлінні, – з іншого.

Отже, стиль управління керівника правоохоронних органів – це упорядкована сукупність робочих, практичних прийомів його поведінки і стосунків з підлеглими в процесі управління, тобто в розробці, прийнятті рішень, організації їх виконання і контролю оперативно-службової діяльності. В стилі управління відображується власна концепція керівника, його особистість, досвід, кругозір, характер; це його почерк, ділові манери і ділова професійна грамотність. В стилі управління виявляється єдність професійних, організаційних, ідейно-політичних, моральних та інших якостей керівника.

Аналіз наукової літератури свідчить, що єдиного підходу до визначення поняття стилів управління у сфері державної служби, їх типології на сьогодні не існує. Вирізняють декілька підходів до проблеми класифікації стилів, виділяючи їх за різними підставами. Не завжди ці підходи незалежні один від одного, частіше вони пересікаються, але все ж різняться за своїми домінуючими ідеями. Відповідно до них виділяються чотири підходи: 1) особистісний (визначається виділенням індивідуальних особливостей керівника); 2) поведінковий (пов'язує поведінку керівника з ситуаціями діяльності, структурою виробничих завдань, а також з професіоналізмом, відносинами і мотивами підлеглих); 3) комплексний (виражається в намаганні узагальнити найбільш відомі детермінанти стилю); 4) структурно-функціональний (характеризується постановкою питання про внутрішню організацію стилю, при цьому зазвичай не конкретизується їх число).

Серед більшості вчених та практиків одержав визнання поділ стилів керівництва на три основних: директивний (авторитарний), демократичний та ліберальний. Вони відрізняються порядком розподілу обов'язків, методами розробки і виконання рішень, формами контактів керівництва з виконавцями та контролю за їх діяльністю. Від стилю керівника залежить те, що називають «мікрокліматом» у колективі.

Керівники правоохоронних органів мають визначені й стабільні стилі управління – від авторитарного до демократичного, при цьому вони можуть діяти з використанням різних стилів в ті або інші періоди часу. Багато керівників діють по-різному під час кризових ситуацій порівняно зі сприятливими ситуаціями, тому повинні поєднувати різні стилі управління з метою підвищення ефективності своєї діяльності та авторитету серед підлеглих.

СТИМУЛЯЦІЙНА ФУНКЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКА

Матеріально-правове стимулювання має своїм головним завданням підтримку і зміцнення матеріальної зацікавленості працівників у результатах праці. Ефективність стимулювання працівників безпосередньо залежить від правильної організації оплати праці на підприємствах, установах, організаціях.

Основним засобом матеріально-правового стимулювання працівників є встановлення розміру заробітної плати та її виплата. Зрозуміло, що розмір заробітної плати повинен бути пов'язаний з витраченими працівником зусиллями (фізичними, моральними й т.д.), а також з результатами праці, досягненням цілей, поставлених підприємством перед працівником.

Заробітна плата, як ми вже відзначали, покликана компенсувати трудові зусилля працівника, які можуть мати різний характер: соціальний, психологічний, економічний, фізичний, біологічний й інші. Соціальний характер проявляється в тому, що трудову діяльність розглядають з точки зору здатності взаємодії працівника з трудовим колективом. Враховується вміння адаптуватися, знаходити спільні точки дотику з колегами, керівниками та іншими фахівцями. Психологічний характер виражається в тому, що працівник при виконанні трудової функції стикається з нервово-емоційними або інтелектуальними навантаженнями. Економічний характер проявляється в тому, що трудова діяльність працівника розглядається з точки зору її ефективності. При цьому зіставляються витрати праці й кінцеві результати. Фізичний характер орієнтований на важкі умови праці, при яких працівник виконує свою функцію. Біологічний характер відбивається негативним впливом на здоров'я працівника шкідливих виробничих факторів при виконанні ним трудової функції.

Автори юридичних та економічних досліджень розглядають заробітну плату як один з основних чинників, що визначає матеріально-побутове становище працівників та найважливішим елементом організації праці й виробництва, що складає один з головних чинників собівартості продукції. У правовій науці виділяють наступні функції заробітної плати: відтворювальну, стимуляційну, соціальну, регулятивну, захисну та виховну. Заробітна плата виконує різні функції.

В рамках нашого дослідження ми розглянемо стимуляційну функцію заробітної плати та визначимо її роль у формуванні мотивації працівника.

Одним з головних принципів реалізації цієї функції є диференціація рівня оплати праці залежно від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Такий принцип зафіксовано в сучасному трудовому законодавстві України – ст. 94 Кодексу законів про працю України та ст. 1 Закону України «Про оплату праці».

Розроблення системи матеріального стимулювання працівників є справою не лише держави, а й самого роботодавця, якому держава надала можливість самостійно визначати способи вироблення стимулів до праці в межах чинних загальнообов'язкових правил, а саме можливість встановлення форм, систем і розмірів заробітної плати. Зрозуміло, що встановлення прямого і безпосереднього зв'язку між досягнутими результатами праці й нормами її оплати дозволяє зацікавити працівників в підвищенні продуктивності праці, в планомірному збільшенні трудового внеску. Заохочувальні системи заробітної плати покликані допомогти забезпеченню поєднання стимулів особистої та колективної зацікавленості працівників у результатах праці з інтересами роботодавця.

Справедлива заробітна плата у трудових відносинах відноситься до матеріально-правових стимулів, яка мотивує їх до продуктивної праці. Тому, не викликає сумнівів думки правників щодо внесення змін у преамбулу Закону України «Про оплату праці», де не тільки необхідно вказати цю функцію заробітної плати як мотиваційну, а й розкрити її зміст

Отже, на сьогодні стан стимуляційної функції заробітної плати у трудових правовідносинах бажає бути кращим, це зумовлено економічною кризою та зловживаннями з боку роботодавців.

УДК 001.2+34

Бостан С.К.,

д-р юр. наук, проф., НУ «Запорізька політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПРО «НОВИЙ» СТАТУС СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД

Спеціалізовані вчені ради завжди відігравали особливу роль в підготовці науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації. Правовий статус та процедура захисту в них наукових досягнень, як правило, у вигляді дисертаційного дослідження, визначається чинним «Порядком присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету України від 24 липня 2013 р. № 567 [1]. Але справа в тому, що 31 грудня цього року зазначений нормативно-правовий акт втрачає свою чинність і йому на зміну

має прийти новий «Порядок присудження наукових ступенів доктора наук і доктора філософії спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ)» [2](далі – проект «Порядку»). Оскільки цей проект охоплює досить широке коло організаційних, процедурних та фінансових питань, пов'язаних з здобуттям наукових ступенів, то ми вирішили зупинитись більш предметно на проблемі «нового» статусу спеціалізованих вчених рад.

Слід підкреслити, що в зазначеному проекті пропонується доволі «жорсткий» поділ спеціалізованих вчених рад на: а) *постійно діючу*, в якій можна здобути наукові ступені доктора наук та доктора філософії в певній галузі науки; б) *разову*, в якій можна здобути тільки наукову ступінь доктора філософії.

Постійно діючу спеціалізовану раду має право формувати лише заклад вищої освіти (далі – ЗВО) або наукова установа (далі – НУ), у якому за основним місцем роботи працює не менше 5 докторів наук за тієї спеціалізацією, з якої створюється рада. Зазначені доктори наук повинні мати: а) ступінь доктора наук зі спеціальності, що охоплює спеціалізацію, з якої утворена спеціалізована вчена рада; б) бути автором (співавтором) не менше 3 статей за спеціалізацією спеціалізованої вченої ради, що були опубліковані впродовж останніх 5 років у рецензованих фахових виданнях, включених до міжнародних баз Scopus або Web of Science Core Collection; в) або автором не менше 10 статей за спеціалізацією спеціалізованої вченої ради та які опубліковані впродовж останніх 5 років у відповідних вітчизняних фахових виданнях, включених до переліку МОН України (п. 6 проекту «Порядку...»).

Постійно діюча спеціалізована вчена рада формується на 5-річний строк із 5 докторів наук за відповідною спеціалізацією з числа працівників ЗВО (НУ), у якій сформована відповідна рада – голови ради та 4 рецензентів. ЗВО (НУ) щорічно публікує інформацію, крім інформації з обмеженим доступом, про наукові інтереси членів постійно діючої спеціалізованої вченої ради (на базі їх публікацій за попередніх 5 років), відповідно до яких визначається напрямки наукових робіт, що можуть бути прийняті до захисту у відповідній постійно діючій спеціалізованій вченій раді. Остання, як і раніше, проводить не більш як 12 засідань; на одному засіданні – захист наукових досягнень не більше одного здобувача наукового ступеня доктора наук (п. 6 проекту «Порядку...»).

Щодо разової спеціалізованої вченої ради, то можна зазначити, що цей «інститут» існував і раніше, але його «статус» суттєво змінився. Зокрема, вона формується лише в тому ЗВО (НУ), який немає кадрових можливостей для створення постійно діючої такої ради, але є акредитована НАЗЯВО (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти) освітньо-наукова

програма аспірантури (ад'юнктури) в межах відповідної спеціальності. За цих умов вченою радою ЗВО (раніше МОН України, – С.Б.) може бути прийняте рішення про створення разової спеціалізованої вченої ради для захисту однієї дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії особою, яка пройшла підготовку саме у цьому ЗВО (НУ). Разова спеціалізована вчена рада складається з 5 науково-педагогічних (наукових) працівників, у яких є науковий ступінь за спеціалізацією зазначеної ради (п. 8 проекту «Порядку...»).

Отже, якщо оцінити запропонований НАЗЯВО проект «Порядку», то в цілому він заслуговує на позитивну оцінку як такий, що сприяє значному спрощенню порядку формування спеціалізованих вчених рад та захисту наукових досягнень здобувача, посиленню фахових вимог і, відповідно, якості кадрового потенціалу спеціалізованих вчених рад, зменшенню бюрократичних процедур, зростанню рівня автономності закладів вищої освіти (наукових установ) тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Порядок присудження наукових ступенів : Постанова Кабінету України від 24 липня 2013 р. № 567 : станом на 05.03.2020 р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>
2. Проект «Порядку присудження наукових ступенів доктора наук і доктора філософії спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ)». URL. https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/проект_Порядок-присудження-наукових-ступенів.pdf

УДК 342.22:351.74

Купін А.П.

к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття правозастосовної діяльності запроваджено у середині 50-х років ХХ століття, коли низка провідних на той час радянських правознавців імплементували спочатку в теорію, а потім і у законодавство свою думку про сутнісні відмінності правозастосування не тільки від правовстановлення, але й від застосування права. На їх погляд, правозастосування пов'язане виключно з каральною функцією держави і відбувається у ході боротьби зі

злочинністю та під час здійснення правосуддя. Тобто є підстави вважати, що протиставлення понять «правозастосовна діяльність» і «застосування права» є штучним і ґрунтується на властивому слов'янським мовам лексичному різноманітті.

У правознавстві і праві європейських демократичних держав цієї проблеми не існує. Там поняття «правозастосування», «застосування права», «правозастосовна діяльність» чи «правозастосовна діяльність» позначаються єдиним терміном: на англійській мові – «use of law», а на німецькій – «Rechtsanwendung». Визначається це поняття просто і зрозуміло – як прийняття правомірних рішень на основі порівняння норм законів, якими визначені правові наслідки абстрактних юридичних фактів, з конкретними життєвими обставинами.

А тому практично будь-яку правомірну діяльність усіх органів держави, юридичних і навіть фізичних осіб можна вважати правозастосуванням.

Для розв'язання означеної проблеми уявляється доцільним звернутися до іноземного, насамперед європейського, досвіду. Системний аналіз документів міжнародного і національного права інших держав свідчить відсутність у них прямих аналогів українських термінів «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи».

Одним з основних складників сектору безпеки є сили підтримання правопорядку. У США та інших англomовних державах вживаються терміни «Law Enforcement Activity» та «Law Enforcement Agencies», які в Україні офіційно перекладаються як «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи», однак буквально можуть бути перекладені як «діяльність із застосуванням законного примусу» та «державні органи, уповноважені на застосування законного примусу», на яких покладається безпосереднє забезпечення національної безпеки у сферах правопорядку, громадської та державної безпеки.

До «Law Enforcement Agencies» належать поліційні органи і спецслужби. Поліційні органи – це органи виконавчої влади, спеціально уповноважені на проведення поліційної діяльності – особливого різновиду державно-управлінської діяльності, що здійснюється із застосуваннями державного (адміністративного) примусу, включаючи правообмежувальні заходи і крайню форму примусу – легітимне насилля, тобто передбачене законодавством застосування сили у широкому розумінні цього поняття (в українському праві – прямого адміністративного примусу): фізичної сили, спеціальних засобів та зброї.

Слід зауважити, що окремі поліційні повноваження можуть надаватися й іншим державним органам, які безпосередньо не належать до поліційних. До таких відносяться державні контрольно-ревізійні та наглядові органи (інспекції, контрольно-ревізійні служби тощо).

Прокуратура зазвичай належить до судової гілки влади. Але у випадках, коли їй надається право самостійно провадити кримінальне переслідування, позбавляти волі обвинувачуваних або підозрюваних осіб, вести досудове розслідування, вона також може бути віднесена до поліцейських органів.

Відповідно до європейських підходів притаманними сектору безпеки поліцейськими органами є: поліція: загальнодержавна, а також її відомчі та функціональні (боротьби з наркотиками, незаконним обігом зброї, нелегальною міграцією, фінансовими злочинами тощо) різновиди; жандармерія – поліція військового типу внутрішньої організації (у деяких державах вона називається карабінерією або національною гвардією); органи безпеки держави: контррозвідки та боротьби із злочинами проти держави та іншими особливо небезпечними для суспільства злочинами, які загрожують життєво важливим національним цінностям (антиконституційною підривною діяльністю, тероризмом, організованою злочинністю, корупцією на вищих щаблях влади); органи охорони державного кордону; органи митного контролю.

Спецслужбами у європейських державах та міжнародних організаціях вважаються державні структури, яким надані повноваження на проведення спеціальної або, як її ще називають, таємної, оперативної чи розвідувальної діяльності. Зміст цієї діяльності зводиться до отримання інформації без відома її власника або об'єкта, якого вона стосується, а також у проведенні інших таємних заходів. Тобто, визначальною ознакою спецслужб є специфіка методів і засобів виконання покладених на них завдань, а не загальне спрямування цієї діяльності.

УДК 342.9

Буканов Г.М.

доцент кафедри КАТП, НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НАСЕЛЕННЯМ ЩОДО ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Органи державної влади забезпечують громадський порядок в Україні в цілому, насамперед, шляхом створення політичних, правових, економічних, організаційних та інших умов, що дозволяють підтримувати належний громадський порядок і здійснювати його охорону.

Але система конкретних правових і організаційних заходів, що складають зміст безпосередньо охорони громадського порядку реалізується

переважно у муніципальних утвореннях: міських і сільських поселеннях, у яких здійснюється місцеве самоврядування.

Слід звернути увагу на безрезультатності будь-яких спроб виділення «місцевих справ», принципово відмінних від державних. Функція охорони громадського порядку іманентно властива місцевому самоврядуванню. Повноцінне самоврядування неможливе без задоволення потреби населення у належному громадському порядку.

Взаємодія органів правопорядку з органами державної влади та місцевого самоврядування і населенням щодо охорони громадського порядку – погоджений за місцем, часом та характером комплекс певних заходів, які проводяться підрозділами органів правопорядку з метою захисту інтересів держави, прав та свобод громадян, підприємств, установ та організацій всіх форм власності від протиправних посягань.

Основними принципами взаємодії органів правопорядку з іншими правоохоронними органами, державними органами, населенням щодо охорони громадського порядку є:

- суворе дотримання законності;

- оперативність розгляду і прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції;

- комплексне використання у випадку необхідності сил і засобів, що є у розпорядженні взаємодіючих сторін.

Співробітники органів правопорядку повинні проводити у трудових колективах і серед населення інформаційно-консультативну діяльність. Роз'яснювати закони та інші правові акти з питань забезпечення правопорядку, особистої і громадської безпеки, охорони власності від протиправних посягань. Вони інформують населення про стан правопорядку в місті, іншому населеному пункті, чи у зонах відпочинку.

Головним завданням в організації взаємодії є зміцнення зв'язку з трудовими колективами і населенням на закріпленій території. У цих цілях організовуються і проводяться профілактичні заходи із залученням громадян. Населення інформується про стан громадського порядку, про припинення і розкриття злочинів. Керівники та співробітники органів правопорядку звітують у трудових колективах, перед населенням, що проживає на території, яка обслуговується, про роботу органів правопорядку.

Підрозділами органів правопорядку мають практикуватися письмові й усні (по радіо, телебаченню) звертання до населення чи міста району або до конкретної категорії громадян, що несуть відповідальність за виховання неповнолітніх. Звертання можуть містити прохання про сприяння співробітникам органів правопорядку у організації охорони порядку на території району, мікрорайону, міста. У звертаннях вносяться пропозиції про

утворення формувань із мешканців того чи іншого будинку для охорони порядку в під'їздах, дворах у денний і вечірній час, а також для попередження квартирних крадіжок, викрадення автотранспортних засобів та інших злочинів. Громадянам співробітниками органів правопорядку повідомляються номери телефонів, по яких вони можуть цілодобово передавати необхідну інформацію про протиправні посягання на їхні права, свободи, майно й інші законні інтереси.

Дуже часто органи правопорядку звертаються до населення з проханням посприяти їй у розшуку злочинців, виявленні свідків, доказів у справі, встановленні особистості по невідомих трупах, розшуку викрадених дітей, а також в одержанні іншої інформації, корисної для боротьби з правопорушеннями.

Підтримка зв'язку з засобами масової інформації. Необхідною умовою успішного виконання задач і функцій, покладених на органи правопорядку, є підтримка ними зв'язку із засобами масової інформації.

Контакти з журналістами та іншими представниками засобів масової інформації мають за мету надання їм допомоги в одержанні та перевірці інформації (проведення інтерв'ю, ознайомлення з матеріалами, залучення представників преси для участі в рейдах, патрулюванні й інших заходах).

3 найбільш актуальних і важливих питань діяльності органів правопорядку мають проводитися прес-конференції, брифінги, прийоми, зустрічі представників преси з керівництвом підрозділів органів правопорядку; для більш об'єктивного інформування представників засобів масової інформації готуються прес-релізи.

Прес-конференція – це зустріч керівників підрозділів органів правопорядку із представниками засобів масової інформації для бесіди з питань, що представляють великий суспільний інтерес, із приводу якої-небудь важливої події. Як правило, після відповідного заяви керівника він чи інші посадові особи органу відповідають на питання присутніх кореспондентів.

Брифінг – коротка нарада з представниками засобів масової інформації, де виражається позиція керівництва місцевої міліції з питання, яке цікавить громадськість та дається інформація про події за певний період часу, конкретну роботу органу.

Прес-реліз – спеціальний бюлетень, підготовлений підрозділом органу правопорядку для працівників засобів масової інформації. У ньому містяться повідомлення, інформація про яку-небудь подію, проблему і т.п.

Співробітники органів правопорядку мають виступати перед журналістами і представниками інших засобів масової інформації на радіо, телебаченню, у пресі; консультувати редакції з публікацій, що готуються.

Велике значення у формуванні позитивної громадської думки про роботу органів правопорядку щодо зміцнення правопорядку мають зв'язки з депутатами, представниками політичних партій, рухів, релігійних об'єднань та ін.

До найбільш розповсюджених форм зв'язку з представниками і лідерами зазначених об'єднань належать:

- підтримка з керівниками і лідерами національних земляцтв, релігійних об'єднань постійних відносин, координація зусиль щодо запобігання міжнаціональних конфліктів серед населення, у тому числі через засоби масової інформації;
- участь представників органів правопорядку у з'їздах, конференціях, демонстраціях та інших заходах, проведених громадськими об'єднаннями;
- обмін інформацією з депутатами, лідерами громадських рухів і релігійних конфесій;
- інтерв'ювання лідерів партій, рухів, земляцтв із питань забезпечення громадського порядку і громадської безпеки у санаторно-курортних та інших зонах відпочинку, а також з метою з'ясування громадської думки про роботу місцевої міліції.

УДК 342.5

Вафіна С.О.

аспірантка кафедри КАТП, НУ «Запорізька політехніка»

ПРОЦЕДУРА ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Необхідність ефективних механізмів притягнення суддів до відповідальності за дії, несумісні із ідеалами правосуддя, зумовлена потребою підтримувати авторитет правосуддя і довіру до судів. За законом судді можуть бути притягнені до відповідальності за вчинення будь-якого злочину, у т.ч. загального злочину у сфері службової діяльності, а також низки злочинів проти правосуддя, передусім за ухвалення завідомо неправосудного рішення чи вироку. Судді як державні службовці також є суб'єктами відповідальності відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Законодавством України встановлено особливий порядок притягнення суддів до кримінальної відповідальності з метою забезпечення їх незалежності та недоторканності [2, с.84]. Існують лише обмеження щодо затримання судді. Так, згідно з Конституцією України (ст.126), суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом. Кримінально-процесуальний кодекс

України, а саме ст. 482 конкретизує це положення: «Суддя затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком: якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням та затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину.»

Гарантії недоторканності для суддів мають на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання в їх діяльність [4, с.7]. Водночас, однією з проблем, що виникає на практиці у зв'язку з існуванням суддівської недоторканності є довготривалість розслідування кримінальних справ щодо суддів, яке обґрунтовують тим, що судді, користуючись неможливістю швидкого застосування щодо них заходів процесуального примусу (привід, затримання, арешт), просто уникають зустрічей із слідчими, перешкоджаючи таким чином слідству [3, с.5,6]. Тому притягнути суддю до кримінальної відповідальності дуже важко, про що свідчить незначна кількість суддів, які понесли відповідальність за вчинені злочини.

Крім цього, Закон України «Про судоустрій та статус суддів» закріпив особливий порядок проведення слідчих (розшукових) дій. Так, проведення щодо судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися лише з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення ухваленого за клопотанням Генерального прокурора або його заступника, керівника регіональної прокуратури або його заступника [5, с.2,3]. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення, а також прийняття рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, застосування запобіжних заходів не може здійснюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду. У разі якщо згідно із загальними правилами визначення юрисдикції кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися або рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій або застосування запобіжних заходів має ухвалюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження або ухвалення рішення про проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій здійснюється судом, найбільш територіально наближеним до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді [2, с.15,16].

Відсутня будь-яка інформація про те, що хоч одного суддю притягнули до адміністративної відповідальності. Склалася практика, що адміністративні органи зазвичай не складають протоколи про вчинення правопорушення

щодо суддів. Наприклад, якщо за кермом зупиненого на дорозі автомобіля за порушення правил дорожнього руху був суддя, то посвідчення судді цілком достатньо, щоб працівник поліції відпустив суддю без складання постанови чи протоколу.

Отже, наведене вище дає підстави стверджувати, що сучасні механізми притягнення суддів до відповідальності є недосконалими, суперечливими і з однієї сторони, дають можливість уникати відповідальності за протиправну поведінку судді, з іншої сторони – розправлятися з «небажаними» суддями. Без вирішення проблем у цій сфері неможливо розраховувати на повагу і довіру до судової системи. Слушним є також внесення відповідних змін до законодавства із запровадженням при цьому обмеженої недоторканності суддів, тобто поширення суддівського імунітету лише під час здійснення судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» зроблений Центром Розумкова в межах етапу проекту «Судова реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.razumkow.org.ua/upload/1381419715_file.pdg.

2. Гончаренко О.В. Актуальні питання притягнення суддів до відповідальності (частина перша) / О.В. Гончаренко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. - №1(5). – С.77-92.

3. Кузьмін Р. Ще раз про суддівську недоторканність / Р. Кузьмін // Вісник прокуратури. – 2018. - №5 (107). – С.3-9.

4. Проект Закону про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів (реєстр №2522 від 04.07.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wl.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47765.

5. Щорічні звіти Міністерства юстиції України про результати проведення заходів щодо запобігання та протидії корупції у 2017-2019 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minjust.gov.ua/47777>.

СЕКЦІЯ «ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО»

УДК 342.9

Чайка М.В.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ

На сьогодні саме Конституція України надає можливість для створення незалежної судової системи, яка надає захист правам людини та громадянина, у тому числі й в питаннях адміністративного судочинства.

Згідно до нашого законодавства усі права і свободи людей і громадян захищаються за допомогою дії ланки судових інстанцій.

На сьогодні кожна правова, демократична держава повинна надавати змогу для ефективного збереження існування прав та свобод людини, одним із елементів якого є система судової охорони осіб від порушень їх прав та особистих інтересів з боку органів в управлінських зносинах.

Однак, найсуттєвішою ознакою суб'єкта та умовою його приєднання до адміністративного провадження є його адміністративна процесуальна правосуб'єктність, тобто існування певних прав та зобов'язань, можливість їх набувати, реалізовувати та відповідати за їх невиконання.

Правосуб'єктність є засобом, завдяки якому суб'єкт адміністративних процесуальних відносин здатний мати та реалізувати надані йому процесуальні права, забезпечуючи вхід в правничу систему та забезпечує доступність до всіх цінностей, що надаються нею.

Законодавство в адміністративній частині передбачає, що ця властивість визначається, як можливість мати процесуальні права та зобов'язання в адміністративних зносинах.

З того ж законодавства можна виділити певну структуру правосуб'єктності, складовими якої виступають:

1) Адміністративна процесуальна правоздатність, яка надає змогу фізичним, юридичним особам володіти правами та зобов'язаннями, обсяг та зміст яких обумовлюється процесуальною участю конкретного учасника в адміністративних зносинах.

2) Адміністративно-процесуальна дієздатність – це здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові.

На сьогодні, доволі спірним та дискусійним є питання щодо визнання міжнародної правосуб'єктності. Раніше закладалась думка, що людина не може виходити з юрисдикції держави, повинна знаходитися тільки у внутрішній її стороні. Але з розвитком міжнародних зносин, ця думка почала зникати, натомість виникла інша, яка повністю протистояла початковій.

В сучасному розумінні міжнародну правосуб'єктність тільки починає набирати оберти у своєму розвитку. Відповідно до діючої доктрини в міжнародному праві фізична особа не визнається суб'єктом міжнародних зносин, вважається що саме держава представляє її на міжнародній арені. З цього можна зробити певне дискусійне питання, яке розділяє думку сучасних вчених. Перша група вважає, що така парадигма вірна і дотримуються думки, що тільки держава повинна представляти особу у міжнародних зносинах, натомість інші вимагають повного визнання даного права за фізичною особою як окремим індивідом і учасником міжнародних зносин. Саме через цю дискусію сучасна людина виступає від свого імені навіть в міжнародних зносинах, незважаючи на приналежність держави та охорону з її боку.

Отже, можна сказати, що правосуб'єктність закріплює за суб'єктом можливість стати повноцінним учасником судового процесу, у якій відповідно поєднані та пов'язані між собою правоздатність та дієздатність, а також деліктоздатність, яка, в свою чергу, відображає третю сторону правосуб'єктності – здатність нести відповідальність.

З огляду на вищевикладене, адміністративно-процесуальна правосуб'єктність – це специфічна особливість учасника адміністративного процесу, яка визначає його можливість бути носієм прав і обов'язків і вступати в адміністративно-процесуальні правовідносини. Крім того, адміністративно-процесуальна правосуб'єктність закріплює коло осіб, які можуть бути суб'єктами прав і обов'язків, конкретизуючи тим самим коло правовідносин, які виникають на основі адміністративно-процесуальної правосуб'єктності.

Натомість ця ж тема у міжнародних зносинах потребує більш точно визначення та розв'язання дискусійного питання, яке гостро стоїть в сьогоденні між групами дослідників. На нашу думку саме людина визначає, перетворює та припиняє будь-які правові зносини, але тільки у внутрішній сфері. Натомість держава повинна представляти та захищати її права на міжнародній арені, проблема в тому чи на якісному рівні вона це робить.

УДК 342.9

Бочарова А.О.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Актуальність теми пов'язана з визначенням принципів адміністративного судочинства для втілення їх на практиці водночас при забезпеченні захисту прав і свобод людини і громадянина завдяки нормативному закріпленню в законодавстві. Адже практична реалізація цих принципів є загальновизнаним критерієм правової держави та демократичного політико-правового режиму, що реально сприяє створенню справді демократичної та соціально зорієнтованої держави, яка неможлива без сильної та незалежної судової влади.

Спочатку потрібно встановити, що судова система є одним з основних державних інститутів, який здійснює контроль за належним виконанням повноважень іншими ланками державного механізму, забезпечує охорону конституційного ладу та правопорядку у державі, а також вживає заходів для припинення порушення прав громадян їх відновлення та запобігання таким порушенням. Розглядати правозахисну природу адміністративної юстиції неможливо без виокремлення принципів адміністративного судочинства, які становлять врегульований адміністративно-процесуальними нормами порядок діяльності адміністративних судів, щодо послідовного розгляду та вирішення адміністративних спорів певної категорії.

Принципи адміністративного судочинства – це базисні, первісні засади його існування, які опосередковують закономірність такого існування і взаємний зв'язок цього явища з іншими правозахисними явищами.

Відповідно до кодексу адміністративного судочинства визначено перелік принципів здійснення правосуддя в адміністративних судах.

Принцип верховенства права є одним з головних принципів, який панує у суспільстві та має застосовуватися при здійсненні адміністративного судочинства. Ним керуються під час вирішення певної справи, та відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищою соціальною цінністю. Вміле застосування цього принципу залежить від рівня правової підготовки, свідомості та культури кожного судді адміністративних судів. Застосування цього принципу забезпечує належний захист прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Рівність учасників процесу перед законом і судом означає, що не існує будь-яких виключень та переваг будь якій стороні учасників процесу щодо реалізації їх матеріальних та процесуальних прав.

Правоздатні особи, які беруть участь у справі можуть доводити, обґрунтовувати чи оспорювати позовні вимоги. Головною ознакою цього є спір між учасниками справи, який визначає наявність змагальності між конкуруючими суб'єктами.

В адміністративному судочинстві характеризуються права інших осіб, які беруть участь у справі та визначаються системою адміністративних процесуальних правовідносин в наступних стадіях розвитку адміністративного судочинства у справі.

Також учасники справи можуть офіційно з'ясовувати обставини щодо неї, вони можуть вживати заходи визначені законом, щодо встановлення конкретних обставин справи, стосовно виявлення та дослідження доказів у судовому порядку з власної ініціативи.

Кожен громадянин має вільний доступ, можливість ознайомитися зі здійсненням судами адміністративного судочинства. Обмеження відкритості у судочинстві встановлені законом, з метою дотримання секретної інформації.

Держава забезпечує усім особам, які беруть участь у справі, та особам які не брали участі у процесі розгляду справи, у випадку вирішення судом питання про їхні права та обов'язки право на апеляційне та касаційне оскарження.

Обов'язковість судових рішень стосується судів. Судові рішення ухвалюються від імені України та повинні виконуватися на всій її території. Винесені судові рішення, щодо однієї справи, які надрали чинності не можуть доказуватися при розгляді інших справ, якщо в них приймають участь ті ж самі особи. Цей принцип відіграє важливу роль в дотриманні прав та свобод учасників в адміністративному судочинстві.

Отже, підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що принципи адміністративного судочинства є основними засадами, з дотриманням яких здійснюється адміністративне судочинство в Україні. Усі принципи пов'язані між собою та утворюють систему, в якій вони служать єдиній меті – дотримання захисту прав і свобод людини і громадянина України. Від правильності застосування цих принципів залежить нормальне функціонування судів та справедливий захист та покращення правосуддя в нашій країні.

УДК 342.9

Куплівацька Б.Р.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Історія побудови та діяльності адміністративних судів дає перспективу прослідкувати походження їх розвитку, розкрити ті зовнішні та внутрішні чинники які довершували вплив на їх формування. Дослідження теми функціонування адміністративних судів недопустиме без висвітлення історичних етапів розвитку їх формування та суспільного розвитку. При цьому на піднесення адміністративного судочинства безпосередньо відбився і розвиток самого адміністративного права, норми якого в наступному стали підґрунтям адміністративного правосуддя.

Становлення і розвиток інституту адміністративного судочинства в Україні став об'єктом дослідження багатьох видатних спеціалістів в галузі права. Так, цьому питанню приділені наукові праці В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, А. Т. Комзюка, М. М. Коркунова, Р. О. Куйбіди, О. П. Рябченко, Ю. М. Старилова, Ю. А. Тихомирова, М. М. Тищенко, Г. Й. Ткач та ін. Разом з тим, слід наголосити, що частковим історичним аспектам увага практично не приділялася, що визначає актуальність обраної теми.

Розвиток вітчизняної адміністративної юстиції має здійснюватися з урахуванням не тільки міжнародного законодавства і практики, а й звичаїв національної правової системи на базі наявної вже моделі захисту прав громадян від зловживань з боку органів державного управління та місцевого самоврядування. Передусім слід вказати на те, що відсутність незалежної держави, поділ просторів країни між іноземними державами, неодноразово відсутність хоч статусу автономії та інші причини унеможливлювали створення подібного демократичного інституту, як адміністративна юстиція. Через те перевагу в розвитку української політичної ідеї від Б. Хмельницького та П. Орлика до П. Могили і М. Грушевського були цілеспрямовані на здобуток державної незалежності. Виняток становить лише М. Драгоманов, конституційний проект якого базувався на пріоритеті прав людини та громадянина, передбачаючи, зокрема, можливість подання судового позову проти держави.

Незважаючи на перебування у складі Російської імперії, а потім СРСР, у періоди недовгої самостійності української держави, були зроблені деякі спроби щодо інституціоналізації адміністративної юстиції.

У 1864–1917 рр. розпочали своє формування судово-адміністративні органи з вирішення спорів у сфері державного управління, видання фундаментальних досліджень з проблем адміністративної юстиції.

2. 1917–1920 рр. проекти формування адміністративної юстиції у період створення незалежної української держави.

3. 1920–1991 рр.: занепад та заперечення інституту адміністративної юстиції у державному управлінні Радянського Союзу.

4. 1991–2005 рр.: становлення та розвиток адміністративної юстиції в Україні. 5. З 2005 р. формування та розвиток адміністративного судочинства.

З 1917 р. у царській Росії поступово з'являлися перші елементи адміністративної юстиції. Розгляд спорів між громадянами та органами державного управління здійснювався загальними судами і у деяких випадках – мировими судьями.

Аналізуючи етапи розвитку адміністративної юстиції, можна сказати, що інститут адміністративної юстиції в Україні пройшов довгий шлях свого становлення. Кожний етап становлення і розвитку адміністративної юстиції має своє особливе значення. Починаючи з другої половини XIX століття на території України відбулось вагоме зацікавлення питаннями адміністративної юстиції. Активно формувались квазісудові утворення у вигляді судово-адміністративних органів з вирішення спорів у сфері державного управління. Проте відсутність державної незалежності, повне заперечення адміністративної юстиції радянською владою та інші об'єктивні причини унеможлилювали створення цього демократичного інституту. Лише із проголошенням незалежності України був взятий курс на модернізацію існуючої системи захисту прав громадян у сфері державного управління та місцевого самоврядування.

УДК 342.9

Єременко Є.І.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Актуальність даної теми полягає у тому що, процедура розгляду справ в адміністративних судах вимагає чіткого виконання правил адміністративного процесу від усіх його учасників. Для забезпечення ефективності діяльності суду від сторін процесу вимагається певний рівень правової поведінки, відповідна культура юридичної практики та професійно-правова культура суддів та інших учасників адміністративного процесу. Дотримання правил поведінки у суді досягається завдяки заходам процесуального примусу.

Заходи процесуального примусу – це певні попереджувальні заходи, вони направлені на підтримку певного ладу у судовому розгляді справи. Суд вживає міри примусу відразу як особа скояла порушення, шляхом складання ухвали.

Порушення встановлених у суді правил або перешкоджання здійсненню судочинства несе за собою застосування заходів примусу, серед яких є: попередження, видалення із залу судового засідання, привід, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, та штраф (ст. 145 КАС України).

Особливою рисою заходів є принцип «non bis in idem», інакше кажучи особа не може бути притягнута двічі за те саме порушення.

У разі недотримання порядку або зневаги наказів судді до членів судового засідання задіюється попередження, а у разі повторних порушень дану особу видаляють із залу суду.

Тимчасове вилучення доказів використовується для аналізу судом, коли вони ненадання без вагомих на те причин письмових, фізичних чи електронних доказів, необхідних для розгляду справи, або неповідомлення причин їх відмови, після чого суддя складає ухвалу.

Привід як міра необхідності може бути застосована до осіб, особистиста присутність яких визнана судом обов'язковими, крім цього до очевидців, які без вагомих причин не прийшли до суду чи не інформували про мотиви їх нез'явлення. Закон покладає відповідальність на членів справи: свідка, фахівця, перекладача, спеціаліста які не зможуть прийти на судові засідання або у разі зміни їх місця перебування, роботи, заздалегідь попередити про це суд (ч. 131 ст. 131 КАС України).

Штраф як захід примусу застосовується за недобросовісну реалізацію процесуальних прав учасниками справи, зловживання ними і використання невідповідно до цільових настанов адміністративного судочинства, так саме за ухилення та недодержання процесуальних обов'язків, спрямоване на недотримання законних прав та інтересів осіб, що беруть участь у справі, і перешкоджання діяльності суду. Причому залежно від характеру протиправних дій розмір штрафу може становити суму від 0,3 до 3 або від 1 до 10 розмірів розмірів прожиткового мінімуму для осіб працездатних у різних випадках, які закріплені у законодавстві.

Отже, після проведення загальної риси заходів процесуального примусу, закріплених КАСУ України, зокрема за підставами, змістом та особливостями їх застосування в адміністративному судочинстві, дає змогу визначити їх як передбачені адміністративно-процесуальним законодавством засоби впливу фізичного, психологічного або майнового характеру, які використовуються судом (головуючим суддею) або за його завданням іншими уповноваженими особами до учасників судового процесу та інших осіб, які присутні у судовій залі, з метою попередження та припинення зловживання процесуальними правами, запобігання створенню різних перешкод у проведенні судочинства та реалізації принципів, а також забезпечення дотримання правил ведення судового процесу.

На підставі наведеного робимо висновок, що зараз практика застосування заходів процесуального примусу дуже обмежена, що дозволяє говорити: по-перше, про недосконалість процесуальної регламентації заходів процесуального примусу; по-друге, про відносну дисциплінованість суб'єктів адміністративного процесу.

УДК 342.9

Стукан І.С.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ

Актуальність вибраної теми полягає у тому, що розвиток новітньої адміністративної юстиції України, становить важливу роль для формування незалежної судової влади та форм судочинства. У Конституції України проголошено, що людина, її права, честь та гідність, недоторканість та свобода визнаються найвищою соціальною цінністю. Діяльність держави та її

органів влади повинна бути спрямована на забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Невід'ємною складовою демократичного суспільства становить забезпечення захисту та реалізації прав і свобод людини.

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки прийняла Акт проголошення незалежності України відповідно до якого Україна є незалежною самостійною державою й на її території мають чинність виключно Конституція та закони України Створення системи законодавства було основним завданням державотворення і першими кроками до реформування судової системи стали Концепція судово-правової реформи в Україні була схвалена Постановою Верховної Ради України та прийнятий Закон України Про статус суддів від які були початковим етапом у реалізації ідеї створення системи адміністративних судів у незалежній Україні Вони визначили основні принципи ідеї завдання та спрямованість даної судової системи в нашій державі відбулася значна подія була прийнята Конституція України У цьому контексті варто зазначити що статті Конституції України закріпила універсальне право на оскарження в суді рішень дій чи бездіяльності органів державної влади органів місцевого самоврядування посадових і службових осіб.

Отже, поширення юрисдикції судів на всі правовідносини які виникають у державі створення вертикалі адміністративних судів стало очевидним. Але для створення системи адміністративних судів знадобилося майже десять років у процесі розвитку адміністративної юстиції навіть за фактом її існування завжди висловлювалися різні найчастіше протилежні точки зору від інститут адміністративної юстиції є далеким радянському праву в радянському праві не може бути адміністративного позову до таких позицій як «потрібен адміністративний суд та «необхідність відокремлення юрисдикційного контролю за законністю державного управління з цивільного судочинства.

Створення правової бази для запровадження в Україні такої реформи судового захисту прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади, зазначалось також і у Концепції адміністративної реформи в Україні, схваленій Указом Президента України від 22 липня 1998 року «Про заходи щодо впровадження адміністративних судів».

Остаточне формування інституту адміністративної юстиції стало прийняття 6 липня 2005 року Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), який визначив повноваження адміністративних судів щодо розгляду справ адміністративної юстиції, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства.

З набранням чинності КАС України розпочалося практичне функціонування національної системи адміністративної юстиції прийняття

Закону України «Про судоустрій і статус суддів» сприяло оновленню поглядів на вітчизняну систему судової влади. Цей Закон визначив правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини та громадянина прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави на засадах верховенства права.

З метою підвищення відкритості та підзвітності судової влади шляхом створення більш зручних умов для доступу громадськості до судових рішень Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про доступ до судових рішень»

З метою підвищити доступність населення України до правової допомоги, а соціально незахищеним верствам населення отримувати її безоплатно, підвищити престиж адвокатури відповідальність адвокатів за свою професійну діяльність відновити корпоративний устрій адвокатури в Україні було прийнято Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Таким чином, головним висновком, що впливає з аналізу розвитку адміністративного судочинства як нового інституту реалізації судової влади є те, що становлення цього інституту тісно пов'язане з реформуванням судової системи, яка включає в себе питання судоустрою і здійснення судочинства.

УДК 342.9

Ємцева А.О.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-126 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ ТА ЗАВДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Актуальність обраної теми полягає у тому, що адміністративне право охоплює дуже широке коло питань, в тому числі видача ліцензій на ведення бізнесу, роботи комунальних служб та багато іншого. Тому адміністративні органи є основним регулятором відносин між приватними особами (фізичними або юридичними) і державою, і, як такі, вони ефективно визначають права та обов'язки, повноваження та відповідальність.

Це також означає право приватних осіб звертатися за правовою допомогою, якщо їх права, свободи чи інтереси порушені, коли державна адміністрація виконує свої обов'язки незаконним або неналежним чином. Тому адміністративні органи повинні мати належні повноваження

здійснювати судовий контроль з метою визначення законності або доцільності адміністративного акта, і вжити відповідні заходи, які можуть бути виконані протягом розумного періоду часу.

З набранням чинності КАС України адміністративне судочинство стало самостійною формою здійснення правосуддя.

До юрисдикції адміністративних судів належать правові спори, з тією особливістю, що вони мають публічний характер, тобто це спори з правовідносин, що виникають у сфері публічної адміністрації.

Однією з головних особливостей верховенства права, яке гарантоване Конституцією України, є право доступу до правосуддя та справедливого судового розгляду.

Надання гарантій суб'єктивних прав громадян у відносинах з адміністративними органами є обов'язком нашої держави, що визначає необхідність створення адміністративної судової влади в Україні, яка, по-перше, захищала б суб'єктивні права громадян, а також відповідно судової практики забезпечила легітимність діяльності органів державної влади і тим самим сприяла зміцненню правопорядку в державі.

Адміністративна юстиція розуміється як :

- 1) особливий порядок вирішення адміністративно-правових спорів судами та іншими уповноваженими органами;
- 2) незалежна галузь правосуддя, метою якої є врегулювання суперечок між громадянами України та адміністрацією;
- 3) не лише особливий тип законодавчої влади, а й система спеціалізованих судів, які здійснюють адміністративне правосуддя.

Основний зміст і завдання адміністративного судочинства – забезпечити дотримання принципу верховенства права у відносинах між органами державної влади з людиною і громадянином, при цьому враховувати не тільки законодавство України, а й міжнародні зобов'язання України та практику Європейського суду з прав людини.

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України, завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

Аналізуючи цю норму, можна сказати, що на адміністративне судочинство покладено забезпечення схоронності конституційних прав, свобод та інтересів громадян; встановлення певних обов'язків та їх меж щодо учасників (сторін) адміністративного процесу; захист обмежених або

порушених прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб; визнання на підставі чинного законодавства рішень щодо неправомірної діяльності органів державної влади по відношенню до юридичних та фізичних осіб.

У сторін публічно-правових відносин заздалегідь складаються нерівні можливості як у визначенні поведінки, так і в захисті власних прав та інтересів. Тому що, з одного боку – це фактично держава, а з іншого, – фізична чи юридична особа, права якої порушені або обмежені певним суб'єктом владних повноважень.

Типовим для адміністративного процесу є принцип конкурентоспроможності, де суддя має забезпечувати громадянину правовий захист, участь адвоката не є обов'язковою.

Підсумовуючи усе сказане, можна сказати, що під адміністративною юстицією можна розуміти певний механізм захисту громадян України від правопорушень з боку компетентних органів. В Україні адміністративне судочинство представлене адміністративними та спеціалізованими судами. Одним із шляхів ефективного вдосконалення національної судової системи є її реформування з урахуванням зарубіжного досвіду.

УДК 340.151

Гавриш С. О.

студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ОРДАЛІЙ ЯК СПОСІБ ДОКАЗУВАННЯ ВИНОВАТОСТІ В СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ

Сучасна система доказувань включає в себе дві невід'ємні складові. З одного боку сторони, це діяльність суду та інших уповноважених осіб, що врегульована процесуальним законодавством (процесуальна форма), з іншого – пізнавальна (розумова), що відповідає законам логіки. Ця система постійно змінюється та удосконалюється. Так, наприклад, сьогодні все більше розмов про використання в процесі доказування поліграфу.

Вважаємо актуальним звернутися до перших форм доказування у стародавньому світі, на чому вони були засновані та як використовувалися на практиці.

Однією з найдавніших форм доказів у Стародавньому світі були ордалії. Сучасна історико-правова наука дає наступне визначення ордалії (пізньолат. *ordalium* (мн. *ordalia*), від англо-саксон, *ordal* – вирок, суд) – «суд божий», випробування особи за допомогою сил природи (божих сил), що ґрунтувалося на вірі в бога (чи богів), який вкаже судові й громаді, хто є

винний, а хто невинний. Це зазвичай робилося, коли бракувало інших переконливих доказів [1].

Ордалії виникли ще в первісному суспільстві, широко застосовувалися в давніх рабовласницьких державах Сходу (Вавилон, Єгипет, Індія, Китай та інші). Описи найдавніших з них дійшли до наших часів. Зокрема, у письмових джерелах з історії права – «Закони Хаммурапі» - міститься згадка про випробування водою при звинуваченні в чаклунстві. Згідно зі ст. 2 той, кому було пред'явлено звинувачення, повинен був кинути в воду. Якщо вода «приймала» цю людину, то він вважався невинним, а той хто доносив на нього повинен був бути страчений за наклеп [2].

Суть «божественних свідочств» описана також у Дхармашастрі Ману, серед них клятва підозрюваного і ордалія. Такий підхід староіндійське право пояснювало тим, що злочинні діяння не вийде приховати ні від Бога, ні від власної совісті. В Індії в різні часи відомі були від двох до дев'яти ордалій. Дхармашастра Ману описує такі їх різновиди: вагами (обвинуваченого зважували двічі за короткий проміжок часу, і якщо вдруге його вага була меншою – він вважався виправданим); вогнем (обвинуваченому треба було подолати певну дистанцію, несучи в долонях, що були обмотані листям певного дерева, шматок розпеченого заліза, і при цьому не отримати опіків); водою (обвинувачений повинен був пірнути під воду і пробути там стільки часу, скільки буде потрібно іншій людині, щоб принести стрілу, випущену з того місця, де він пірнув); отрутою (обвинуваченому належало випити отруту, і в залежності від того, який вплив зілля здійснить на його організм через певний час, приймалося рішення про те, чи винен він чи ні); свяченою водою (людині належало випити воду, яка використовувалася для обмивання статуї божества. Якщо протягом тижня або двох ні він, ні його близькі не захворіють або не стануть жертвами якого-небудь лиха, звинувачення з нього знімали); жеребом (обвинувачений повинен був витягнути з глечика один з двох глиняних кульок, усередині якого знаходилося символічне зображення або Правди, або Брехні) [3].

У державі стародавнього Китаю випробуваному давали пожувати жменю рисових зерен. Вважалося, що у винного від хвилювання пересохне в роті, і він виплюне зерна сухими.

Спочатку ордалії були двосторонніми – однаковому випробуванню піддавався як обвинувачений, так і обвинувач. Обов'язковим було принесення присяги тими, хто повинен був пройти випробування. Пізніше, в епоху Середньовіччя, цей метод переріс в одностороннє випробування – кому з учасників процесу належало його проходити, вирішував суд, найчастіше – церковний.

Коротка історія права європейських народів також містить чимало згадок про практику ордалій. Найпоширенішими способами здійснення

«Божого суду» були випробування окропом і холодною водою, а також розпеченим залізом.

Так, останній вид був добре знайомий давнім германцям. Поширене у них випробування розпеченим залізом передбачало для обвинуваченого необхідність ходити по ньому або тримати в руці. Після цього на місце опіку накладали чисту пов'язку з тканини, покритої салом, яку знімали через три дні. Від того, наскільки добре зажили опіки, залежало, чи буде обвинувачений виправданий. В Англії ходьба по залізу мала своєрідну особливість: випробовуваний повинен був з зав'язаними очима пройти по полю, на якому були розкладені розпечені лемеші плугів.

У Салічній правді згадується також випробування окропом. Обвинувачений повинен був занурити руку в казанок з киплячою водою. Про його винність також судили за станом ран.

Польська правда містить інформацію про ордалії холодною водою. Підозрюваного пов'язували таким чином, щоб він не був здатний пливти, одночасно до його поясу чіплялася мотузка, за допомогою якої йому не давали потонути. Після цього передбачуваного злочинця занурювали в воду. Якщо при цьому у нього виходило виплисти самостійно, вина його вважалася доведеною.

У Київській Русі випробування вогнем і водою згадуються в «Руській Правді». Хоча, як свідчать джерела подібні випробування не були особливо популярні. До них вдавалися тільки в тих випадках, коли мова йшла про серйозні злочини. Частіше в процесі мав місце судовий поєдинок – вельми поширена на землях Київської Русі ордалія. Це випробування використовувалося і народами Західної Європи, проте в Київській Русі до нього вдавалися настільки часто, що іноді він і зовсім замінював покази свідків.

Результати таких випробувань вважалися остаточними, оскільки «Божий суд» вважався вищим судом. Практика ордалій проіснувала досить довго (за даними одних джерел – до XIV, інших – навіть до середини XVIII ст.). В Європі вони були офіційно скасовані церквою в 1215 р. По суті, їх значення було втрачено після того, як обвинувальний процес був витіснений інквізиційним. Перетворившись на примусовий елемент судового процесу, без якого з обвинуваченого неможливо було зняти звинувачення, суд ордалій втратив свій первісний зміст і був замінений тортурами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Ордалії // Юридична енциклопедія. Т. 4. Київ. Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2002 р. С. 314;

Закони Хамураппі // Електронний ресурс. Режим доступу <http://thales2002.narod.ru/chammuratext.html>. Дата звернення 09.03.2020 р.

УДК 343.81 (09)

Дмитрова Н. І.

студ. гр. Ю-329 м НУ«Запорізька політехніка»

ДО ВИТОКІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ФІЛАНТРОПІЇ : ЕЛІЗАБЕТ ФРАЙ

Підтримка ув'язнених – означає, не лише дотримання належного режиму, порядку й контролю у місцях позбавлення волі, а вимагає набагато більшого, в першу чергу людяного, гуманного ставлення до тих хто потрапив за ґрати. У місцях позбавлення волі повинні забезпечуватися безпечні умови для всіх осіб, які у них утримуються і працюють, ув'язнених, співробітників, а також для відвідувачів. Жоден ув'язнений не повинен хвилюватись за свою фізичну безпеку. Такий стан речей можливо забезпечити лише при ефективній та дієвій участі громадськості, підтримці з боку правозахисних організацій та благодійників (філантропів).

Ідея реформування в'язничної системи на засадах гуманізму та людяного ставлення до ув'язнених належить англійському лікарю, юристу та філантропу Джону Говарду. Часто ризикуючи своїм життям він намагався з'ясувати в яких умовах утримуються засуджені до позбавлення волі. В основу пенітенціарних перетворень Д. Говарда була поставлена людина, яка своїми поглядами, власними справами здійснила визначальний вплив, інколи навіть через особисту жертвовність улюблених справі. Відомий гуманіст, засновник філантропії британець Джон Говард, закінчив свій жертвний життєвий шлях у місті Херсоні, захворівши на тиф під час відвідування тюремних установ.

Однією з найвідоміших послідовників Джона Говарда в Англії стала Елізабета Фрай (21 травня 1780 – 12 жовтня 1845). Перше її відвідування найбільшої лондонської в'язниці Ньюгейт відбулося у 1814 р. Майже триста жінок ув'язнених у Ньюгейті розміщувалися у двох порівняно невеликих камерах. Не існувало ніякої системи розміщення підслідних та засуджених, хворих і здорових, діти різного віку перебували в ув'язненні разом з матерями. Е. Фрай згадувала, як начальник в'язниці запропонував їй перед відвідуванням залишити годинник і інші цінні речі в кабінеті, тому що не ручався за їх збереження. Фрай описувала, як одна з арештанток розпивала «огидну парфумерію», дві жінки, не звернувши на відвідувачів ніякої уваги, знімали одяг з мертвої дитини для своїх дітей, з усіх боків на візитерів

сипалися лайка і прокльони. Перший візит в Ньюгейт Е.Фрай здійснила як приватна особа і представник своєї релігійної громади, але все побачене спонукало її на включення в активну громадську боротьбу за зміну умов тюремного утримання [5].

З утворенням «Товариства поліпшення тюремного утримання» в 1816 р. візити Е. Фрай в Ньюгейт стають регулярними. У 1817 р. вона заснувала і очолила Асоціацію реформування жіночого ув'язнення в Ньюгейті. Зусиллями Асоціації за два роки вдалося домогтися поліпшення розміщення арештанток: в розпорядження жіночого відділення були передані додаткові камери, що дозволило розділити засуджених за категоріями, також для жінок була виділена й відокремлена частина тюремного двору.

Завданням першорядного значення для Е. Фрай та її однодумців стало забезпечення жінок постійною роботою. На переконання місіс Фрай, організація постійної зайнятості жінок в умовах ув'язнення дозволила б не тільки придбати корисні трудові навички, а й забезпечити арештанток мінімальним приробітком. Використовуючи зв'язки свого чоловіка-банкіра і бізнесмена Дж. Фрая, Елізабет вдалося отримати декілька замовлень і налагодити невелике панчішне виробництво в Ньюгейті.

Ще один напрямок діяльності Е. Фрай це піклування про долю дітей, що утримувалися разом з матерями в Ньюгейті. В одній з ранніх проповідей перед в'язнями вона наставляла: «Друзі, багато хто з Вас є матерями. Я теж мати. І я переживаю за своїх дітей. Хіба є що те, чим ми не готові пожертвувати заради цих невинних маленьких створінь? Невже Ви хочете, щоб вони росли в ув'язненні? Невже спіткає їх доля злодія або негідника? » [1].

Е. Фрай неодноразово виступала в парламенті Англії, перед членами комітетів і комісій з вивчення питань тюремного ув'язнення. Не без її впливу в 1823 р. парламент прийняв Тюремний статут, який багато в чому узагальнив колосальну роботу по регламентації тюремного управління, що була проведена «Товариством поліпшення тюремного ув'язнення і виправлення малолітніх злочинців». Кодекс тюремних правил деталізував значну кількість питань, що стосувалися внутрішнього управління місцями позбавлення волі. Цим же документом посада громадського наглядача вперше була введена в штат пенітенціарної установи. Аналогічні посади вводилися в усіх в'язниці країни [3].

Прості принципи, запропоновані Е. Фрай, серед яких, релігійна освіта, постійна зайнятість, розміреність режиму і віра в можливість виправлення для кожного, протягом ХІХ ст. перетворилися в базові постулати пенітенціарної педагогіки. Асоціація реформування жіночого ув'язнення в Ньюгейті поступово переросла в «Британське жіноче товариство сприяння

реформі жіночого тюремного ув'язнення», визнане першою жіночою національною організацією.

Е. Фрай неодноразово здійснювала візити до Європи з метою відвідування тюрем і передачі досвіду організації жіночих тюремних комітетів. Захоплені відгуки і сотні вдячних листів – відображення місії першої «леді-відвідувачки» в сприйнятті сучасників [2]. Послідовниці Е. Фрай вели місіонерську діяльність і на американському континенті. У 1869 р дві представниці квакерської громади штату Індіана, Сара Сміт і Рода Коффін, очолили кампанію проти сексуального насилля над засудженими жінками. Завдяки їх старанням в штаті з'явилася перша жіноча в'язниця.

Після смерті великої «відвідувачки» герцог Аргайл скорботно зазначив: «Це була найвизначніша людина серед всіх моїх знайомих, в ній просто неможливо було розчаруватися. Вона була найвидатнішою жінкою в повному розумінні цього слова. При зустрічі з нею неможливо було не відчувати якийсь священний трепет, як перед вищою істотою» [4].

Сьогодні іменем Е. Фрай названі благодійні товариства Великої Британії, а за значні заслуги перед суспільством та державою портрет Елізабет Фрай розміщений на п'ятифунтових банкнотах держави, праворуч зображений портрет відомої філантропки, а ліворуч – вона ж, читає книгу ув'язненим у в'язниці Ньюгейт у Лондоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Buxton T.F. An inquiry, whether crime and misery are produced or prevented by our present system of prison discipline: 3rd ed. London, 1818, p.141.
2. Fry K. Memoir of the Life of Elizabeth Fry: 2nd ed. Montclair, 1974, p.542.
3. Gaols and Houses of Correction // The Justice of the Peace and Parish Officer London. 1831. Vol. 2, p.546
4. Hatton J. Betsy: The Dramatic Biography of Prison Reformer Elizabeth Fry. Oxford, 2005, p.368.
5. Johnson S. The Value of Kindness: The Story of Elizabeth Fry: 2nd ed. 1976, p.64.

УДК 343.81 (09)

Рудова В. Ю.

студ. гр. Ю-329 м НУ «Запорізька політехніка»

АРЕШТАНТСЬКА ПРАЦЯ В ТЮРМАХ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

На сьогоднішній день позбавлення волі є основним видом покарання. Але тюремне ув'язнення з'явилися не сьогодні. Ця тема актуальна не лише в

Україні але і в сучасному світі, та має тривалу історію. Доречно зазначити, що більшість найстаріших тюрем, які функціонують і зараз (теперішні слідчі ізолятори) були засновані, як «тюремні замки» ще в XIX – на початку XX ст., а саме: у Вінниці в 1822 р., у Харкові в 1848 р., у Києві в 1863р., у Сімферополі в 1868 р., у Херсоні в 1884 р., в Одесі в 1894 р., у Хмельницькому в 1905 (на той час м. Проскурів), у Житомирі в 1914 р. Однією з проблем тюремного ув'язнення залишається зайнятість засуджених. Розглянемо історичну ретроспективу організаційно-правових засад праці засуджених в кінці XIX ст. на прикладі тюрем харківської губернії.

В Харківській губернській в'язниці були такі майстерні: кравецька, швейна, столярна, ковальська, слюсарна і пральня. У двох перших майстернях роботи проводилися на замовлення тюремного відомства – одяг і взуття для арештантів і тюремних наглядачів. Прання білизни проводилось арештантками в особливій тюремній пральні, влаштованій у 1893 р, з цементними стінами, підлогою і стелею, водопроводом і стічним лотком для спуску в басейн брудної води. Облаштування пральні при в'язниці, дало можливість зайняти всіх вільних від інших занять арештанток, що містилися в невеликому жіночому відділенні губернської в'язниці. Крім зазначених вище робіт, арештанти в тюрмах працювали, на замовлення приватних осіб, зокрема прибиранням вулиць, рубанням дров і розвантаженням різного роду товарів на залізниці. У столярній майстерні лагодилась і виготовлялись нові меблі, на замовлення приватних осіб. У ковальській і слюсарній майстерні велика частина доходу була отримана від виготовлення залізних ліжок. У швейній майстерні виконувалися замовлення як приватних осіб, так і лагодилось арештантське взуття. Також, арештанти займалися були зайняті на сільськогосподарських роботах, на вимогу місцевих селян і землевласників. На таких роботах арештанти проводили до 88 робочих днів на рік. У 1890 р. в'язниця заробила на таких роботах 2376 руб. 28 коп.

Варто звернути увагу на те що, найбільш вигідним, за ступенем своєї прибутковості і більш широким в застосуванні арештантської праці було ткацьке виробництво, яке не потребувало спеціальної попередньої підготовки від арештантів. Це виробництво давало можливість залучити до праці майже всіх ув'язнених, які не знають інших ремесел. Робота в ткацькій майстерні представляла значний інтерес для арештанта, вона давала йому великий заробіток, розмір якого, залежав від навантаження працюючого і, крім цього, привчала до заняття, яке при виході з в'язниці може допомогти йому в подальшому житті.

В пересильній в'язниці Харкова, що була призначена для відправки каторжних, переважно, на острів Сахалін, майже ніяких робіт не було. В цій в'язниці проведено арештантами всього 61032 дні, з яких на платні роботи довелося тільки 108 днів.

На сільськогосподарській кустарній виставці в Харкові, що проходила з 9 жовтня по 1 листопада 1896 року, працювала вітрина із зразками різного роду експонатів, виготовлених арештантами Харківської губернії. Під час виставки було продано різних експонатів на суму 502 руб. 12 коп. Харківської губернською в'язницею були виставлені: столярні та слюсарні вироби, солом'ян та паперові ліхтарі; пересильною в'язницею: в'язані мережива; Богодухівською в'язницею: шкіряні туфлі; Зміївською в'язницею: рибальські снасті; Сумською в'язницею: різні мотузки і два дерев'яних стола.

Заняття ув'язнених в тюрмах працею вважалося одним з найістотніших умов тюремного ув'язнення. Сприяючи встановленню дисципліни і порядку в тюрмах, обов'язкова робота повинна була привчати арештантів до трудового життя, даючи їм навички, що могли б стати корисними по виходу з місць ув'язнення. Законодавство постійно прагнуло до можливого розвитку в тюремних установах арештантських робіт. Але однією з причин, що перешкоджали послідовній і систематичній організації праці ув'язнених, була та обставина, що чинні норми, які регулювали арештантські роботи були мало узгоджені як з існуючими видами покарань, так і між собою. Внаслідок цього в кінці XIX ст. Головне тюремне управління розробило нові правила про арештантську працю.

Необхідно відзначити, що до введення нових правил заняття арештантів роботами знаходилося в залежності від власного бажання засуджених. Нові ж правила встановлювали обов'язковість арештантської праці, визначаючи кількість робочих годин обов'язкових для арештанта з зазначенням днів, в які вони могли бути звільнені від робіт. Разом з тим, правила встановлювали право на грошову винагороду всіх залучених до роботи арештантів, причому винагородою вони могли користуватися і під час перебування їх у в'язниці. Положення про винагороду за роботу засудженого до позбавлення волі регламентувалося законом від 6 січня 1886 р. «Про занятість арештантів роботами і про розподіл одержуваних від цього доходів». В Законі вказувалося, що на таку винагороду не можуть бути накладені ніякі цивільні стягнення або судові витрати, з іншого ж боку, засуджений міг бути за порушення режиму утримання позбавлений свого заробітку.

В сучасному світі питання праці засуджених залишається актуальним і необхідним. Цілковита бездіяльність арештантів, постійне зростання чисельності ув'язнених в умовах надмірної переповненості тюремної установи були і є джерелами конфліктів і заворушень. Ідея примусової праці повинна бути сприйнята як необхідний засіб для наведення порядку в пенітенціарних установах держав у сучасному світі.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ТРУДОВОГО ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВУ ВИНАГОРОДУ ЗА РОБОТУ

В сучасних умовах економічних перетворень держави зростає самостійність роботодавців у регулюванні оплати праці найманих робітників. Нажаль, це призводить до зниження рівня соціальних гарантій в цілому, й зокрема, у сфері оплати праці, оскільки роботодавці все частіше занижують свої оплатні зобов'язання по відношенню до працівників. У цьому випадку особливої актуальності набуває питання забезпечення реалізації права на справедливую оплату праці та його гарантування з боку держави.

Конституція України, проголосила нашу державу соціальною і правовою, при цьому акцентовала увагу на обов'язку гарантування прав і свобод людини. Однією зі складових такого обов'язку є забезпечення державою умов та можливостей для громадян заробляти собі на життя працюю і своєчасно одержувати винагороду за неї (ст. ст. 13, 43 Конституції України).

Одним із принципів трудового права є своєчасна оплата праці за справедливую роботу. На кожному етапі розвитку конституційно-правового забезпечення основних прав людини право на працю тісно пов'язують з оплатою праці. Такий зв'язок заснований на загальному правилі «неоплачуваної праці не буває». Конституційний Суд України в Рішенні від 29 січня 2008 р. №2-рп/2008 зазначив, що право заробляти собі на життя є невід'ємним від права на саме життя, оскільки останнє реальне лише тоді, коли матеріально забезпечене.

Визначення терміну «заробітня плата» надано в Конвенції Міжнародної організації праці «Про захист заробітної плати» №95 (ратифікована УРСР 30.06.1961), статті 94 Кодексу законів про працю України (далі — КзпП) та Законі України «Про оплату праці». Відповідно до чинного законодавства, заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Наведений зміст поняття заробітної плати узгоджується з одним із принципів здійснення трудових правовідносин — відплатність праці, який знайшов своє відображення в Європейській соціальній хартії від 3 травня 1996 року (ратифікована Україною 14.09.2006). Отже, згідно наведеному визначенню усі працівники мають право на справедливую винагороду, що забезпечить достатній життєвий рівень.

Регулювання оплати праці працівників здійснюється шляхом встановлення мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій. Але крім права на справедливу оплату праці законодавством визначено також державні гарантії, для працівників, які полягають у встановленні: норм оплати праці (наприклад, за роботу в надурочний час; у святкові дні; неробочі та вихідні дні; у нічний час; за час простою, який мав місце не з вини працівника; працівників, які молодше 18-ти років); гарантій для працівників (оплата щорічних відпусток; для тих, які відправляються для підвищення кваліфікації, тощо). Конституційний Суд України в рішенні від 15 жовтня 2013 року №8-рп/2013 зазначив, що обсяг заробітної плати найманого працівника становлять, винагорода за виконану роботу та гарантовані державою виплати.

Одним із найпоширеніших локальних актів, що підприємство чи організація розробляє та затверджує самостійно є Положення про оплату праці. В цьому нормативно-правовому акті роботодавцем встановлюються конкретні розміри заробітної плати, надбавки, доплати, премії та винагороди. Отже, саме Положення регулює та реалізує на практиці один з основних принципів трудового права на справедливу винагороду за виконану роботу. Надзвичайно важливим при розробці Положення про оплату праці враховувати норми законодавчих актів про оплату праці. Положення повинно мати чітку структуру та бути доступним і зрозумілим. За змістом таке Положення може складатися з трьох частин:

перша частина – основна система заробітної плати, що складається з окладів і ставок, за допомогою яких диференціюється зарплата працівників різних категорій;

друга частина – опис стимулюючих доплат, надбавок і підвищень, їх розміри, умови визначення, причини скасування, періоди дії і джерела фінансування;

третя частина – преміальна система заробітної плати, в якій окреслюється коло премійованих працівників, показники й умови преміювання, розміри премій, порядок їх виплат і позбавлення (зниження), періодичність преміювання і джерела фінансування.

Повноваження роботодавця при підготовці даного положення обмежені, з одного боку, вимогами законодавчих норм, з іншого – державними, регіональними та галузевими угодами між роботодавцем та профспілковими організаціями.

Таким чином, можна зробити висновки, що право на своєчасну оплату праці закріплено у низці нормативно-правових актів, що регулюють дане питання. Одним із них є Положення про оплату праці, яке дає змогу роботодавцю встановлювати конкретні розміри заробітної плати, премій та надбавки. Але, нажаль, в Україні процвітає неофіційне працевлаштування,

яке не охороняється законами України. Тому люди, які працюють таким чином, часто не отримують свою винагороду за працю.

Щоб уникнути такої проблеми, потрібно внести певні зміни до КзпП. Зміни, які хочуть внести до кодексу, на мою думку, доречні. Укладання з працівником трудового договору та низка інших нововведень допоможе подолати як і низький рівень безробіття, так і неофіційне працевлаштування.

УДК 342.1

Войтович А. О.

студ. гр. Ю-119 НУ«Запорізька політехніка»

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Класифікація як аналітична процедура, що дає змогу впорядкувати різноманітну масу об'єктів, займає чільне місце в методологічному арсеналі юридичної науки, особливо в теорії держави і права. Визначаючи у множині державно-правових явищ і процесів сутнісне (об'єктивне) та випадкове (суб'єктивне), вона створює впорядковану картину цих явищ і процесів, дає уявлення про їх місце на просторово-часовій шкалі історії та сучасній політико-правовій мапі світу. Побудовані за сутнісними критеріями класифікаційні схеми мають не тільки теоретичне, а й важливе практичне значення, оскільки допомагають осмислювати умови і причини, що лежать в основі виникнення та функціонування державно-правових явищ, визначити закономірності та тенденції їх розвитку, підготувати на основі цього конкретні пропозиції щодо вдосконалення процесу державо- і правотворення в конкретній країні. Зокрема, це є актуальним для нашої країни, де вже в котрий раз гостро постала проблема вибору оптимальної форми державного правління. Відсутність чіткого бачення українськими політиками процесу реорганізації структурно-інституціональної системи верховної влади України зумовила потребу подивитись на проблему форми державного правління України, її місце у світовому процесі державотворення через призму досвіду зарубіжних країн. Вирішенню цього практичного завдання має сприяти, на нашу думку, оновлена класифікація форм державного правління сучасних країн.

Класифікація форм державного правління була і залишається предметом особливого пізнавального інтересу науковців на усіх етапах розвитку державно-організованого суспільства, не вгасає цей інтерес і сьогодні. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що ці питання знайшли відображення, насамперед, у теоретико-правовій літературі узагальнювального характеру, перш за все, в навчальних виданнях з теорії

держави і права. Представники теоретико-правової науки за поодинокими винятками не виходять за межі загальноприйнятої класифікаційної схеми форм державного правління, згідно з якою, всі сучасні держави за формою правління поділяються на два основні види: монархія й республіка. Монархії розрізняють на необмежені (абсолютні) та обмежені, або ж конституційні (дуалістичні та парламентські), республіки – на класичні (президентські та парламентські), гібридні (змішані) та деякі особливі (соціалістичні, монархічні, мілітарні тощо), що існують в одній або невеликій групі держав.

Певними «відхиленнями» від цієї традиційної класифікації у бік її вдосконалення відрізняються погляди таких вчених, як Е. Григоніс та Р. Мухаєв. Е. Григоніс, зокрема, класифікує республіки на єдиновладні (ідеократичні й неідеократичні) та засновані на поділові влади; Р. Мухаєв поділяє форми правління на “чисті”, класичні (монархія, республіка) та нетипові (змішані – дуалістична монархія, президентсько-парламентська республіка, гібридні – монархічна республіка, республіканська монархія).

Крім узагальнених видань, ця проблема знайшла відображення і в деяких спеціальних публікаціях: монографії О. Зазнаєва, статтях В. Іванова, С. Рябова, В. Сухоноса, Г. Чапали. Класифікуючи сучасні форми державного правління, О. Зазнаєв дійшов висновку, що вони поділяються на чотири чисті «типи» систем правління: президентська, парламентська, напівпрезидентська та напівпарламентська, а В. Іванов стверджує, що на вісім: 1) деспотична; 2) парламентсько-урядова; 3) парламентська; 4) президентська; 5) президентськопарламентська; 6) централістська; 7) богословська; 8) «народна» («держава мас»). В. Сухонос, узявши за основу такий критерій, як спосіб формування установ виконавчої влади, класифікує сучасні форми державного правління на такі головні типи: монархічна (абсолютна монархія і президентська республіка) та колегіально-представницька (парламентська монархія та парламентська республіка). Протилежної точки зору дотримується Г. Чапала, який головну відмінність між президентською та парламентською республіками вбачає у “способі політичної відповідальності уряду (кабінету міністрів). Заслужує на увагу і потребує подальшої розробки твердження В. Сухоноса, що в сучасних умовах класифікація за формальним джерелом влади не дає об’єктивних результатів, і віднесення таких країн, як Австралія, Великобританія, Канада до групи монархій, а США, Франції, Куби, НДРК та ін. – до однієї групи республіканських держав, уже не відповідає сучасним політико-правовим реаліям.

Заслуга згаданих вище вчених полягає в тому, що вони в цілому започаткували вирішення зазначеної проблеми. Спираючись на їх пропозиції

щодо вдосконалення традиційної класифікації форм державного правління, ми вирішили продовжити науковий пошук у цьому напрямі.

УДК 342.1

Мазуренко К. О.

студ. гр. Ю-119 НУ«Запорізька політехніка»

МОНАРХІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Монархія, без сумніву, упродовж багатьох віків була важливим інструментом об'єднання й універсальним символом єдності нації і держави. Незважаючи на деяку архаїчність цього інституту, він все ж набув певної гнучкості, щоб пристосуватися до нових умов сучасного суспільства.

Головна причина збереження інституту монарха за умов сьогодення полягає в тому, що він є вигідним певним політичним силам. Незважаючи на те, що в усіх парламентарних монархіях спостерігається практична нуліфікація повноважень монарха, сили, що зацікавлені в монархові, доводять і домагаються збереження цього інституту попередньої епохи.

У самому терміні монархія безпосередньо відображений її зміст (лат. *monarchia* від давн.-греч. *μοναρχία* — «єдиновладдя»: *μόνος* — «один, єдиний» и *αρχή* — «влада, правління»), тобто моноправління, і характеризувався стійкістю, стабільністю, довготривалістю, оскільки зумовлювався сутністю держави станово-кастового суспільства, його монархичною формою¹. Історія державно організованого суспільства свідчить, що монархія як історична форма державного правління є однією із найдавніших. Вона склалася ще на зорі появи держави в суспільствах ранніх землеробських культур. Тут організація влади, що здійснювалася на жорстко централізованій основі, була найбільш ефективною, зрозумілою, відповідала найсуворішій регламентації сільськогосподарського виробництва, духовному світові хліборобів-общинників.

Як відомо, монархія існує на основі трьох основних принципів: безстроковості (довічність), престолонаслідування та непогіршності трону (безвідповідальність)¹. Безстроковість означає, що влада монарха не обмежується певним строком повноважень. Існує лише два способи припинення повноважень монарха: смерть чи зречення. Останнє означає, що монарх добровільно припиняє свої повноваження і більше не вважається главою держави.

Престолонаслідування означає, що монарх, як правило, здобуває свою владу у спадок від попередників. З цієї точки зору безумовний інтерес становить Ватикан. Як відомо, «князі церкви» обирають Папу. У той же час

вважається, що Папа, обираючи собі нове ім'я, позбавляється минулого, успадковуючи свій трон від апостола Петра. Така система існує в Малайзії й Об'єднаних Арабських Еміратах, своєрідних федеративних виборних монархіях. У кожній із цих держав глава держави переобирається раз на п'ять років. Це зближає главу держави — монарха з президентом, а монархічну форму правління з республіканською. Однак обидві держави залишаються монархіями, тому що главою держави не може бути обраний будь-який громадянин, що відповідає виборчим вимогам, а тільки один з «місцевих монархів» — правителів складових частин федерації.

У Малайзії дев'ять з 13 суб'єктів федерації очолюються спадкоємними султанами (керування в чотирьох інших організовано інакше), і тільки ці дев'ять утворюють Раду правителів, що раз на п'ять років обирає главу держави². Історії також відомі декілька випадків, коли обирали монарха: у наддержаві Середньовічної Європи — Речі Посполитій, коли монарх (король) обирався на засіданнях сейму, у Візантії, в Екваторіальній Африці дотепер рада старійшин обирає плеємінних королів строком на рік, а через рік ця рада знову підтверджує або не підтверджує повноваження обраного правителя. Саме такі факти дають підстави деяким науковцям виділяти виборну монархію.

Третій принцип — непогіршеність трону — означає, що монарх не несе відповідальності перед своїми підданими. Не буде помилкою зазначені принципи доповнити такими ознаками, як первинність, володарювання за власним правом, наявність символів монаршої влади. Сучасна юридична наука визначає, що у світі сьогодні існує більше 40 монархій. За деякими джерелами їх усього 45: у Європі — 12 (Андорра, Бельгія, Ватикан, Великобританія, Данія, Іспанія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Норвегія, Швеція), в Америці — 10 (Канада, Антигуа й Барбуда, Багамські Острови, Барбадос, Беліз, Гренада, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Лусія, Ямайка), в Австралії та Океанії — 6 (Австралія, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу); в Азії — 13 (Бахрейн, Бруней, Йорданія, Малайзія, Непал, Камбоджа, Кувейт, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Таїланд, Японія); в Африці — 3 (Лесото, Марокко, Свaziленд). До цього переліку можемо додати в Азії — Бутан, в Океанії — Острови Кука та Ніуе.

Слід акцентувати увагу на тому, що вищенаведений перелік монархічних держав, а відтак і їх видовий поділ, відображає сучасну державно-правову дійсність досить умовно, оскільки не всі вони володіють необхідними ознаками для їх віднесення до монархічного типу. Навіть зазначені традиційні для монархії ознаки (спадковість, безстроковість та безвідповідальність глави держави) не характерні для всіх без винятку цих

держав. Тому цілком беззаперечною доречно вважати тезу про те, що реальною монархією є лише та держава, де зосереджена в руках її глави (монарха) політична влада «поширюється на всі сфери державної діяльності, є рушійною силою всього державного механізму». Тільки абсолютна монархія являє собою різновид монархічної форми державного правління, що характеризується юридичним і фактичним зосередженням усієї повноти державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), а також духовної (релігійної) влади в руках монарха.

Залежно від обсягу й характеру повноважень глави держави, повноти його влади, від статусу парламенту сучасні монархічні держави поділяються на абсолютні, дуалістичні (перехідний різновид) та обмежені (конституційні, парламентські, які засновані на такій моделі поділу державної влади).

УДК 342.7

Осовська Д.Д.¹

Баєва Л.В.²

¹ студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МІСЦЕ І РОЛЬ АДВОКАТУРИ У МЕХАНІЗМІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Адвокатура є одним з інститутів, який безпосередньо покликаний захищати права людини і без існування якого неможливо побудувати державу, що відповідала б міжнародним стандартам розвитку демократії та верховенства права і закону. На жаль, дискусійним залишається питання щодо визначення місця і ролі адвокатури в механізмі здійснення правосуддя. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що на адвоката покладається конституційний обов'язок надання правової допомоги на професійній основі. Цей обов'язок, зокрема, розглядається як гарантія здійснення всіх прав та свобод особи, від чого значною мірою залежить її впевненість в існуванні надійного механізму захисту останніх, у забезпеченні належного доступу до здійснення правосуддя.

Проблеми визначення місця і ролі адвокатури в механізмі здійснення правосуддя були предметом досліджень ряду науковців. Так, деякі вчені вказують на те, що адвокатура є учасником або ж представником здійснення правосуддя. І.С. Яртіх зазначає, що «адвокатура виконує функцію учасника правосуддя, створюючи при цьому умови реалізації судового захисту». Т.Б. Вільчик указує, що «адвокат повинен бути і сумлінним захисником інтересів приватних осіб, і таким же сумлінним представником правосуддя».

Досить поширеним як серед науковців, так і за законодавством зарубіжних країн та міжнародним правом є сприйняття адвокатури як слуги або ж помічника правосуддя. Зокрема, відомий іспанський адвокат, експрезидент Ради адвокатських та правових товариств Європи Раймон Муллерата зазначає: «Адвокат є важливою дійовою особою у здійсненні правосуддя. Адвокат, як і суддя, є служителем у храмі правосуддя».

Вчені не визнають вищевказані позиції, що визначають адвокатуру як службу, помічника правосуддя або ж як посередника під час його здійснення, оскільки в них цілком не відображається суть та основне призначення адвокатури. Такі визначення статусу лише принижують, дають викривлене розуміння сутності адвокатури та не співвідносяться, зокрема, з основним принципом її діяльності – принципом незалежності.

Найбільш влучне є твердження С.В. Прилуцького, який зазначає, що «сама адвокатура має бути надійною опорою судової влади та правосуддя» і що «будучи активним учасником механізму правозастосування (більше того, займаючи самостійне місце у механізмі правосуддя), адвокатура виконує (повинна виконувати) важливу функцію суспільного контролю в цій сфері. Слушною є і позиція німецького законодавця, який у ст. 1 Федерального закону про адвокатуру від 1 серпня 1959 р. вказує на те, що адвокатура є незалежним органом правосуддя».

В аспекті здійснюваного дослідження потрібно врахувати й те, що стаття 131-2 чинної редакції Конституції України, якою, по суті, визначається конституційно-правовий статус адвокатури, розміщена в Розділі VIII «Правосуддя». Також цією статтею закріплюється норма, за якою гарантується незалежність адвокатури. Усе це дає можливість підсумувати, що на конституційному рівні адвокатуру визнано як незалежний інститут, який займає самостійне місце в механізмі здійснення правосуддя.

Надання правової допомоги повинно розглядатися саме як сприяння особі, як перебуває у складній (проблемній) правовій ситуації, у реалізації її прав та законних інтересів. Держава ж, гарантуючи такий особі конституційне право на надання правової допомоги, повинна забезпечувати й належні умови його реалізації.

Адвокатура, вважається інститутом громадянського суспільства, який є не лише об'єднанням професіоналів-юристів, а й правозахисною інституцією, яка реалізує свої повноваження у тісній взаємодії з органами юстиції - судовими установами, органами нотаріату, реєстрації актів громадянського стану, державної виконавчої служби, судово-експертними установами та іншими державними і недержавними установами. Подібне віднесення адвокатури до інституцій громадянського суспільства покладає на останню додаткові функції по захисту прав і свобод людини і громадянина в такому суспільстві.

МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Рівень підготовленості працівника до професійної діяльності завжди пов'язаний з особливостями його особистості, сукупність яких характеризує ступінь розвитку здібностей до цієї професії. Професійна діяльність працівників правоохоронних органів здійснюється в реальному світі, який створено складною системою суб'єктно-об'єктних відносин. Ефективність цих відносин забезпечується всією системою психологічної організації особистості працівника. Головне місце в ній займає мотивація та стимулювання.

Вивчення та дослідження мотивації, а саме переважання того чи іншого мотиву при виконанні професійних обов'язків, є досить важливим для діяльності працівника правоохоронної системи. Навіть за наявності у працівника всіх інших професійно важливих розвинених якостей, професійна діяльність його не буде повною мірою ефективною до тих пір, поки він не буде зацікавлений у результатах своєї праці. Поняття мотивації можна зустріти скрізь, де йдеться про цілеспрямовану поведінку людини в визначених із великою ймовірністю соціально-онтологічних ситуаціях.

Науковий інтерес становить той факт, які види мотивації діяльності є провідними у працівників правоохоронних органів, оскільки саме мотивація є необхідною умовою ефективної професійної діяльності. Найбільш сприятливою є внутрішня мотивація (відчуття значущості своєї праці, задоволення від спілкування, дружніх відносин із колегами). Разом із тим важливу роль відіграє і зовнішня мотивація (заробітна плата, певні пільги, просування по службі, символи службового статусу і престижу виконуваних функціональних обов'язків).

А.Н. Роша описує професійні мотиви та виділяє чотири групи мотивів: 1) стійкий інтерес до професії (захоплення професією ще з середньої школи); 2) прагнення стати працівником правоохоронного органу, під впливом родичів; 3) вплив книг та кінофільмів;

4) так звана «тимчасова» мотивація, коли людина мріє про іншу спеціальність, але за якихось обставин йде на службу до правоохоронних органів.

Проте, незважаючи на важливість мотивації для ефективності службової діяльності, мотивація працівників правоохоронних органів досліджується лише при професійному відборі.

Отже, мотивація – це спонукання, що викликає активність організму та визначає її спрямованість. У процесі усвідомлення мотивів діяльності або поведінки виникають і формуються такі функції мотиву: спонукальна, спрямовуюча та регулююча. Саме ці три функції визначають і впливають на ефективність діяльності правоохоронців. Мотиваційна сфера працівника може бути як позитивною, так і негативною стосовно діяльності, тобто позитивно чи негативно впливати на діяльність.

Вибір майбутньої професії являє собою складне соціальне явище, що детерміноване певними факторами. В системі таких факторів, при визначальному значенні загальних соціально-економічних умов життя людей в організації поведінки індивіда важливе місце займають його уявлення про суспільну оцінку професії, її престиж.

Знаючи те, чим керуються наприклад, поліцейські у своїй поведінці, що спонукає їх до активної діяльності, які мотиви лежать в основі їхніх дій, можна розробляти, впроваджувати і застосовувати ефективні методи управління професійною мотивацією правоохоронців. Дослідження мотиваційної структури поліцейських дає змогу виявляти і своєчасно усувати недоліки, що мають місце у процесі підвищення їх трудової активності, а також скерувати необхідні зусилля у тому напрямі мотивування, який потребує вдосконалення.

Актуальним є вивчення професійної мотивації поліцейських як особливої групи працюючих. Оскільки мотивація до праці визначає до певної міри результативність та ефективність трудового процесу, керівники органів поліції мають бути зацікавлені в налагодженні цілеспрямованого мотиваційного впливу на професійну мотивацію підлеглих.

Аналіз мотивів праці частково дає змогу визначити причини того, чому правоохоронці працюють добре або ж погано, які фактори формують їх позитивне/негативне ставлення до виконання службових завдань. Постійний моніторинг рівня мотивації поліцейських дасть змогу своєчасно виявляти й усувати фактори, які негативно впливають на ставлення поліцейських до служби, а також оцінювати ефективність проведених заходів.

УДК 342.5 342.9

Загубипалець К.Є.¹

Баєва Л.В.²

¹ студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Концепція кадрової політики в органах Національної поліції України визначила основні параметри роботи з кадрами, що відповідають вимогам сьогодення. Їх значущість і важливість пояснюються тим, що від рівня професіоналізму і компетентності працівників поліції, їх професійної мотивації, готовності і здатності стояти на варті закону у вирішальній мірі залежать зміцнення державності, правопорядку, громадської безпеки і посилення боротьби із злочинністю.

Служба в органах поліції характеризується особливими умовами. Вона вимагає не тільки значних фізичних, моральних і емоціональних зусиль, а також постійної готовності діяти з високою динамічністю і в непередбачуваних та не прогнозованих обставинах. Для служби в поліції притаманні постійні зміни умов діяльності і характеру, факторів зовнішнього середовища, що впливають на працівника. За цих умов особливого значення набуває якісне психологічне забезпечення роботи з персоналом органів поліції.

Психологічне забезпечення діяльності особового складу органів поліції – це комплекс цілеспрямованих заходів щодо професійної орієнтації молоді, професіонального психологічного відбору і психологічного супроводження працівників у процесі їх підготовки до служби та виконання службових обов'язків.

Особами, відносно яких здійснюються заходи психологічного забезпечення, є: – кандидати на службу в Національну поліцію; – працівники поліції; – члени сімей працівників поліції за особистим зверненням.

Створення системи психологічного забезпечення обумовлене необхідністю реалізації таких основних завдань: 1) формування професійно-психологічної надійності працівників поліції шляхом ретельного психологічного добору, раціональної розстановки кадрів та максимального розкриття їх потенціальних можливостей; 2) формування психологічної готовності працівників поліції до ефективного виконання ними професійних завдань у різноманітних умовах службової діяльності; 3) здійснення психопрофілактичної роботи, зведення до мінімуму негативного впливу на працівників поліції шкідливих факторів службової діяльності; 4) створення

оптимальних соціально-психологічних умов для ефективної професійної діяльності працівників поліції та службових колективів; 5) психологічне супроводження оперативних заходів та слідчих дій.

Відповідно до п. 51 Положення про Національну поліцію, в підрозділах поліції належить організувати систему психологічного забезпечення поліцейських, діяльність якої має охоплювати такі напрямки: а) психологічний добір на службу, результати якого зберігаються в особовій справі поліцейського протягом служби; б) психологічне супроводження проходження служби; в) професійно-психологічна підготовка; г) психологічна підтримка оперативно-службових заходів; г) сприяння здоровому способу життя поліцейського за межами служби. Основними формами та методами роботи в системі психологічного забезпечення є: 1) форми навчального процесу (лекція, практичне заняття, тренінг).

Значний досвід застосування тренінгових технологій є закордоном. Так, у поліції США активно застосовується тренінг словесних (вербальних) і невербальних форм комунікації. Його основу складає формування у поліцейських навичок спілкування, за допомогою яких можна запобігти силовому розв'язанню конфліктів у службовій діяльності. Така ж форма навчання поліцейських уведена в середині 90-х років у Баварії (Німеччина). Як свідчать досвід та аналіз проведення занять, разом із поставленими основними завданнями щодо отримання поліцейськими практичних навичок протистояння стресам, удосконалення їхньої комунікації, оптимізації соціально-психологічного клімату в колективах поліцейських підрозділів вони надали змогу також знизити рівень травматизму в поліції.

Таким чином, здійснення відповідних індивідуальних та групових психологічних консультацій, проведення практичних занять, тренінгів з працівниками поліції, що спрямовані на налагодження групової взаємодії, ефективної професійної комунікації, організації робочого простору та раціонального розподілу часу, надання психологічної допомоги, проведення відповідних заходів щодо оптимізації соціально-психологічного клімату в органах і підрозділах поліції, спрямованих на підвищення ефективності службової діяльності колективів надає допомогу стримувати певну психологічну атмосферу в органах Національної поліції.

УДК 342.5 342.9

Ткачова А.В.¹

Баєва Л.В.²

¹ студ. гр. Ю-319м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ В ОХОРОНІ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Залучення населення до охорони громадського порядку у складі громадських формувань є одним з основних факторів побудови правової демократичної держави, зміцнення конституційного режиму, верховенства права, посилення механізму підтримання правопорядку, а також важливою формою участі громадян в управлінні справами держави та суспільства.

Роль громадських формувань в охороні правопорядку з урахуванням вимог та специфіки сучасного етапу державотворення досліджені недостатньо. Нині мають місце або досить загальні підходи до цієї проблеми, або достатньо вузькі, конкретизовані – залежно від форми їх участі.

Вітчизняний та світовий досвід показує, що ефективність охорони громадського порядку і боротьба із правопорушеннями неможливі без допомоги та участі у цій справі широких верств населення. Важливі заходи, спрямовані на боротьбу зі злочинністю, не призведуть до суттєвого поліпшення ситуації до того часу, поки зусилля органів внутрішніх справ, не дістануть широкої підтримки з боку громадян, а це, у свою чергу, потребує підвищення ступеня довіри населення та авторитету правоохоронців. В демократичних державах роль громадських організацій публічно підтримується владою. Як правило, громадські організації визнаються як партнери у вирішенні багатьох соціальних та суспільних проблем, а в деяких випадках відіграють ключову роль в цьому процесі.

За статистикою МВС України, на сьогодні в державі функціонують понад вісімнадцять з половиною тисяч різних громадських формувань та об'єднань, що беруть участь у забезпеченні громадського порядку і безпеки громадян. В них нараховується більш як 500 тисяч учасників. Потрібно роботи свідчать про результативність такої діяльності.

Як зазначити, що не кількість громадських формувань та їх членів, а якісні показники їх вже було вказано раніше, основним напрямом діяльності громадських формувань з охорони громадського правопорядку є охорона громадського порядку і громадської безпеки.

Суттєву допомогу у забезпеченні громадського порядку правоохоронним органам надають члени громадських формувань під час святкових та масових заходів. Велика кількість людей, скупчення яких

характерне для будь-якого масового заходу, значно ускладнює забезпечення порядку поліцією та вимагає наявності значної кількості працівників Національної поліції одночасно, що у деяких випадках є практично неможливим.

В період масових протестів громадян 2013–2014 рр. проти існуючої влади значний внесок у підтримання правопорядку зробили й громадські формування. Так, багато членів різних громадських формувань за особистими переконаннями стали активними учасниками виступів на майдані столиці та центральних площах багатьох міст, деякі з них поповнили лави Національної гвардії та добровольчих батальйонів. З метою підтримання правопорядку вони патрулювали вулиці міст та громадські місця, здійснювали охорону стратегічних об'єктів, займалися волонтерською діяльністю (допомагали амуніцією, медикаментами та продуктами харчування добровольцям). Ця діяльність триває і сьогодні. Члени цих формувань супроводжують гуманітарні вантажі до зони АТО, беруть участь в різних акціях на підтримку єдності України. Крім того, під час ведення бойових дій значна кількість членів громадських формувань пішла добровольцями у підрозділи Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ.

Таким чином, члени громадських формувань надають значну допомогу правоохоронним органам, забезпечуючи законність та правопорядок, захищаючи інтереси громадян та держави в цілому. Виконуючи допоміжну функцію, вони разом із правоохоронними органами впливають на порушників, тим самим здійснюють заходи щодо протидії злочинним проявам та іншим правопорушенням.

Залучення членів громадських формувань є також одним з ефективних способів попередження злочинності, прискорення розкриття злочинів та підвищення якості їх розслідування. Потрібно звернути увагу на те, що більшість науковців саме попереджувальну функцію розглядають як головну відносно громадських формувань з охорони правопорядку

УДК 349.41

Байрамова Д.А.

студ.гр. Ю-128 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Земельне право являє собою самостійну галузь права в українському законодавстві. В широкому розумінні воно являє собою сукупність земельно-

правових норм, які на засадах юридичної рівності форм власності на землю регулюють земельні відносини з метою її раціонального використання та охорони. Враховуючи перспективи розвитку української аграрної промисловості та можливості її реалізації питання земельно-правових відносин завжди будуть мати свою актуальність в нашому суспільстві. Особливо враховуючи політичні реалії земельних реформ виникають інші питання практичного характеру. Одним з яких є реалізація прав за земельним законодавством.

Саме поняття «реалізація земельних прав» означає процес в ході якого втілюються приписи правових норм земельного законодавства у сфері правомірної діяльності суб'єктів земельного права, що потребує розуміння факторів, які впливають на виконання вимог земельного законодавства, та оцінки ефективності актів реалізації цього права.

Механізм реалізації прав на землю — це комплекс взаємопов'язаних елементів правового регулювання земельних відносин, що охоплює узгоджену систему земельного права, взаємозв'язок між нормами, інститутами і підгалузями земельного права, якими встановлюються правила поведінки фізичних і юридичних осіб у сфері земельних відносин, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, управління і контролю, а також правосуддя, реалізацію норм земельного права з метою забезпечення гарантій прав на землю і створення організаційно-правових, економічних та соціальних умов для безперервного, стабільного, впорядкованого здійснення земельних відносин.

Важливе місце в цьому механізмі займає саме процесуальній формі реалізації прав. З цього виникає така проблема, як недосконалість реалізації земельного законодавства безпосередньо в судових спорах. Під час

проведення узагальнень та аналізу судової практики виявлено чимало суперечностей між правовими нормами та прогалини в них, що ускладнює формування однакової судової практики. Система розгляду земельних спорів у нашій державі має багато недоліків. Наприклад те, що юрисдикція судів не завжди поширюється на всі питання що виникають в земельних правовідносинах. Земельні спори за чинним Земельним кодексом України розглядають різні погоджувальні комісії, створені відповідними радами, самі ради, зокрема й вищий законодавчий орган нашої країни, та судові органи.

Через складність природи земельного права та особливості земельного законодавства і виникають такі труднощі в розмежуванні компетенції судів.

Для забезпечення захисту порушених земельних прав громадян, інших власників і землекористувачів В.І.Андрійцев пропонує, врахувавши вітчизняний історичний досвід і практику деяких країн, створити в судовій системі України спеціалізовані суди з розгляду земельних спорів.

Важливе значення має профілактика виникнення земельних спорів, яка полягає в удосконаленні земельного законодавства, зокрема матеріальних норм, більш чіткої регламентації можливостей суб'єктів земельних правовідносин і усунення конфліктних ситуацій, процесуальних норм права, які забезпечують застосування земельних матеріальних норм, а також нормативних актів, що забезпечують застосування цих норм. Слід вдосконалити і процедуру доведення до відома всіх громадян та юридичних осіб про новоприйняті нормативно-правові акти в галузі земельних відносин.

Запорука підвищення правосвідомості суб'єктів земельних правовідносин та усунення значної кількості причин і умов, через які виникають земельні спори, — обов'язкове опублікування в установлених періодичних виданнях новоприйнятих нормативно-правових актів та змін до них.

Правове забезпечення діяльності посадових осіб, від яких залежить результат розгляду справ цієї категорії, як напрям профілактики виникнення земельних спорів, є не таким же важливим.

Правильному вирішенню земельних спорів сприяють також узагальнення судової практики розгляду справ з найбільш складних питань

Проведення земельної реформи буде успішним за умови цілеспрямованого формування нових і вдосконалення створених земельно-правових механізмів реалізації прав на землю. У зв'язку з цим необхідно прийняти державну програму розвитку земельного законодавства відповідно до основних напрямів соціально-економічного розвитку країни.

У висновку можна говорити про те, що ефективність реалізації земельних прав - це особлива якісна характеристика процесу втілення в життя земельно-правових приписів шляхом здійснення суб'єктивних земельних прав і юридичних обов'язків.

Вона залежить від ступеня практичної реалізації положень земельного законодавства, соціальної корисності отриманих результатів і рівня досконалості використаних юридичних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. — К., 2005. — С. 442.

Семчик В.І. Гарантії прав на землю // Земельне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. — К., 2008. — С. 135.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ВОДНОГО ФОНДУ

Питання земель водного фонду є особливими через розміщення на них певного водного об'єкта. Саме через цю обставину, правовий режим користування водними об'єктами слід розглядати в комплексі з правовим режимом земель водного фонду. Ці відносини вважаються водно-земельними, які виступають єдиним комплексним об'єктом правового регулювання. До земель водного фонду належать землі, зайняті: морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водоймами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами; прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами; гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; береговими смугами водних шляхів.

Ст. 3 Водного кодексу України, говорить про те, що усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд. До водного фонду України належать: поверхневі води: природні водойми (озера); водотоки (річки, струмки); штучні водойми (водосховища, ставки) і канали; інші водні об'єкти; підземні води та джерела; внутрішні морські води та територіальне море

Обмеження, щодо можливості перебування земель водного фонду у приватній власності, визначено у п. 4 ст. 84 Земельного кодексу. Землі водного фонду не підлягають передачі у приватну власність, крім випадків, передбачених у ст. 59 Земельного кодексу України. Ця стаття вказує на той факт, що громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність лише замкнені природні водойми загальною площею до 3 гектарів.

Право водокористування на умовах оренди оформляється договором, погодженим із державними органами охорони навколишнього природного середовища та водного господарства. Умови, строки і збір за оренду водних об'єктів (їх частин) визначаються в договорі оренди за згодою сторін. ВК України не визначає, на який саме строк можуть надаватися в оренду водні об'єкти. Водокористувачі, яким водний об'єкт (його частина) надано в оренду, можуть дозволити іншим водокористувачам здійснювати спеціальне користування водними об'єктами у порядку, встановленому ВК України.

Плата за оренду земельної ділянки з розташованим на ній водним об'єктом складається з плати за оренду земель водного фонду, плати за оренду водних ресурсів та плати за гідроспороди, яка відображена в договорі оренди гідроспороди. До плати за оренду земель водного фонду входить: плата за оренду землі під водою; плата за оренду прибережних смуг водного об'єкта. Плата за оренду земель водного фонду та за оренду гідроспороди сплачується до місцевого бюджету, а плата за оренду водних ресурсів – до державного бюджету.

Питання можливості надання у оренду земель водного фонду залежить від особливостей режиму її використання. Режим використання земель водного фонду, згідно зі ст. ст. 85-93 ВК України й ст. ст. 60-64 ЗК України, залежить від виду земель (землі водоохоронної зони, прибережної захисної смуги, санітарної зони, смуги відводу) і включає ряд обмежень.

Зона прибережної захисної смуги, згідно зі ст. 88 ВК України, установлюється від краю води, залежно від виду й розміру водоймища (для – рік, озер – шириною від 25 до 100 м, уздовж морів, лиманів, морських заток – не менше 2 км). У зоні прибережної захисної смуги уздовж рік, водоймищ і на островах забороняється: орання земель, садівництво, городництво; зберігання й використання пестицидів і агрохімікатів; влаштування літніх таборів для худоби; будівництво будь-яких будівель, у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів і стоянок для автомобілів; мийка й обслуговування транспортних засобів; організація смітників, цвинтарів і т.п. При цьому якщо граничний розмір водоохоронної зони визначений у ЗК України (ст. 60), то розмір зон санітарної охорони нормативно не встановлений, в результаті чого санітарно-епідеміологічна служба може відмовити в узгодженні проекту відводу через досить близьке розміщення об'єкта відносно зрізу води.

Правове регулювання оренди земельних ділянок водного фонду у даний час регулюється ВК України, ЗК України, Законом України «Про оренду землі». «Порядок користування землями водного фонду», затверджений постановою Кабінету Міністрів України, є документом, який визначає механізм користування землями водного фонду, які знаходяться у постійному та тимчасовому користуванні.

ІНСТИТУТ ПРЕФЕКТІВ В УКРАЇНІ – ГАРАНТІЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ЧИ ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ

Загальною тенденцією розвитку сучасного світу є зростання ролі регіонів як одиниць управління держави, що здатні максимально врахувати потреби місцевих жителів при прийнятті рішень. Одним із ефективніших інструментів управління та розвитку окремих територій держави є місцеве самоврядування. Усвідомлення цього є і в Україні, де розпочата конституційна реформа, що спрямована на децентралізацію державної влади й створення ефективної моделі місцевого самоврядування, яка має забезпечити динамічний, збалансований розвиток регіонів України. Пошук шляхів децентралізації активізувався в останні роки і підтвердженням цього є підготовлені кілька проектів Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади: Проект Закону від 01.07.2015 №2217а та Проект Закону від 13.12.2019 № 2598). Але ці проекти так і не були схвалені Верховною Радою України і одним з «каменем спотикання» було впровадження інституту префектів.

Прихильники реформи стверджують, що впровадження в Україні інституту префектів стане важливим чинником досягнення порядку і стабільності у всіх сферах суспільного життя на рівні регіонів, посилення обраної громадянами виконавчої влади останніх, яка має прийти на зміну призначених з центру державних адміністрацій. Їх опоненти принципово не заперечують проти введення інституту префекта, але мають застереження щодо «чіткості» прописаного механізму зупинення повноважень і роботи місцевої ради, визначення термінів розгляду порушених питань у суді, прописаної їх відповідальності за зловживання наданими повноваженнями, що в кінцевому рахунку могло призвести до «зворотнього ефекту» – посилення вертикалі влади, її «централізації».

Погоджуємось з тим, що питання щодо співмірності широких повноважень префектів і ризиків щодо «неконтрольованості» органів місцевого самоврядування законодавчо і концептуально залишається не врегульованим. В цьому випадку для вирішення поставлених проблем корисним може бути зарубіжний досвід забезпечення розвинутого місцевого самоврядування. Щодо інституту префекта такий досвід накопичений насамперед у Франції. За словами заступника голови Офісу Ради Європи в Україні О. Литвиненко, французька модель є «відносно м'якою». Відповідно до неї, префекти можуть лише призупинити рішення актів місцевого

самоврядування, а не скасовувати їх. Основними повноваженнями префекта у Франції є: нагляд за виконанням законів; забезпечення підтримання громадського порядку; здійснення адміністративного контролю за органами місцевого самоврядування та передача на розгляд суду незаконних, на його думку, рішень; керування роботою місцевих служб державних органів виконавчої влади. Як структурний підрозділ Міністерства внутрішніх справ, вони здійснюють координацію діяльності поліції та жандармерії [1].

Префект у Франції, на відміну від запропонованої в Україні моделі, не блокує будь-яку діяльність органів місцевого самоврядування, а оскаржує незаконні, на його думку, акти до суду. У разі зловживання цим правом постає питання щодо його компетентності і подальшого звільнення. Особливість французької моделі полягає в тому, що префект є професійним державним службовцем з відповідною освітою, а не політичним призначенцем. В патронатній службі Президента Франції немає підрозділу, який відповідає за взаємодію з префектами. Звітує французький префект тільки перед Прем'єр-міністром [4, с. 9]. В уряді, натомість, є потужний підрозділ, який відповідає за організацією територіальної влади – Дирекція модернізації та територіальної влади у складі МВС. Призначається префект за поданням Прем'єр-міністра на засіданні уряду, Президент підписує призначення. Звільнення префекта відбувається без його попередження указом Президента за поданням уряду, без можливості оскарження. Важливою інформацією, яка характеризує високий ступінь гармонізації влади у Франції є те, що до адміністративного суду на оскарження префектом подається 0,015 % всіх актів, які ним проконтрольовані [2, с. 9].

Отже, основним завданням реформи місцевого самоврядування є створення збалансованої системи управління для прийняття виважених рішень, які дадуть можливість ефективно реалізовувати політику децентралізації з дотриманням вимог Конституції і законів України. Забезпечити таку необхідність допоможе всебічний аналіз позитивного досвіду державотворення розвинутих демократичних європейських країн, зокрема Франції, яка є співмірною до України за площею, адміністративним устроєм і структурою влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марселяк О. В. Інститут префекта у Франції як приклад для України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2015. Вип.35. Ч. II. Том 1. С. 118–122
2. Ганущак Ю. І., Чипенко І. І. Префекти: уроки Франції для України. ІКЦ «Легальний статус», 2015. 44 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ДЕЯКИМИ КАТЕГОРІЯМ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ (З ДОСВІДУ МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА)

Одним із найважливіших завдань сучасної держави є регулювання усіх сфери життєдіяльності, насамперед через інститут державної служби. Останній сприяє (або не сприяє) реалізації демократичної сутності держави, підтримує ефективну життєдіяльність суспільства, а державний апарат має слугувати його потребам. Серед науковців і практиків, які досліджували різні аспекти здійснення державної служби в Україні слід виділити, зокрема, В. М. Бурлака, Р. А. Науменко, Л. М. Гогіна, В. Д. Бакуменко, Є. І. Бородіна та інших. На їх думку, у більшості випадків наша країна не може «похвалитися» високою ефективністю здійснення державної служби. Причин цьому чимало, але одна з них пов'язана з початковим етапом здійснення державної служби молодими спеціалістами. Оскільки ми знаходимося саме в такому «статусі», то звернемо увагу саме на проблемні питання, з якими стикаються молоді спеціалісти на держслужбі.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну службу» державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави [1]. Вона здійснюється державними службовцями, якими можуть бути громадяни України, що займають посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержують заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснюють встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримуються принципів державної служби.

Процес призначення на державну службу є досить складним та довготривалим. Державними службовцями можуть бути повнолітні особи, які володіють державною мовою та мають ступінь вищої освіти не нижче: магістра; бакалавра, молодшого бакалавра. Перш ніж призначити особу на державну службу оголошують конкурс, надають час особам для зібрання необхідним документів, а потім вже його проводять.

Конкурс на проходження державної служби складається з двох частин: письмової (написання тестів) та усної (відповіді на питання комісії). За результатами конкурсу обирають переможця. Та на практиці бувають випадки, коли особи проходять конкурс, але їх не беруть.

В більшості випадків виною тому є вчинення корупційних діянь іншими особами або беруть «своїх» на такі посади.

Особливої уваги необхідно приділити здійсненню державної служби в податкових органах. В цій структурі немає системи не тільки як при призначенні на посаду, так і при виконанні службових обов'язків. На практиці ж, державних службовців можуть призначати взагалі на інші посади з меншим окладом або взагалі в інший відділ.

При здійсненні державної служби в податкових органах молоді спеціалісти стикаються з такими практичними проблемами: а) невмінням або неможливістю начальника відділу та інспекції організувати роботу; молодим працівникам без досвіду роботи, які приходять отримати не тільки практичні знання і навички, а також стаж роботи; б) не пояснюють принцип роботи, а відразу вимагають результат; в) великий об'єм роботи, а оскільки кадрів не вистачає, тому молодих спеціалістів «навалюють» великою кількістю роботи; г) добровільно-примусово вимагають працювати у вихідні та святкові дні і цей час не оплачується і ніде не фіксується; д) при звільненні не дотримують норм трудового законодавства; е) тяжка морально-психологічна обстановка тощо. Не узагальнюючи і не розповсюджуючи на усю систему проблеми, з якими ми самі стикнулися, тем не менш можемо констатувати, що вони призводять до недостатньої якості надання державних послуг, незахищеності державної служби від політичного впливу, низької ефективності управління персоналом та недостатньої інституційної спроможності державної служби та органів державної влади загалом.

Таким чином, державна служба в податкових органах є досить складною і на практиці має свої проблеми. Для їх вирішення, на нашу думку, необхідно: а) призначати на керівні посади (начальників відділів, інспекцій та інших структур) осіб, які мають вже досвід роботи на аналогічних посадах; б) створити умови для стимулювання молодих працівників до роботи; в) відноситись з повагою до інших працівників, г) контролювати дії начальників та перевіряти їх на компетентність хоча б двічі на рік; д) дотримуватись норм трудового законодавства (при прийнятті на державну службу та звільненні, оплачувати роботу, що перевищує норму чи роботу у вихідні або святкові дні); е) організувати систему і принцип роботи, щоб не виникало проблем з необхідністю працювати у неробочі часи чи дні тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII : станом на 20.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Україна в усі часи мала розвинуті міжнародні зв'язки, вела активну міжнародну торгівлю з іншими країнами, а тому не дивно, що проблема правового регулювання імпорту та експорту товарів була і залишається на сьогодні актуальною. Складовою зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України, як відомо, виступає митна справа, основу якої складає митне законодавство, яка є частиною митної політики держави, спрямованої на забезпечення її економічних інтересів і безпеки.

Законодавство України з питань митної справи включає в себе Основний Закон країни – Конституцію України, Митний кодекс України (далі – МК України), інші закони та нормативно-правові акти, які регулюють питання митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки в цілому та багато іншого.

Державна митна справа націлена на реалізацію державних митних інтересів, з чого випливає, що виключно держава в особі її органів володіє абсолютним правом на здійснення такої справи. На сьогодні функціонування митної системи свідчить про наявність багатьох проблем, які позначаються на ефективності її роботи, а націленість України на євроінтеграцію потребують її реформування з метою більш злагодженої організації роботи митних органів.

Важливою основою розвитку митної справи є принципи її здійснення, які відображають систему фундаментальних, важливих положень та цінностей відображаючи взаємодію між суб'єктами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Відповідно до законодавства державна митна справа здійснюється на основі принципів: виключної юрисдикції України на її митній території; виключних повноважень органів доходів і зборів України щодо здійснення державної митної справи; законності та презумпції невинуватості; єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України; спрощення законної торгівлі; визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності; додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб; заохочення доброчесності; гласності та прозорості; відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються МК України.

Розуміння зазначених принципів, їх вірна трактовка та закріплення у законодавчих актах забезпечує ефективну роботу митної системи,

відповідність її міжнародним стандартам та покращення взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Митне право можна визначити як комплексну галузь права, яка складається із різних правових інститутів і правових норм, що регулюють суспільні відносини в галузі державної митної справи. Митне право тісно взаємодіє з конституційним, адміністративним та фінансовим правом. Норми митного законодавства чітко регулюються Конституцією України та митні органи функціонують на єдиних загальних принципах, які притаманні іншим галузям права. Як і окремим галузям права Митному праву притаманний імперативний метод. Імперативний метод проявляється у формулювання більшості норм Митного Кодексу України. Аспект імперативності державної митної справи втілюється в діяльності держави, яка визначає порядок і умови переміщення товарів через митний кордон з конкретною державою, порядок здійснення митного контролю, митного оформлення та інших митних процедур.

Митні органи здійснюючи правоохоронну діяльність звертаються до норм КУпАП. З фінансовим правом митні органи є суб'єктами фінансової діяльності держави, що знаходить своє вираження у формуванні доходної частини державного бюджету.

Отже, проблемні питання митних правовідносин є досить актуальними на сьогоднішній день та потребують негайного вирішення. Але, існують і недоліки, які потребують вивчення та усунення. Наприклад, недостатня глибина і частота митного контролю, у тому числі після випуску товарів та деякі аспекти які вказують на постійний конфлікт інтересів митних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Вирішення даних проблем забезпечить більш ефективну роботу митної системи.

УДК 349.2

Барановська В. А.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ВІДПОЧИНОК ТА СТАН ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Відпочинок поряд з працею є основними соціальними станами, у яких людина перебуває постійно все своє життя. Праця обов'язково повинна чергуватись з відпочинком. Без відпочинку людина втрачає здатність плідно працювати. Тривала безперервна праця виснажує людину. Саме у законодавстві про працю України мало приділено уваги регламентації питання щодо реалізації права людини на відпочинок.

Відомо, що одним з основних серед соціальних прав та свобод людини є право на відпочинок. Нормативно-правовими актами України не дається визначення, що таке час відпочинку. Це поняття було розглянуто вітчизняними науковцями. Під часом відпочинку вони розуміли час, протягом якого працівники звільняються від виконання трудових обов'язків і можуть його використовувати на свій розсуд. Зокрема, О. М. Ярошенко при визначенні цього поняття наголошує на право вільного використання часу відпочинку. На його думку, час відпочинку – це час, протягом якого працівник є вільним від виконання трудових обов'язків і вправі використовувати його на власний розсуд. Законодавством про працю України розрізняються такі види часу відпочинку: перерви протягом робочого дня; щоденний відпочинок (між змінами перерва); вихідні дні (щотижневий відпочинок); святкові й неробочі дні; відпустки. Роботодавці часто порушують цю норму, не дозволяють працівникам залишати місце роботи, тобто покидати території підприємства, або наголошують працівникам, що під час обідньої перерви працівники повинні приймати їжу та відпочивати тільки на підприємстві. Такі дії є грубим порушенням трудових прав встановлених основним законом України і можуть бути підставою для розірвання трудового договору з ініціативи працівника відповідно до ст.ст. 38, 39 КЗпП України.

Згідно зі статтею 45 Конституції України кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час. Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього повноваження визначаються законом. Крім того, законодавством про працю України встановлена можливість працівника відновити свої фізичні та духовні сили у вільний від роботи час, та використати його на свій розсуд.

Працівники розглядають право на відпочинок у двох значеннях: у вузькому, як певний проміжок часу, протягом якого людина звільняється від виконання своїх трудових обов'язків і може використовувати його за власними потребами; у широкому, конституційне право кожного працівника, яке регламентоване законодавством України та міжнародними нормативно-правовими актами. Погоджуючись із думкою вчених, законодавство, яке врегульовує питання часу відпочинку, можна вважати, що час відпочинку – це передбачена трудовим законодавством можливість працівника відновити свої фізичні та духовні сили у вільних від роботи час, використаний на власний розсуд.

Отже, на даний момент ми взагалі не знаємо що краще регулювати відносини у сфері часу відпочинку чи відносини у сфері робочого часу. Коли ми працюємо – хочеться відпочивати, а коли відпочиваємо – хочеться працювати. Громадяни не мають золотієї середини, відпочивати чи працювати. Крім того, роботодавці теж можуть не надавати час для відпочинку впродовж роботи та після неї. Хоча законодавством закріплено, що кожний громадянин має право на відпочинок. Але, не зважаючи на чинне законодавство про працю України, роботодавці не дотримуються його, порушують норми як робочого часу, так і норми часу відпочинку. А у громадян немає вибору і вони працюють більше норми, щоб утримати родину. Роботодавці дійсно користуються цим та продовжують не дотримуватися норм законодавства про працю. А тепер постають питання: Чому громадяни не звертаються в державне управління з питань праці для захисту своїх трудових прав? Чому не звертаються до органів, які розглядають трудові спори? Відповідь одна, вони бояться втратити роботу. Дійсно, в Україні існує дефіцит робочих місць, тому дуже складно вирішуються питання щодо працевлаштування громадян. Виходить, що ми маємо створене власними руками замкнуте коло проблем у реалізації права людини на відпочинок та на працю.

УДК 349.2

Богданова А.В.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОФСПІЛКОВІ ОРГАНИ ТА ІНШІ УПОВНОВАЖЕНІ НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ТРУДОВИМ КОЛЕКТИВНОМ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Питання представництва профспілок та інших уповноважених працівниками органів у трудовому праві набули особливої актуальності у зв'язку з розвитком соціального діалогу у трудових правовідносинах. Соціальна стабільність працівників у трудовій діяльності значною мірою залежить від того, хто і як представляє їхні інтереси. Тому наразі є актуальним дослідження питань щодо представницької функції представниками працівників.

До основних нормативно-правових актів, які регламентують представництво у трудовому праві відносять Конституцію України, Кодекс законів про працю України (далі – КЗпП України), Закон України «Про соціальний діалог», Закон України «Про громадські об'єднання», Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх

діяльності» та Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та інші. Аналіз правових актів дозволив дійти висновку, що терміни «представник» та «представництво» застосовується у законодавства про працю України. Зокрема, термін «представництво» передбачені у нормах Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», Закону України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» та в нормах Закону України «Про соціальний діалог». Крім того, норми законодавства про працю визначають ці терміни. Так у статті 1 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» профспілковим представником вважається керівник профспілки, її організації, об'єднання профспілок, профспілкового органу, профорганізатор або інша особа, уповноважена на представництво статутом або відповідним рішенням профспілкового органу. На нашу думку, визначення терміну «профспілковий представник» надає працівникам можливість звертатися за захистом своїх трудових прав безпосередньо до обраного ними представника.

Також, у чинному КЗпП України та інших законодавчих актах визначаються випадки здійснення представництва, але при цьому використовуються різні терміни – «виборний орган первинної профспілкової організації», «уповноважений трудовим колективом орган», «профспілкові представники», «інші уповноважені працівниками органи» тощо. Зрозуміло, що у цьому випадку можуть виникати труднощі при застосуванні норм законодавства про працю. Ми вважаємо, що необхідно у новому Трудовому кодексі України встановити інститут представництва, шляхом визначення в ньому порядку участі цих органів у вирішенні сумісно з роботодавцем тих чи інших питань щодо представництва працівників.

Безпосередньо правове становище професійних спілок визначене Законом України від 15 вересня 1999 р. «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». Професійні спілки визначаються як добровільними неприбутковими громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності. Відповідно до Закону профспілка виконує захисну функцію, тому працівники можуть сподіватися на захист своїх трудових прав і законних інтересів.

Основним документом, що регулює внутрішню діяльність усіх профспілкових органів, є статут. Але він не є правовим актом. Правове становище громадської організації може визначати лише закон, що затверджується вищим органом законодавчої влади. Свої повноваження професійні спілки здійснюють через створені ними виборні органи, а в організаціях, де не створюються виборні органи, – через представника професійної організації, яка діє у межах прав, наданих їй законом. Надані профспілкам права одночасно є і їх обов'язками по захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів працівників. Як ми вже визначали,

чинне законодавство України не закріплює чіткого механізму здійснення профспілками представництва працівників.

Працівники реалізують право на об'єднання шляхом створення колективу працівників або професійної спілки. Компетенція і повноваження трудового колективу та його виборного органу визначаються статутом підприємства. На нашу думку, краще було б визначити повноваження органів трудового колективу в окремому законі, що поліпшить становище працівників.

На жаль, у чинному КЗпП України, проєкті Трудового кодексу України відсутні норми про статус інших представників працівників та їх взаємовідносини з профспілками.

Отже, представництво працівників профспілками та іншими уповноваженими працівниками органів відіграють досить важливу роль у захисті їхніх трудових прав та законних інтересів. Без їх участі тяжко уявити нормальне і злагоджене функціонування трудової діяльності працівників.

УДК 349.2

Виноградова К.Г.

студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РОБОЧОГО ЧАСУ» У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Держава шляхом законодавчого нормування робочого часу визначає необхідну суспільству на даному етапі його розвитку міру праці й забезпечує охорону праці працівників. Правове регулювання робочого часу, законодавче закріплення його тривалості й порядку використання створює необхідні умови для кращої організації праці з метою підвищення його продуктивності. Тому інститут робочого часу займає особливе місце у структурі системи трудового права.

Поняття «робочого часу» в юридичній літературі трактується по-різному. Робочим часом, на думку вчених, вважається час, протягом якого працівник згідно із законодавством, колективним і трудовим договором, з підпорядкуванням правилам внутрішнього трудового розпорядку повинен виконувати свої трудові обов'язки на підприємстві, в установі, організації або у фізичної особи – роботодавця. Крім того, робочим часом заведено називати встановлений законом або на його основі час, протягом якого працівники зобов'язані виконувати роботу, що доручається їм відповідно до трудового договору і правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства. Також, робочий час визначається правниками як встановлений

законодавством відрізок календарного часу, протягом якого працівник відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, графіка роботи та умов трудового договору повинен виконувати свої трудові обов'язки.

У Конвенції Міжнародної організації праці «Про робочий час у торгівлі та установах» 1930 р. № 30 під робочим часом розуміється проміжок часу, протягом якого працівник перебуває у розпорядженні роботодавця. Це поняття не охоплює години відпочинку, коли наймана особа не перебуває в розпорядженні роботодавця.

На сьогодні тривалість робочого часу працівників регулюється як Кодексом законів про працю України (далі – КЗпП України), так і галузевими, локальними правовими нормами. Відповідно до ст. 57 КЗпП України час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) передбачається правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності відповідно до законодавства. Слід зазначити, що на відміну від КЗпП України, проект Трудового кодексу України від 8 листопада 2019 р. № 2410, підготовленого Н.Ю. Королевською, містить визначення робочого часу (далі – проект). Так, статтею 132 проекту визначено, що робочий час – це час, протягом якого працівник відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку й умов трудового договору повинен виконувати трудові обов'язки. Відповідно до трудового законодавства до робочого часу можуть включатися інші періоди часу. У новому проекті Закону України «Про працю» від 28 грудня 2019 р. № 2708, підготовленому Кабінетом Міністрів України, робочий час визначається як час, протягом якого працівник відповідно до умов трудового договору повинен виконувати трудові обов'язки. Трудовим договором можуть визначатися окремі періоди, що включаються до складу робочого часу.

Поняття «робочий час» можна знайти в галузевих нормативно-правових актах. Наприклад, у «Положенні про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів», затвердженим наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 07 червня 2010 року № 340 робочий час водія визначається як час, протягом якого водій зобов'язаний виконувати свої обов'язки, визначені трудовим договором і правилами внутрішнього трудового розпорядку.

На локальному рівні правила внутрішнього розпорядку затверджуються трудовими колективами за поданням роботодавця і виборним органом первинної профспілкової організації, які встановлюють тільки тривалість робочого часу на підприємстві, організації, установи. Але у змісті цих правил не визначається поняття «робочого часу». Крім того, у зв'язку з змінами статті 21 КЗпП України (Закон України № 540-IX від 30.03.2020 р.) працівник тепер зобов'язується виконувати роботу без дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку. З чим пов'язані ці зміни не зрозуміло.

Заспокоює лише те, що зміст статті 142 КЗпП України про трудовий розпорядок залишився без змін.

Отже, ми дійшли висновку, що час, протягом якого працівник виконував певну роботу, і може вважатися робочим часом. Поняття «робочий час» охоплює трудову діяльність працівників з тривалістю їх праці, встановленої законодавством, та відрізком часу, протягом якого має бути виконана певна робота з дотриманням трудової дисципліни.

УДК 349.2

Зуб Д.В.

студентка гр. Ю-119 сп НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНА КОМПЕТЕНЦІЯ СТОРІН КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ ТА УГОДИ

Україна є соціальною державою, яка своєю Конституцією акцентує увагу на обов'язок гарантувати права та свободи людини та громадянина державою. До цього обов'язку і можна віднести обов'язок забезпечення та дотримання законодавства про працю, тобто надання можливості громадянам вільно працювати та безперешкодно виконувати законодавство про працю. Саме тут важливе дотримання та не зловживання своїми компетенціями сторонами, які укладають трудові договори та угоди з метою використання такої гарантії від держави - як праця.

Одним із головних складових змісту колективного договору та угоди є саме компетенція сторін, за порушення якої кожна з сторін повинна буде понести покарання. На кожному етапі розвитку законодавства про працю питання про захист та виконання покладених на сторони колективних договорів та угод компетенцій, мало вагоме значення. Тому на даному сучасному етапі присутні всі види покарання. Такими видами є дисциплінарна, матеріальна, а в окремих випадках – навіть кримінальна відповідальність за порушення зобов'язань за колективним договором у разі, коли таке порушення створює склад кримінального злочину.

Також можна визначити що контроль та нагляд за виконанням компетенцій обох сторін на сучасному етапі створюють безпосередньо самі сторони колективного договору та угоди що його уклали, або їх уповноважені на те представники. При цьому сторони, що підписали колективний договір, угоду, щороку в терміни, передбачені колективним договором, угодою, звітують про їх виконання перед трудовими колективами. Крім того, до органів державної статистики в порядку, який встановлюється Мінстатом України, направляються статистичні дані про

колективні договори, угоди. Згідно статті 20 Закону України «Про колективні договори та угоди» порядок притягнення сторін до відповідальності регламентується та підпорядковується статтям Кодексу України про адміністративні правопорушення. Саме стаття 41² Кодексу України про адміністративні правопорушення вказує на вид покарання за порушення чи не виконання компетенції сторонами колективного договору чи угоди, а саме покарання у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Згідно статті 15 Закону України «Про колективні договори та угоди» сторони, що підписали колективний договір, угоду, щороку в терміни, передбачені колективним договором, угодою, звітують про їх виконання перед трудовими колективами. Крім того, до органів державної статистики в порядку, який встановлюється Мінстатом України, направляються статистичні дані про колективні договори, угоди тим самим забезпечуючи державі.

На нашу думку, контроль за дотриманням та виконанням колективного договору та угоди відіграє суттєву роль у справі забезпечення, охорони й захисту трудових прав різних суб'єктів суспільно-трудових відносин. Контроль за дотриманням трудового законодавства та контроль за дотриманням колективного договору та угоди співвідносяться між собою як ціле і частина. Звідси, контроль за дотриманням колективного договору, як частина, відтворює у своєму змісті основні ознаки контролю за дотриманням трудового законодавства як цілого. Тому, контроль за виконанням колективного договору є невід'ємною функцією сторін як цього договору, так і інших спеціально-уповноважених на таку діяльність органів. Це своєрідна форма зв'язку між суб'єктами трудового права, що дозволяє точно встановити причину і характер відхилень від встановлених у колективному договорі нормативних положень та зобов'язань сторін. Це сукупність різних за формою дій, що здійснюється суб'єктами контролю за поведінкою сторін колективного договору та їх уповноважених органів.

Отже, підсумовуючи розгляд змістовних характеристик контролю за дотриманням колективного договору та угоди, вкажемо на необхідність удосконалення його нормативно-правового забезпечення.

ПРОБЛЕМИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

Сучасний стан охорони праці в Україні можна схарактеризувати як такий, що викликає серйозне занепокоєння. Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств.

Основними правовими актами гарантування, надання та дотримання охорони праці в нашій державі є Конституція України, Кодекс законів про працю України, Кодекс цивільного захисту України, Закон України «Про охорону праці», Державні стандарти безпеки праці; а також існують інші нормативно-правові акти, які регламентують охорону праці на виробництві.

Взагалі, щодо організації охорони праці в Україні, вона доволі є критичною, адже за даними Міжнародної організації праці, рівень смертельного травматизму в Україні залишається одним з найвищих у порівнянні з європейськими країнами.

Найбільш травмонебезпечними галузями залишаються вугільна, хімічна промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт та будівництво. На даний час високим залишається рівень професійної захворюваності, що безпосередньо пов’язано з незадовільним станом умов на виробництві. Понад 23 відсотки осіб працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам. Почастішали випадки виявлення кількох професійних захворювань в одного працівника.

Близько 17 тис. осіб щороку стають інвалідами праці, понад 313 тис. осіб одержують компенсацію за відшкодування шкоди внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, з них близько 50 тис. осіб отримують пенсію у зв’язку із втратою годувальника.

На думку фахівців з питань охорони праці, своєчасне виявлення та усунення причин виникнення виробничих травм і професійних захворювань, а також вжиття відповідних профілактичних заходів дозволяє значно знизити рівень виробничого травматизму та захворюваності, економічні втрати підприємств, зберегти здоров’я, високу професійну працездатність працівників.

Узагальнюючи вищенаведене можна дійти висновку, що не зважаючи на те, що охорона праці та охорона здоров’я в Україні відноситься до

пріоритетних напрямків соціальної політики та чинне трудове законодавство досить чітко визначає всі аспекти та методи правового регулювання цієї сфери, роботодавці часто нехтують покладеними на них обов'язками, а саме не надання найманому працівнику належних умов для виконання покладеної на нього роботи. Через це настає: професійний травматизм, професійна захворюваність тощо.

Отже, на нашу думку, задля поліпшення ситуації в країні потрібно посилити міри юридичної відповідальності за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, а саме за створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також у діяльності представників профспілок, їх організацій та об'єднань, збільшити розмір штрафу та притягувати винних осіб до кримінальної відповідальності. Тільки після посилення мір відповідальності можна мати надію на те, що критична ситуація в Україні у сфері охорони праці матиме позитивну динаміку.

УДК 342.5; 342.7

Боднар А.Ю.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Досліджуючи конституційно-правове регулювання діяльності Конституційного Суду України (далі - КСУ) та практику реалізації його статусу ми дійшли до висновку, що існує ряд актуальних на сьогодні питань, пов'язаних із належним правовим забезпеченням його діяльності.

По-перше, це відсутність нормативного регулювання процедурних питань розробки та прийняття постанов КСУ.

Так, до прийняття нового Закону України (далі - ЗУ) «Про Конституційний Суд України» 13.07.2017, актами КСУ були тільки рішення та висновки (так було визначено положеннями Закону «Про Конституційний Суд України». 16.10.1996.) Після прийняття нового Закону кількість актів, які може прийняти КСУ збільшилась. Зараз до них належать: рішення, висновки, ухвали, забезпечувальні накази, а також акти з питань, не пов'язаних із конституційним провадженням, Суд ухвалює у формі постанови [6].

Щодо такого виду акта, як постанова, в Законі майже нічого не зазначено. Згадується тільки те, що акти з питань, не пов'язаних із конституційним провадженням, Суд ухвалює у формі постанови. Тобто не визначена ні процедура ухвалення, ні вимоги до даного акта. Але не

зважаючи на це на офіційному сайті КСУ містяться ухвалені ним постанови. Найголовніша із них, на нашу думку, це постанова КСУ «Про Регламент Конституційного Суду України» від 28.02.2018р..

По-друге, це ряд питань, пов'язаних з реалізацією права на конституційну скаргу.

Конституційна скарга є відносно новою формою звернення до КСУ яку було запроваджено у зв'язку з внесенням змін до Конституції України (далі - КУ) 02.06.2016 р.. А саме було внесено зміни до ст.55 КУ в якій зазначається, що «Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом». А також до КУ була внесена нова стаття 151-1 в якій зазначається «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано» [5].

При цьому отримавши право на конституційну скаргу, представники бізнесу, а також значна кількість інших суб'єктів, втратили право на звернення щодо тлумачення Конституції. Таке право, яким раніше міг скористатися будь-хто, тепер залишилося лише в Президента України, щонайменше 45-ти народних депутатів, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Верховної Ради АРК [2].

Також положення про конституційну скаргу було включено до нової редакції Закону «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року. Проте реальний розгляд скарг Конституційним Судом став можливим лише після прийняття Регламенту КСУ від 22 лютого 2018 року, а також наступного формування колегій і сенатів Суду, які й розглядатимуть ці скарги. Тому реально інститут конституційної скарги «запрацював» майже через два роки після його закріплення в положеннях Конституції [10].

За інформацією Віталія Запорожця, керівника відділу попередньої перевірки конституційних скарг КСУ, станом на 31 травня 2018 року до КСУ було подано 690 скарг [10]. Із 690 конституційних скарг, що надійшли до Суду протягом 2018 року (станом на 31 грудня 2018 р.), лише 264 (38%) конституційні скарги за формою відповідали вимогам Закону та були розподілені між судьями Суду у порядку, встановленому Регламентом Суду, а 426 (62%) конституційних скарг було повернуто (з відповідними роз'ясненнями та зазначеннями про можливість повторного звернення з дотриманням вимог Закону) суб'єктам права на конституційну скаргу як такі, що за формою не відповідали вимогам Закону. З них лише по 37 скаргах було прийнято ухвалу про відкриття конституційного провадження [11].

Отже, подаючи конституційну скаргу, важливо розуміти предмет оскарження та вимоги до конституційної скарги, встановлені Законом "Про Конституційний Суд України". Також бажано звернутися по професійну правову допомогу. Знадобиться й Пам'ятка, підготовлена Конституційним Судом [12].

По-третє, це проблеми, пов'язані з участю Конституційного Суду у вирішенні питань організації і проведення референдумів.

В главі 12 ЗУ «Про Конституційний Суд України» який має назву: «Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на Всеукраїнський референдум за народною ініціативою» йдеться про наступне. Конституційне звернення щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, має бути спрямоване до Суду до проголошення Президентом України всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. Предметом розгляду справи є питання, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

У разі розгляду питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, Суд залучає до участі в конституційному провадженні представника або представників ініціативної групи всеукраїнського референдуму. За потреби Суд може залучити до участі в конституційному провадженні представників політичних партій та громадських об'єднань.

У резолютивній частині висновку Суд визначає, які питання, що пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, відповідають Конституції України (є конституційними), а які - не відповідають Конституції України (є неконституційними) [7].

Хоча відповідно до Конституції України та ЗУ «Про Конституційний Суд України» громадяни України мають право на ініціювання всеукраїнського референдуму, проте реально нині не може бути проведений взагалі будь-який референдум.

Оскільки Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум", прийняв рішення яким визнав Закон України "Про всеукраїнський референдум" від 6 листопада 2012 року № 5475-VI таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) [9].

Тож тепер постає проблема з відсутністю законодавства, яке встановлює процедуру проведення національного референдуму. Відповідно

до Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, новий закон мав бути ухваленим ще у 2016 році. Ще 23 червня 2015 року було зареєстровано проект закону про всеукраїнський референдум № 2145а. Проте даний законопроект 29.08.2019 р. був відкликаний [3]. Нещодавно, а саме 26.09.2019 р. в парламенті був зареєстрований новий Проект Закону про всеукраїнський референдум [8]. На цей проект було дано висновок Головного науково-експертного управління в якому було зазначено, що за результатами розгляду в першому читанні законопроект потребує доопрацювання [1]. Станом на сьогодні цей проект так і залишився в стадії доопрацювання, отже можна припустити, що він також може зазнати краху. Окрім того, так і залишається не врегульованим питання організації місцевих референдумів.

Отже, через зволікання парламенту громадяни позбавлені гарантованого їм права на участь у національному референдумі, бо закону, який забезпечував би реалізацію цього права, немає. Ситуація з місцевими референдумами аналогічна — ще з 2012 року [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Висновок на проект Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 28.10.2019р. URL. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66954.
2. Гудіма Тетяна. Конституційна скарга: інструмент чи бутафорія? [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://yvu.com.ua/konstytutsijnna-skarga-instrument-chy-butaforiya/>
3. Кириченко Юлія та Бондаренко Богдан. В Україні скасовано неконституційний закон про референдум. URL. <https://pravo.org.ua/ua/news/20872998-v-ukrayini-skasovano-nekonstitutsiyniy-zakon-pro-referendum#>
4. Кириченко Юлія та Бондаренко Богдан. Чи є майбутнє у референдумі в Україні?. / Ю. Кириченко Б. Бондаренко // Дзеркало тижня: газета. – від 25 червня 2018р. URL. <https://pravo.org.ua/ua/news/20873091-chi-e-maybutne-u-referendumu-v-ukrayini>
5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30, ст. 141.
6. Про Конституційний Суд України: Закон України 16 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 49, ст.272
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017р. / Відомості Верховної Ради України, 2017, № 35, ст.376.
8. Пояснювальна записка до Проекту Закону про всеукраїнський референдум № 2182 від 26.09.2019 URL. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66954
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції

України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум" м. Київ 26 квітня 2018 року № 4-р/2018 Справа № 1-1/2018(2556/14)

10. Шаров Даниїл. Конституційна скарга: остання статистика та надоліки під час подання. URL. https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/konstytutsiyna-skarga-ostannya-statystyka-ta-nedoliky-pid-chas-podannya/

11. Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2018 рік: Постанова Конституційного Суду України від 6 червня 2019 р. URL. URL. https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/dopovid_2018.pdf.

12. URL. <https://www.ccu.gov.ua/publikaciya/pamyatka-dlya-gromadyan-ta-yurydychnyh-osib-pro-poryadok-vnesennya-konstytutsiynyh-skarg>

УДК 342.5

Змалюкіна Ю.В.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Потреба вирішення проблеми низької довіри громадян до законодавчої влади, яка упродовж здійснення повноважень Верховної Ради восьмого скликання, перебуває у стані модернізації та реформації постає та залишається актуальною проблемою становлення та функціонування нової Ради дев'ятого скликання. Оскільки успішне здійснення державної влади неможливе без довіри суспільства, а з моменту проголошення незалежності рівень довіри залишається на об'єктивно низькому рівні, виникає необхідність у оновленні та підвищенні рівня правової свідомості громадян до правового статусу та організації роботи народного депутата. Отримуючи на парламентських виборах довіру громадян у вигляді їх «голосу», парламентарій стає гарантом та виразником волі народу, тобто особою якою народ уповноважує на реалізацію законодавчої влади. Порівнюючи з минулими роками, на останніх парламентських виборах, явка виборців суттєво збільшилась, як і збільшився рівень довіри до влади, але нова законодавча влада продовжує «танцювати гопак на граблях» своїх попередніх колег. Тому виникає потреба в дослідженні та аналізі основних проблем занедбання довіри громадян до влади та запропонування шляхів їх подолання.

Аналізуючи роботу народних депутатів виникають деякі протиріччя між положеннями законів та реальним станом їх поведінки. Наприклад, одним із

обов'язків депутатів є обов'язок бути присутнім та особисто брати участь у засіданнях ВРУ, який депутатами систематично порушується. Так, за даними Громадської мережі «Опора» 40 українських парламентарів 8 скликання не голосували чи були відсутніми у понад 90% голосувань. Натомість, лише 9 депутатів парламенту навпаки старанно голосували і не брали участь у менше ніж 10% голосувань [2]. Очевидно, що якщо б ухвалення закону “Про внесення змін до закону України “Про статус народного депутата” та до Регламенту Верховної Ради щодо припинення відшкодування народному депутату витрат, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень, у разі пропуску без поважних причин пленарних засідань Верховної Ради” відбулось у минулому році, то народному депутату не відшкодовувались витрати, пов'язані з виконанням повноважень за відповідний календарний місяць [1].

Ще одним обов'язком, який порушується на протязі всіх скликань ВРУ – є особисте голосування з питань, що розглядаються парламентом та його органами. «Кнопкодавство» - є одним із видів політичної корупції в парламенті України, де голосування здійснюється за інших депутатів за їх згодою або без, що є прямим порушенням ст.84 КУ та ст.24 ЗУ «Про статус народного депутата України».

Актуальною проблемою сучасного статусу парламентарів також виступають «Великі обіцянки – маленькі дії» відповідно до яких, депутати не виконують навіть і половини програмних обіцянок. При здійсненні своїх повноважень у Раді, парламентарі також допускають ще одну помилку – частий перехід з однієї депутатської фракції, до іншої. Такі явища призводять до низької довіри суспільства до парламенту.

Проаналізувавши наукову літературу та нормативно-правові акти, а також роботу Ради восьмого скликання ми винайшли чималу кількість прогалин та проблем у діяльності депутатів, які є підставами для формування низької довіри громадян до роботи парламентарів. Пошук, а також дослідження шляхів подолання цих потреб мають стати однією з головних цілей нової Ради дев'ятого скликання, адже без довіри громадян неможлива робота жодного державного органу. Тому шляхами подолання проблем, які були винайдені в роботі депутатів восьмого скликання, на наш погляд, можуть бути такі: 1. Обов'язкове прийняття Кодексу парламентської етики. 2.

Прийняття та запровадження проекту закону № 2148 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення особистого голосування народними депутатами України". 3. Реалізація положень закону про внесення змін до ЗУ «Про статус народного депутата України» та до Регламенту ВРУ, щодо припинення відшкодування депутатам витрат, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень, у разі пропуску без поважних причин пленарних засідань ВРУ або засідань комітетів.

4.Притягувати до матеріальної відповідальності, за недодержання передвиборної програми, а також введення обмежень або заборон щодо майбутнього балотування на посади до органів державної влади. 5.Притягувати до адміністративної відповідальності кандидатів у депутати, які під час здійснення передвиборної агітації здійснюють непрямий підкуп виборців у вигляді фуршетів, подарункових пакетів тощо. 6.Запровадження та прийняття законопроекту про імперативний мандат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до Закону України "Про статус народного депутата України" та до Регламенту Верховної Ради України щодо припинення відшкодування народному депутату України витрат, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень, у разі пропуску без поважних причин пленарних засідань Верховної Ради України або засідань комітетів Верховної Ради України: Закон України від 16.10.2019р.: за станом на 01.11.2019 Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 86, ст.23

2. Савчук А.М. Що напрацювали українські парламентарі за 4 роки. Громадянська мережа «Опора» 2018. URL: <https://rada.oporaua.org/novyny/novini/23578-shcho-napratsiuvaly-ukrainski-parlamentari-za-4-roky> (дата звернення: 18.11.2019)

УДК 342.5

Маніло А.Ю.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВОВОЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Україна вже доволі тривалий час перебуває в процесі реформування та вдосконалення діяльності органів державної влади та допоміжних органів, що забезпечують їх функціонування. Адже, сучасна система взаємодії органів державної влади в Україні передбачає обов'язкове створення допоміжних структур при цих органах, тому що, саме організація ефективної взаємодії спроможна забезпечити вдале вирішення соціально-економічних та політико-правових задач. Особливе місце серед допоміжних державних органів посідають припрезидентські структури, які в своїй сукупності складають апарат Президента України. Їх особливість зумовлена найбільшою взаємодією з іноземними та міжнародними суб'єктами, інститутами громадянського суспільства та органами публічної влади. Але, незважаючи на це, питання організації та діяльності апарату Президента України, на

сьогоднішній день, ще не отримали свого комплексного нормативно-правового регулювання.

Звісно, в частині 2 статті 19, в статті 102, та в пункті 28 частини 1 статті 106 Конституції України закладені основи правового статусу апарату Президента України. Але, правове регулювання діяльності основного допоміжного органу глави держави наразі все ще не набуло належного поширення, в законодавстві існують лише поодинокі норми, що регулюють окремі аспекти забезпечення та практичної роботи апарату Президента України.

В якості прикладу можна вказати Закон України про Державний бюджет на конкретний рік, що встановлює фінансову основу діяльності апарату Президента України, та Закон «Про Кабінет Міністрів України», стаття 26 якого присвячена питанням взаємодії уряду, його органів і посадових осіб з апаратом глави держави й іншими допоміжними органами Президента України.

Сьогодні практично доцільним і науково обґрунтованим є врегулювання основного масиву суспільних відносин, що виникають у сфері забезпечення діяльності Президента України, саме на законодавчому рівні вбачається доцільним і можливим розподіл правової бази апарату глави держави на такі групи, як загальні, спеціальні та допоміжні правові акти.

До числа загальних наразі можна віднести лише Положення про Адміністрацію Президента України як таке, що комплексно визначає як основні засади побудови апарату глави держави в Україні, так і напрямки його діяльності.

В якості спеціальних правових актів, що деталізують зміст закріплених у загальних актах правових норм, виступають, наприклад, положення про конкретні підрозділи апарату глави держави, як-то Положення про Радника Президента України.

Допоміжними виступають правові акти, норми яких спрямовані на впорядкування окремих конкретних елементів організації та діяльності апарату Президента України.

Саме специфіка практичної діяльності апарату Президента України зумовила потребу детальнішої правової регламентації засад його організації та функціонування.

Апарат Президента України повинен здійснювати свою діяльність виключно на підставі норм відповідного правового акта, який би не тільки повністю визначав коло повноважень апарату глави держави, але й закладав певні підвалини їх реалізації, що дозволить уникнути перебирання апаратом Президента України функцій інших державних органів.

Підводячи підсумки, необхідно сказати, що організація та діяльність апарату Президента України, як і будь-якої державної інституції, вимагає

своєї актуальної правової регламентації, яка би у повній мірі, своєчасно та ефективно регулювала суспільні відносини з забезпечення виконання Президентом України його конституційних повноважень. Саме належне нормативно-правове забезпечення функціонування апарату Президента України є однією з передумов формування повноцінної системи допоміжних органів Президента України та оптимальної для Української держави моделі апарату глави держави.

УДК 342.22:351

Афоніна А.Є.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Ю-329м НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОКРЕМІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Важливим кроком у реформуванні правоохоронної системи України стало створення Національної поліції як професійного аполітичного органу служіння суспільству. Національна поліція як абсолютно нова правоохоронна формація прийшла на зміну органів внутрішніх справ. Нормативним підґрунтям функціонування Національної поліції стало прийняття 2 липня 2015 року Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон), що набув чинності 7 листопада того ж року. Однією з основних причин виникнення необхідності у створенні нового органу стали надзвичайно низькі показники рівня довіри громадян до органів внутрішніх справ. Причинами такого вкрай низького кредиту довіри населення до правоохоронців стали системні недоліки в діяльності органів внутрішніх справ України.

Сьогодні надзвичайно важливою місією, що прямо передбачена Законом як виключне завдання Національної поліції, є надання поліцейських послуг, яке нерозривно пов'язане з якісним виконання поставлених перед органом

Згідно з пунктом 9 Розділу V Закону України «Про Національну поліцію» працівники міліції, які виявили бажання проходити службу в Національній поліції, за умови відповідності вимогам до поліцейських упродовж трьох місяців з дня опублікування Закону можуть бути прийняті на службу до Національної поліції шляхом видання наказів про призначення за їх згодою чи проходження конкурсу на посади, що заміщуються поліцейськими, в будь-якому органі (закладі, установі) Національної поліції.

Нормативні акти, які регулюють процедуру призначення на посади в Національну поліцію осіб із числа працівників ліквідованих підрозділів МВС, потребують перегляду та доопрацювання, у зв'язку з чим доцільно вжити заходів щодо декількох моментів.

1) Забезпечення належного нормативно-правового регулювання порядку прийняття на службу до Національної поліції працівників ліквідованих підрозділів МВС, у зв'язку з чим пункт 9 Розділу V Закону України «Про Національну поліцію» необхідно доповнити словами «за умови успішного проходження атестування» та викласти її в такій редакції: «Працівники міліції, які виявили бажання проходити службу в Національній поліції, за умови відповідності вимогам до поліцейських, визначеним цим Законом, упродовж трьох місяців з дня опублікування цього Закону можуть бути прийняті на службу до поліції шляхом видання наказів про призначення за їх згодою та за умови успішного проходження атестування чи проходження конкурсу на посади, що заміщуються поліцейськими, у будь-якому органі (закладі, установі) Національної поліції».

2) Забезпечення належного нормативно-правового регулювання умов проходження працівниками ліквідованих підрозділів МВС процесу атестування шляхом внесення змін до Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських, у зв'язку з чим: – пункт 2 Розділу I доповнити підпунктом 4 з формулюванням «для вирішення питання про прийняття на службу до органів Національної поліції осіб з числа рядового та начальницького складу ліквідованих підрозділів МВС»; – пункт 3 Розділу IV доповнити словами «крім випадків атестування осіб з числа рядового та начальницького складу ліквідованих підрозділів МВС» та викласти в такій редакції: «Безпосередній керівник складає атестаційний лист на підлеглого за умови спільної служби в одному підрозділі з ним не менше 3 місяців, крім випадків атестування осіб з числа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ ліквідованих підрозділів МВС України. Якщо на час складання атестаційного листа керівник не має тримісячного строку спільної служби з поліцейським, який атестується, то такий лист складається заступником керівника або прямим керівником, який має строк спільної служби понад 3 місяців»; – пункт 7 розділу IV доповнити підпунктом з таким формулюванням: «Під час складання атестаційного листа на осіб з числа рядового та начальницького складу ліквідованих територіальних органів МВС України зазначаються відомості щодо наявності дисциплінарних стягнень виключно за період служби в органах поліції. Дата та висновок попереднього атестування зазначається лише за наявності висновків атестування осіб за результатами проходження атестування в органах поліції»; – пункт 12 Розділу IV доповнити другим абзацом з таким формулюванням: «Проходження співбесіди з відповідною атестаційною

комісією є обов'язковим при атестуванні осіб з числа рядового та начальницького складу ліквідованих територіальних органів МВС України».

УДК 342.22:351

Камардін О.Д.¹

Купін А.П.²

¹ студ. гр. Юз-319м НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливим завданням реформування ОВС у контексті Національної безпеки є перетворення Національної поліції на ефективний державний інститут, який має надійно захищати права і свободи людини та громадянина, користуватися довірою та повагою громадян. Для цього потрібно вивчати позитивний досвід поліцейських сил у різних країнах, методи їх діяльності, необхідно виявляти схожі риси, зокрема щодо цілей Національних поліцейських сил і тих проблем, з якими їм доводиться зіштовхуватися під час виконання своїх службових обов'язків. Як підкреслюється у Європейському кодексі поліцейської етики, нагальною стає проблема визначення сучасних європейських напрямків та принципів у галузі функціонування та відповідальності Національної поліції у демократичних суспільствах, що базуються на принципі верховенства права. І це цілком відповідає завданням сучасного реформування ОВС.

Таким чином, потреба «активного реформування» ОВС України полягає у необхідності перетворити силове, мілітаризоване, авторитарне відомство, в діяльності якого переважали примус та каральний чинник, на справді у правоохоронний орган європейського зразка, який має забезпечувати реалізацію наданих йому повноважень, здійснювати захист прав і свобод людини.

Правоохоронна система України потребує негайних змін. МВС разом з Експертною громадською Радою запропонувало реформу. МВС стане органом, який формує і забезпечує державну політику у сферах правоохоронної діяльності, захисту конституційного ладу і оборони, міграційної діяльності, охорони державного кордону, цивільного захисту населення та пожежно-рятувальної справи.

Зasadничою для запропонованої реформи в обох законопроектах стала Концепція реформування кримінальної юстиції України від 8 квітня 2008 року, яка передбачає перетворення МВС у «цивільний орган

європейського зразка» та створення в системі Міністерства внутрішніх справ окремого органу – Національної поліції.

Реформа передбачає чітке розмежування політичної функції, яка закріплена за міністром внутрішніх справ, та професійної, яка буде закріплена за керівниками Національної поліції. Призначення і професійна діяльність керівників служб не буде залежати від зміни політичного керівництва держави.

Національна поліція має на меті захист життя, здоров'я та майна громадян, профілактику та протидію правопорушенням, забезпечення охорони громадського порядку та безпеки дорожнього руху.

Протягом останніх років у нашій державі відбулися суттєві зміни в усіх сферах життя. Змінилися соціально-економічні відносини. Також потребують нових підходів надмірна централізація, мілітаризація, бюрократизм, авторитарно дисциплінарна модель управління.

Закон України «Про Національну поліцію» розроблено з метою розбудови демократичної правової держави, підвищення ефективності діяльності МВС України, беззастережного забезпечення конституційних прав і свобод громадян, їхньої особистої безпеки, законності і правопорядку.

Новаторство даного Закону можна прослідкувати у багатьох його положеннях. Введені нові визначення та терміни. Як підтвердження можна взяти для прикладу ст.2 Закону України «Про Національну поліцію».

Завданнями Національної поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидії злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

За допомогою введення нового терміну такого, як «надання послуг» було зроблено значний крок, для пришвидшення процесу ліквідації залежності кожного підрозділу Національної поліції від статистики, як головного показника результатів роботи, запропоновано новий підхід до оцінки роботи Національної поліції, в основі якого має бути довіра громадян до Національної поліції. Це сприятиме поліпшенню реагування на всі звернення громадян, покращання виконання публічно-сервісної функції Національної поліції шляхом надання якісних послуг населенню. Це виключить необхідність, для застосування працівниками Національної поліції незаконних методів розкриття злочинів (побої, тортури та інші.).

СВІТОВИЙ ДОСВІД СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ

Сьогодні актуальним є пошук та запровадження нових підходів у сфері управління органами внутрішніх справ, побудови їх якісно нової моделі відповідно до стандартів, принципів і норм, що вироблені світовою спільнотою. Важливе теоретичне та практичне значення на цьому шляху має досвід правоохоронних органів інших країн світу, знання тих явищ, тенденцій та закономірностей, що визначають сучасний стан і перспективи розвитку управління поліцейськими підрозділами.

Зарубіжними країнами сьогодні накопичено значний досвід щодо підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація діяльності по забезпеченню правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах у кожній країні має свою специфіку й особливості.

Майже у всіх зарубіжних поліцейських системах статус поліцейської служби цивільний; службовці можуть виконувати обов'язки в форменому одязі або в цивільному. На працівників поліції поширюються основні політичні та профспілкові права, за винятком права страйкувати та займатись політичною діяльністю. В усіх демократичних країнах поліція позапартійна.

Характерною ознакою діяльності правоохоронних органів багатьох країн світу є висока соціальна, правова захищеність і матеріальна забезпеченість їх працівників, що спонукає до відповідального виконання обов'язків, професійного зростання.

Як відомо, органи Національної поліції України перебувають на етапі свого становлення та реформування. Україна як активний учасник глобалізаційних світових процесів формує доктрину у новому цивілізаційному вимірі. Підґрунтям зазначеного процесу повинно стати створення єдиної концепції, основаної на зарубіжному досвіді, що позитивно вплине на вирішення практичних та теоретичних проблем у сфері правоохоронної діяльності.

У сучасних умовах відбувається переосмислення принципів, підходів і цінностей у побудові всієї правоохоронної діяльності, в тому числі визначення ролі, місця і статусу органів Національної поліції, на які держава покладає місію захисту прав та інтересів кожної людини. Все це свідчить про актуальність дослідження системи протидії злочинності у Польщі, яка

відповідає усім вимогам ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів громадян. Таке запозичення ідеальної моделі, безумовно, позитивно вплине на процес підготовки механізму протидії злочинності та його впровадження в Україні.

Взагалі, аналіз міжнародного досвіду боротьби зі злочинністю свідчить, що за сучасних умов злочинні прояви створюють реальну загрозу демократичному розвитку та національній безпеці більшості країн світу.

В межах цього питання також важливим є розгляд світового досвіду підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні.

Щодо побудови органів поліції в Україні, особливу увагу привертає досвід організації та діяльності правоохоронних органів Латвії, яка презентує найбільш оптимальну модель поліції, що характеризується наданням правоохоронних послуг населенню, акцентуванням діяльності на превенції злочинності й користується високим рівнем довіри суспільства.

Варто зауважити, що Латвійська Республіка багато уваги приділяє системі підготовки кадрів поліції. Так, у 2006 р. розпорядженням Кабінету Міністрів Латвійської Республіки був створений коледж Державної поліції, який перейняв функції, права, зобов'язання, майно та архів Державної школи поліції. Коледж був створений з метою підготовки поліцейських для професійної служби в національній поліції [5, с. 148].

Таким чином, запровадження Національної поліції на шляху реформування правоохоронної системи є важливим кроком в побудові європейської моделі поліції. Формування в Україні правової держави та громадянського суспільства безпосередньо пов'язано з проблемою створення належного механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Правоохоронні органи в цьому аспекті виступають гарантом в забезпеченні таких прав, тому потребують реформування з метою створення сильного та дієвого механізму правового захисту.

Отже, активізація розвитку Національної поліції є запорукою ефективного механізму реалізації прав та свобод людини та громадянина в Україні. Тому особливої актуальності набувають теоретичні та прикладні розробки щодо запровадження в Україні поліції європейського зразка.

Україна поступово приводить національне законодавство у відповідність з європейськими стандартами функціонування органів Національної поліції, які позитивно вплинуть на процес реформування правоохоронної діяльності.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА»

УДК 349.3(477)

Надієнко О.І.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПЕНСІЙНА СИСТЕМИ ЧИЛІ : ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ

Створення в Україні ефективної системи пенсійного забезпечення, здатної впливати на рівень добробуту мільйонів найбільш незахищених людей, обумовлене багатьма чинниками. Серед них – запровадження позитивного досвіду країн, де багаторівнева пенсійна система вже працює і дає позитивні результати. При реформуванні української пенсійної системи може стати в нагоді багатий досвід пенсійного забезпечення Республіки Чилі.

Факторами, які сприяли успіху пенсійної реформи в Чилі, можна вважати те, що вона була складовою загальної реформи національної економіки та те, що реформа розпочалась під час зростання ВВП і появи в державному бюджеті надлишків коштів. Ще до проведення реформи в країні зазнали реформування фінансова, банківська системи, а також фондові ринки. Реформування, за сприяння МВФ та Світового банку, здійснювали чилійські економісти, що здобули економічну освіту в США.

Законом про пенсійну реформу від 4 листопада 1980 р. почався поступовий відхід від солідарної системи на користь національної системи індивідуальних пенсійних ощадних рахунків за управління приватних компаній. Всім учасникам нової системи надавалось право спрямовувати свої кошти до кількох, конкуруючих між собою, недержавних пенсійних фондів. Солідарна система була залишена для поліцейських та військових, що пов'язано з оплатою та умовами їх праці.

У країні були створені та діяли п'ять типів пенсійних фондів, що відрізнялися між собою за ступенем інвестиційного ризику. Законом були установлені максимально допустимі межі інвестицій у акції і державні цінні папери. Працівник вибирав одну з приватних компаній з управління пенсійним фондом, яка б управляла його пенсійним ощадним рахунком. Ці компанії не мали права займатися іншими видами діяльності і були об'єктами державного регулювання, яке мало за мету гарантувати диверсифікований портфель з низьким ступенем ризику і попереджати шахрайство. Спеціальна державна високопрофесійна служба нагляду забезпечувала регулювання діяльності цих компаній. Працівники отримали можливість безперешкодного переходу від однієї компанії до іншої.

Іменний рахунок працівника був його власністю і використовувався для виплати пенсії по старості, а також пенсії близьким родичам у разі його смерті. Пенсійні вклади працівника вираховувалися з прибутку, що обкладався податком, але після виходу на пенсію, коли накопичені суми починали витрачатися, з них сплачувався прибутковий податок. Типовий найманий працівник накопичував на індивідуальному рахунку достатню суму для отримання пенсії, що дорівнювало 70% заробітної плати в останні роки перед виходом на пенсію.

Але через 20 років реформи виявилось, що її результати набагато гірші, ніж планувалось. Замість заявлених 70% від суми заробітку працівник у середньому отримував 39% зарплати. Виявилось, що середня накопичувальна пенсія не відрізняється від гарантованої попередньої системи мінімальної пенсії по старості, що виплачувалася особі при досягненні нею пенсійного віку та наявності трудового стажу не менше десяти років. З'ясувалось також, що половина учасників накопичувальної системи не змогла акумулювати кошти, достатні для отримання мінімальної пенсії. Згідно з новою пенсійною реформою з 1 липня 2008 р. разом із накопичувальною системою була введена солідарна система.

Сучасна пенсійна система Чилі дворівнева, включає солідарний та накопичувальний компоненти. Перший рівень – обов'язкові відрахування коштів із заробітної плати працівника в один із приватних фондів, контрольованих державою. Другий рівень – страхування на випадок настання інвалідності або втрати годувальника. Кожен фонд самостійно збирає кошти та робить відрахування. Останнє обумовлює погіршення ефективності роботи фондів та збільшення адміністративних витрат. Враховуючи вищезазначене, фахівці країни розглядають можливість впровадження централізованої системи збору внесків, яка, зокрема, позитивно зарекомендувала себе в Аргентині.

Всім учасникам пенсійної системи гарантується певна прибутковість і поповнення індивідуального пенсійного рахунку на момент досягнення пенсійного віку до величини, що забезпечує пенсію в розмірі 75% мінімальної заробітної плати. Отже, пенсія становить приблизно 25% середньої заробітної плати по країні. У Чилі карається не лише занадто низька, а й занадто висока прибутковість. У разі низької прибутковості різниця покривається із власних коштів керуючої компанії або фонд підлягає злиттю з більш успішним, а у разі високої – надлишок депонується у спеціальний резервний фонд.

Чилійську пенсійну реформу можна вважати успішною, а сучасну пенсійну систему Чилі – такою, що заслуговує на запозичення в Україні. Саме тому досвід пенсійного реформування в Чилі прискіпливо вивчався українськими фахівцями.

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ УМИСНОГО ВВЕДЕННЯ В ОБІГ НА РИНКУ УКРАЇНИ (ВИПУСКУ НА РИНОК УКРАЇНИ) НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У ст. 227 Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачена кримінальна відповідальність за умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Хоча суспільно небезпечні наслідки не є обов'язковою ознакою злочину, передбаченого ст. 227 КК, однак суспільно небезпечні дії з небезпечною продукцією можуть спричинити такі наслідки у вигляді заподіяння шкоди життю, здоров'ю людини, речовим або зобов'язальним правам, а також довкіллю (навколишньому природному середовищу).

Щодо злочинних наслідків зауважимо: якщо внаслідок введення в обіг небезпечної продукції й наступного її використання було заподіяно шкоду здоров'ю споживача чи його смерть або завдано матеріальної шкоди у вигляді умисного чи необережного знищення чи пошкодження чужого майна, вчинене слід кваліфікувати за правилами сукупності злочинів, тобто за ст. 227 КК та як умисний чи необережний злочин проти життя чи здоров'я особи або проти власності. Очевидно, що наслідки, що полягають у заподіянні істотної шкоди життю чи здоров'ю особи, потрібно вказувати як кваліфіковані види відповідного складу злочину.

Пропонуємо заподіяння шкоди здоров'ю людини передбачити як кваліфікуючу ознаку у диспозиції ч. 3 ст. 227 КК, а спричинення смерті людини або інших тяжких наслідків – у диспозиції ч. 4 ст. 227 КК. У випадку спричинення суспільно небезпечних наслідків у вигляді заподіяння шкоди речовим або зобов'язальним правам, а також довкіллю (навколишньому природному середовищу) за відсутності ознак тяжких наслідків кваліфікувати за ч. 1 ст. 227 КК. Зрозуміло, що у випадку спричинення суспільно небезпечних наслідків у вигляді заподіяння шкоди речовим або зобов'язальним правам, а також довкіллю (навколишньому природному середовищу) за наявності ознак тяжких наслідків кваліфікувати за ч. 4 ст. 227 КК за цією кваліфікуючою ознакою.

Пропонуємо вважати у цій статті тяжкими наслідками, якщо вони полягають у заподіянні матеріальних збитків, такі, які у 1000 і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Пропонуємо це

викласти у примітці 2 до ст. 227 КК. У тій частині, в якій вони носять нематеріальний характер, тяжкі наслідки є оціночною ознакою.

У науці кримінального права не сформульовано єдиного однозначного підходу до розуміння оціночних понять як особливого елементу змісту кримінального права, а самі вони є об'єктом широкої наукової дискусії. У кримінально-правовій літературі оціночні поняття визначають як ознаки складу злочину чи окремі характеристики таких ознак, зміст яких визначається не нормативно-правовим актом, а встановлюється правозастосувачем, враховуючи конкретні обставини справи. До таких оціночних понять (ознак) належать, зокрема, «тяжкі наслідки нематеріального характеру».

Під тяжкими наслідками (запропонована редакція ч. 4 ст. 227 КК) треба розуміти: загибель чи масове захворювання людей; істотне погіршення екологічної обстановки в тому чи іншому регіоні (місцевості); зникнення, масові загибель чи тяжкі захворювання об'єктів тваринного і рослинного світу; неможливість відтворити протягом тривалого часу ті чи інші природні об'єкти або використовувати природні ресурси в певному регіоні; генетичне перетворення тих чи інших природних об'єктів; заподіяння майнової шкоди в особливо великих розмірах; тощо.

З'ясовуючи питання про те, чи є загибель або захворювання об'єктів тваринного світу масовими, суди, зокрема, повинні досліджувати відомості про чисельність тварин, риби, інших організмів, що загинули чи захворіли, їх поширеність на території України або конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Таким чином, запропоновано передбачити кваліфікуючі обтяжуючі ознаки (обставини) у вигляді: заподіяння шкоди здоров'ю людини у диспозиції ч. 3 ст. 227 КК, а спричинення смерті людини або інших тяжких наслідків у диспозиції ч. 4 ст. 227 КК. Спричинення суспільно небезпечних наслідків у вигляді заподіяння шкоди речовим або зобов'язальним правам, а також довкіллю (навколишньому природному середовищу) за відсутності ознак тяжких наслідків кваліфікуватиметься за новою ч. 1 ст. 227 КК. Спричинення суспільно небезпечних наслідків у вигляді заподіяння шкоди речовим або зобов'язальним правам, а також довкіллю (навколишньому природному середовищу) за наявності ознак тяжких наслідків кваліфікуватиметься за новою ч. 4 ст. 227 КК за цією кваліфікуючою ознакою. Запропоновано вважати у ст. 227 КК тяжкими наслідками, якщо вони полягають у заподіянні матеріальних збитків, такі, які у 1000 і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що викласти у примітці 2 до ст. 227 КК. У тій частині, в якій тяжкі наслідки носять нематеріальний характер, вони є оціночною ознакою.

ДЕЯКІ КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗЛОЧИННОСТІ В ЯПОНІЇ

В кримінології відомо, що злочинність в Японії є найнижчою серед розвинутих держав світу. Так, у 1960 р. загальний індекс злочинності в Японії складав 1 601, натомість в США – 1 123, у Франції – 1 505, в Англії з Уельсом – 1 601. Проте вже через 30 років, у 1990 р. ситуація змінилася. Індекс злочинності в Японії зменшився до 1 397 (з автотранспортними злочинами – 1 794), в США – 5 820, у Франції – до 6 169, в Англії з Уельсом – до 8 996. В 90 рр. XX ст. цей індекс в Японії коливався в межах 1 491–1517. Щоправда у 2000 р. цей показник зріс до 1 924. Японія єдина розвинута держава, де протягом 60–90 рр. XX ст. знижувався рівень насильницьких злочинів. Після невеликого зростання у другій половині 90-х рр. та на початку 2000-х, у період 2002-2013 рр. загальна кількість зареєстрованих злочинів в Японії знизилась вдвічі. Цікаво, що за останні два роки у зв'язку зі зменшенням розміру пенсій, в Японії зросла кількість злочинів, вчинених людьми похилого віку. Лише питома вага заарештованих у віці старше 65 років, зросла із 6% у 2000 р. до 31% у 2018 р. Велика кількість японців похилого віку (6 млн.) живуть на самоті, а значна частина із них свідомо обирають в'язницю як своєрідний «будинок для старих».

Найпоширенішими злочинами в Японії завжди були крадіжки, які становлять не менше двох третин в структурі злочинності; при цьому з кінця 1980-х рр. і аж до 2005 р. рівень крадіжок з року в рік продовжував зростати. Особливо інтенсивний приріст числа крадіжок припав на 2002 р.; якщо в 2000 р, наприклад, було зареєстровано 2,13 млн. крадіжок, то в 2002 р. – 2,854 млн., тобто 66% всіх зареєстрованих злочинів. Зрозуміло, що спалах крадіжок позначився на зростанні їх відносних показників, а також на зниженні рівня їх розкриття. Водночас в цей період в Японії різко пішла на спад вулична насильницька злочинність. Якщо в 2003 р було вчинено 7 764 грабежів, то вже до 2008 р. їх число знизилось до 4 567; згвалтувань поменшало із 2 500 до 1 766 за цей же період. На цьому тлі розкриття грабежів зросло із 63,5% до 78,9%. Зростання розкриття торкнулось майже всіх злочинів, при цьому загальне розкриття всіх злочинів до початку 2008 р. зросло до 32% із 21% у 2002 р. В 2013 р. кількість крадіжок в Японії вперше за 40 років стала менше за 1 млн., а кількість умисних вбивств (939) уперше із часу закінчення Другої світової війни стала меншою за 1 000.

За даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, індекс окремих видів злочинів в Японії за останні роки склав: напади – 19–20; згвалтування –

1–2; грабежі – 2–3; крадіжки – 350–420; угони авто – 38–63; берглери – 73–90.

І. Клеймьонов відносить Японію, поряд із Кореєю, Гонконгом та Китаєм, до держав традиційної правової сім'ї. За даними, які наводить цей вчений, медіана коефіцієнту злочинності за період 2001–2013 рр. в Японії склала 1 609. Медіана індексів деяких інших злочинів за цей же період склала: умисних убивств – 0,5; тілесних ушкоджень – 47; грабежів – 3,5; берглери (проникнення в житло або інше приміщення з метою вчинення злочину) – 139; крадіжок – 563; наркотичних злочинів – 16,6. У 2017 р. індекс умисних вбивств в Японії склав всього 0,2.

Натомість ця азійська держава відзначається доволі високим рівнем самогубств: у 2016 р. цей показник в Японії склав 8,1 серед жінок та 20,5 серед чоловіків (30 місце у світі). Цікаво, що за даними Всесвітнього дослідження цінностей, 36% опитаних в Японії вважають, що іншим людям в цілому можна довіряти. За цим же опитуванням лише для 19% японців релігія має дуже важливе і доволі важливе значення в житті, для 67% вона не має значення, 13,5% не змогли відповісти на це запитання. Довіра до уряду в Японії складає 41% (судам довіряють 67%). Ключовими чинниками низького рівня злочинності в Японії є, зокрема, домінування традиційних обцинних і моральних цінностей, слідування кожної соціальною групою певного кодексу поведінки, етнічна однорідність японського суспільства, процвітання економіки, суворий контроль над вогнепальною зброєю.

Слід також підкреслити, що Японія, поряд із Сінгапуром, єдина держава із високим рівнем доходів населення, в якій протягом 60-90 рр. ХХ ст. індекс насильницької злочинності впав. В Японії та в Кореї (як і в Сінгапурі), на відміну від держав Західної Європи, Канади та США зменшився також індекс корисливих злочинів, включаючи крадіжки.

Таким чином, очевидним фактом є те, що в новому столітті злочинність в Японії падає десятий рік поспіль. До початку 2011 р. в країні було зареєстровано 2,271 млн. злочинів; з них злочинів, що караються КК, 1,586 млн. (тільки з 2003 по 2010 рр. кількість таких злочинів знизилася на 57%). До початку 2014 року кількість злочинів знизилася ще на 167 тис. Відповідно коефіцієнт злочинності становив 1 032 – найнижчий показник за весь післявоєнний період. З огляду на, що за оперативними статистичними даними в 2015 р. ця тенденція зберігається, а тому лінійний аналіз дає прогноз про зниження в 2015–2016 рр. коефіцієнта злочинності до рекордного значення нижче 1 000.

ПРОТИПРАВНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ЗЛОЧИНУ

Теорія кримінального права постійно намагається відшукати ознаки або елементи злочину, за якими можна було б відрізнити його від інших правопорушень, забуваючи про історичну мінливість меж злочинного.

Загальною ознакою для всіх правопорушень є суспільна небезпека. Об'єктивне розмежування за характером та ступенем суспільної небезпеки на даному етапі розвитку кримінально-правової науки суб'єктивно.

Наявність або відсутність у діянні особи ознаки суспільної небезпеки є для законодавця основним при прийнятті рішення про криміналізацію чи декриміналізацію, а так само при формуванні норм кримінального закону.

На думку М.І. Ковальова, визнання діяння протиправним являє собою офіційне визнання державою суспільної небезпеки відповідного вчинку. Заборона ж його кримінальним законом – це визнання значного обсягу його суспільної небезпеки.

Похідною від об'єктивної суспільної небезпеки є суб'єктивна оцінка законодавцем суспільної небезпеки діяння, тобто її юридичне вираження, так звана протиправність. Протиправність виникає не на порожньому місці, а на основі визнання того чи іншого характеру поведінки суспільно небезпечним.

Л.Н. Кривоченко слушно зазначає, що роль законодавця полягає в тому, щоб виявити, правильно відобразити і закріпити в нормі права цю об'єктивну властивість суспільної небезпеки. Держава лише оцінює значимість суспільної небезпеки з метою криміналізації або декриміналізації.

Кримінальна протиправність не механічно відображає суспільну небезпеку діяння. Так, П.С. Дагель зазначає, що підставами для визнання діяння кримінально-протиправним є: 1) суспільна небезпечність діяння – основний критерій кримінальної протиправності; 2) стан і динаміка негативних явищ даного роду; 3) доцільність переслідування діяння саме кримінально-правовими засобами.

Значення ознаки поширеності розрізняється залежно від характеру і ступеня суспільної небезпеки. Так, встановлення кримінальної відповідальності за тяжкі та особливо тяжкі злочини не може залежати від їх розповсюдженості. Так, є злочини, які майже взагалі не вчиняються, але відповідальність за них існує і буде існувати. Проте питання про декриміналізацію злочинів невеликої тяжкості, що рідко вчиняються, доцільно ставити.

Окремої уваги потребує питання доцільності створення спеціальних норм через розповсюдження певних явищ. Розбіжність між суспільною небезпечністю і кримінальної протиправністю можуть бути і внаслідок відставання законодавства від вимог життя.

Суспільна небезпека – це соціальне явище, а легалізувати (формалізувати) це явище це функція держави. Важлива функція, оскільки наявність суспільної небезпеки при відсутності протиправності взагалі виключає злочин. Хоча так було не завжди. На відміну від суспільної небезпеки, ознака кримінальної протиправності в радянський час не відразу була включена у загальне поняття злочину. Причина полягала в необхідності мати в КК УРСР 1922 р. норму про аналогію.

Суспільна небезпека являє собою інтегроване поняття, яке визначається в кожній історичній епосі згідно з моральним, релігійним, соціально-економічним розвитком суспільства [1].

Наявність протиправності при відсутності суспільної небезпеки також виключає можливість визнання злочинним того чи іншого діяння. Так, відповідно до ч. 1 ст. 2 КК України, підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння. Відповідно до ст. 11 КК України, злочином є суспільно небезпечне діяння. Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Проте, на наш погляд, діяння, передбачені кримінальним законом, не можуть розглядатися як незлочинні. Закон визначає, які діяння визнаються злочинами, тобто, якщо діяння визначено законодавцем як злочинне, то воно не може не бути суспільно небезпечним. Так, А.П. Козлов слушно зазначає, якщо якийсь розмір шкоди введено в структуру виду злочину, то це означає суспільну небезпеку цього розміру шкоди. При бажанні, законодавець завжди може декриміналізувати такий розмір шкоди. Необхідно підтримати зауваження вченого щодо доцільності існування у кримінальному законі малозначного діяння при наявності маси видів звільнення від кримінальної відповідальності і покарання.

Суспільна небезпека це обставина об'єктивного характеру, а протиправність – суб'єктивного, але на сьогоднішній день ступінь суспільної небезпеки суб'єктивне, умоглядне явище. Протиправність це не причина розмежування правопорушень на види, а його наслідок, результат роботи законодавця. Отже, протиправність та суспільна небезпека співвідносяться як форма і зміст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Філей Ю.В. Соціальна сутність суспільної небезпеки / Кримінальне право: традиції та новації : міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 9–10 липня 2015 р. Полтава, ПЮІ, 2015. С. 99.

УДК 343.265.2

Шиян Д.С.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКОВИХ ПОКАРАНЬ У РАЗІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ОСНОВНОГО ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Зі змісту ст. 77 «Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням» Кримінального кодексу України (далі – КК) вбачається, що у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням «можуть бути призначені» додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Виникає враження про те, що у цьому випадку вони призначаються до звільнення від відбування основного покарання з випробуванням. Проте, ці додаткові покарання не можуть призначатися разом зі звільненням від відбування покарання з випробуванням, а можуть призначатися лише з основними видами покарань. Згідно зі ст. 75 КК, якщо такими видами основних покарань є виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років вже призначене додаткове покарання може підлягати реальному і самостійному виконанню. Або у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд може звільнити від відбування цих додаткових видів покарань з випробуванням. Отже, назва ст. 77 КК більш правильно відображає її сутність, ніж її диспозиція.

У п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» передбачено, що суд при звільненні особи від відбування основного покарання з випробуванням відповідно до вимог ст. 77 КК може призначити додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. У цьому випадку додаткове покарання підлягає реальному виконанню, про що суд повинен зазначити в резолютивній частині вироку.

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд може застосувати до засудженого будь-яке із передбачених ст. 52 КК покарань, що застосовуються як додаткові, крім конфіскації майна, а неповнолітньому

засудженому – і крім позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 98 КК).

Отже, у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням додаткові покарання не призначаються як зазначається у ст. 77 КК, вони вже мають бути призначені, та ці покарання можуть підлягати реальному та самостійному застосуванню, або особу може бути звільнено від них з випробуванням. За змістом ст. 77 КК, застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням є правом, а не обов'язком суду. Пропонується у диспозиції ст. 77 КК після слів «можуть бути...» слово «призначені» замінити на слово «застосовані», та викласти її у такій редакції: «У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.».

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням, згідно з ч. 3 ст. 55 КК, строк додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю обчислюється з моменту набрання законної сили вироком суду. Це є принциповим питанням, оскільки при звільненні від відбування покарання з випробуванням суд установлює іспитовий строк тривалістю від одного до трьох років. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю також може бути призначене судом винному як додаткове покарання на строк від одного до трьох років. Тому у випадку призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання, та звільнення від відбування основного покарання з випробуванням протягом іспитового строку щодо засудженого може виконуватися зазначене додаткове покарання. Отже, ухилення раніше засудженого від відбування цього виду покарання є підставою для засудження його за злочин, передбачений ч. 1 ст. 389 КК, і призначення покарання за сукупністю вироків.

Стосовно ж призначення конфіскації майна при такому звільненні підтримуємо позицію тих науковців, які вважають за необхідне виключити її застосування не лише при звільненні від відбування покарання з випробуванням, а й взагалі як вид покарання за кримінальним правом України.

Таким чином, у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням додаткові покарання не призначаються як зазначається у ст. 77 КК, вони вже мають бути призначені, та ці покарання можуть підлягати реальному та самостійному застосуванню, або особу може бути звільнено від них з випробуванням. За змістом ст. 77 КК, застосування

додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням є правом, а не обов'язком суду.

Пропонується у диспозиції ст. 77 КК після слів «можуть бути...» слово «призначені» замінити на слово «застосовані», та викласти її у такій редакції: «У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу».

УДК 343.373(477)

Шиян О.Ю.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВІДМЕЖУВАННЯ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ВІД ВИДАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО ЗМЕНШУЮТЬ НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ АБО ЗБІЛЬШУЮТЬ ВИТРАТИ БЮДЖЕТУ ВСУПЕРЕЧ ЗАКОНУ

Родовий і видовий об'єкти злочинів, передбачених ст. ст. 211 та 210 Кримінального кодексу України (далі – КК), збігаються. Стосовно основного безпосереднього об'єкта цих злочинів, то, якщо злочин, передбачений ст. 210 КК, порушує порядок виконання бюджетів саме за видатками і порядок кредитування з бюджетів, то ст. 211 КК встановлює караність неправомірної зміни не тільки видаткової (а точніше витратної), а й дохідної частини державного та місцевого бюджетів. Додатковим об'єктом злочину потрібно визнавати, зокрема, систему оподаткування в частині встановленого порядку запровадження та справляння податків і зборів. Предмети злочинів, передбачених ст. 210 та ст. 211 КК, збігаються за назвою, але не за змістом. Підтримуємо думку В. О. Навроцького, який не визнає предметом злочину, передбаченого ст. 210 КК, кошти, які лише підлягають передачі до бюджету, а також кошти, належні окремим юридичним особам на праві власності [1, с. 127]. Предметом же злочину, передбаченого ст. 211 КК, є надходження бюджету та витрати бюджету, що на момент видання нормативно-правового акта ще не зараховані до бюджету (не перебувають на єдиному казначейському рахунку) та можуть визнаватися тільки запланованими бюджетними коштами. При цьому А.Ф. Волобуєв і Р.Л. Степанюк класифікують бюджетні кошти таким чином: 1) кошти, заплановані в бюджеті, але ще не одержані (планові кошти); 2) кошти, які вже надійшли до бюджету (наявні кошти) [2, с. 200–201].

Разом з тим, щоб усунути підґрунтя для суперечливого тлумачення КК і подолати ставлення до ст. 211 КК як до норми, що передбачає караність лише протиправного розподілу бюджетних коштів, у цій кримінально-правовій нормі О.О. Дудоров, С.Р. Тагієв справедливо пропонують уточнити, що предметом описаних у ній дій є кошти (а не бюджетні кошти) у великих чи особливо великих розмірах [3, с. 546]. Крім того, аналіз складу злочину, передбаченого ст. 211 КК, показує, що його предметом, разом із бюджетними коштами виступають і нормативно-правові й розпорядчі акти, які змінюють доходи й видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку. Цей предмет злочину не співпадає з предметом суспільних відносин, а належить до предметів, відсутність яких є умовою нормального існування і функціонування суспільних відносин.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 211 КК, полягає, як і у ст. 210 КК, у формі виключно дії, але у ст. 211 КК – у вигляді видання службовою особою нормативно-правового акта, що зменшує надходження бюджету або збільшує витрати бюджету всупереч закону.

Злочин, передбачений ст. 211 КК, вважається закінченим, як і в ст. 210 КК, з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння, але в першій статті – з моменту видання відповідного нормативно-правового або розпорядчого акта, тобто складання, видання та підписання службовою особою такого акта або його затвердження, якщо цей акт був прийнятий колегіальним органом.

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 211, як і ст. 210 КК, – спеціальний; це службова особа. Але, на відміну від ст. 210 КК, – уповноважена видавати акти, пов'язані з упорядкуванням надходжень і витрат бюджетів.

Суб'єктивна сторона злочинів, передбачених і ст. 210, і ст. 211 КК, збігається, вона характеризується виною у формі умислу; вид умислу – прямий.

Видання розпорядчого акта, який неправомірно зменшує надходження бюджету або збільшує витрати бюджету (наприклад, прийняття головою райдержадміністрації одноособового розпорядження про виділення юридичній особі – суб'єкту підприємницької діяльності безпроцентного кредиту за рахунок перевищення доходної частини районного бюджету), не утворює складу злочину, передбаченого ст. 211 КК, однак за наявності підстав може кваліфікуватись за ст. 210 КК.

Якщо видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які незаконно змінюють доходи або видатки бюджету, поєднується з фактичним нецільовим використанням бюджетних коштів, здійсненням видатків бюджету чи наданням кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням, вчинене потрібно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. ст. 210 і 211 КК. У разі, коли шляхом видання актів, вказаних у ст. 211 КК, вчинюються порушення бюджетного

законодавства, описані в диспозиції ст. 210 КК, вчинене з урахуванням правил про конкуренцію загальної і спеціальної норми потрібно кваліфікувати лише за ст. 211 КК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Навроцький В. О. Кримінальне право. Особлива частина : курс лекцій. Київ: Знання, 2000. 771 с.
2. Волобуєв А., Степанюк Р. Особливості механізму злочинних порушень бюджетного законодавства. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С. 200–201.
3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Видавництво «Елтон – 2», 2012. Т. 1. 780 с.

СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛЬНЕ, ЦИВІЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

УДК 343.97

Акімов А.В.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Організаційно-правові заходи протидії корупції можуть бути розподілені на дві групи:

- заходи організаційного характеру, які спрямовані на поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави та прирівняних до них осіб;
- заходи, які спрямовані на поведінку інших юридичних і фізичних осіб.

До першої групи заходів належать: вдосконалення роботи апарату державного управління; ротація кадрів; усунення дискримінації при прийомі на службу в органах внутрішніх справ; підвищення оплати праці співробітникам органів внутрішніх справ; пропаганда антикорупційних стандартів, у першу чергу стандартів етики поведінки; встановлення заходів заохочення для осіб, які виконують владні повноваження і мають бездоганну репутацію за час тривалої служби на посаді.

До другої групи заходів належать: проведення роз'яснювальної роботи серед громадян з метою підвищення їхньої правової свідомості; стимуляція громадян, які повідомляють про вчинення корупційного правопорушення; опублікування рейтингів адміністративно-територіальних одиниць та підприємств, які найменш вражені корупцією тощо.

При впровадженні будь-яких заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, вихідним пунктом має стати розуміння того, що тільки спільна взаємодія, а також чітке підпорядкування і діяльність у межах компетенції того чи іншого органу сприятиме покращенню стану боротьби з корупцією в Україні. Досягнення мети у протидії корупції серед співробітників органів внутрішніх справ, можливе лише із запровадженням ряду заходів, які мають знизити вірогідність виникнення корупції:

- забезпечення належного життєвого рівня та соціального захисту всіх категорій співробітників органів внутрішніх справ, який виключав би потребу в пошуках додаткового заробітку;

- законодавче віднесення корупції в правоохоронних органах та органах судової влади до особливо тяжких злочинів, а також конфіскація майна як додаткова санкція (з огляду на дієвість та ефективність встановлення кримінальної відповідальності за корупційні діяння країнах Західної Європи її актуальність на даний час не вичерпано);

– пропаганда в діяльності органів внутрішніх справ високих стандартів чесності, єдності та етичної поведінки співробітників органів внутрішніх справ;

– створення перешкод для можливості отримання матеріальних благ співробітниками органів внутрішніх справ у невстановлений законом спосіб.

Для цього доцільно запровадити досвід Литовської Республіки:

– поряд із запровадженням системи декларування доходів та майна співробітниками органів внутрішніх справ та членів їхніх родини, якими вони володіють та користуються (нерухомість, особистий транспорт, поїздки на відпочинок тощо), запровадити системи декларування їхніх видатків та порівняльного аналізу доходів та видатків;

– залучення структур громадянського суспільства до боротьби з корупцією в органах внутрішніх справ. Така діяльність дасть можливість посилити контроль за діяльністю співробітників органів внутрішніх справ, сприятиме прозорості їхньої роботи. Крім того, доцільно закріпити періодичність звітів керівників органів внутрішніх справ перед громадськістю на регіональному та державному рівнях.

Необхідно виявляти закономірності злочинності, її причини та умови з метою вироблення найбільш ефективних заходів протидії цьому негативному, асоціальному явищу [1].

Отже, корупція – вкрай небезпечне явище, її суспільна небезпечність полягає в тому, що вона: підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільства, побудови і функціонування державного апарату; суттєво обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, особливо пересічних громадян, які, найбільше потерпаючи від корупції і не маючи змоги уникнути корупційного тягаря, втрачають при цьому віру в демократію; порушує принципи права і закону; призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім середнього та малого підприємництва, особливо «не прикритого» владними структурами, а також надходженню інвестицій, кредитів; грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування; надає незаконні привілеї корумпованим угрупованням і кланам, підпорядковує державну владу їхнім інтересам; сприяє криміналізації та тінізації економічних відносин, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування; порушує принцип соціальної справедливості, невідворотності покарання; нищить духовні та моральні цінності; ускладнює відносини з іншими державами і всією міжнародною спільнотою, унеможлиблює надання іноземної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Філей Ю.В. Причини, умови та запобігання загально кримінальній корисливій злочинності *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра: науковий журнал*. 2017. № 2 (2). С. 79.

УДК 343

Боднар А.А.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

МИРНЕ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ

Територіальні спори є достатньо важливою проблемою сучасного міжнародного права та світової політики. Вони зачіпають життєво важливий елемент держави, її територію, можливо саме тому територіальні спори досить часто переростають у небезпечні військові конфлікти. У таких конфліктах кожна із сторін посиляється на свої права у сфері самооборони, недоторканності території тощо. Звичайно, в однієї зі сторін ці права удавані по відношенню до певної території. Встановлення цього останнього факту має суттєве значення для визначення правомірності дій тієї чи іншої сторони. А для цього, в свою чергу, провідне значення має правильна оцінка територіального спору, що допомагає третій стороні (державам, міжнародним організаціям) визначити правильне відношення до сторін, між якими виник спір територіального характеру.

Хоча поняття «міжнародний спір» нормативно не закріплено, міжнародні судові органи у своїй практиці орієнтуються на визначення міжнародного спору, надане Постійною палатою міжнародного правосуддя у справі Греція проти Сполученого Королівства (1924 р.). Деякі вчені визначають територіальний спір як спір між державами з приводу юридичної приналежності певної території.

Суб'єктами територіального спору можуть бути тільки держави. Спір між індивідом та державою не ставить питання про державну приналежність території і через це не є територіальним спором. Також не є територіальним спором боротьба нації за здійснення права на самовизначення та створення незалежної держави на певній території. Оскільки міжнародні організації не мають власної території, вони також не можуть бути суб'єктами територіального спору.

Можна виділити наступні елементи міжнародного територіального спору: об'єкт, предмет та суб'єкт. Об'єктом міжнародного територіального спору є державна територія, а предметом є ті суперечності, що виникають між сторонами і в яких проявляється міжнародно-правова сутність

спору. Суб'єктами територіального спору можуть бути тільки держави. Спір між індивідом та державою не ставить питання про державну приналежність території і через це не є територіальним спором. Також не є територіальним спором боротьба нації за здійснення права на самовизначення та створення незалежної держави на певній території.

Врегулювання міжнародних територіальних спорів, зазвичай, здійснюється на основі комплексного застосування різноманітних механізмів мирного вирішення. Виділено два основні механізми мирного вирішення міжнародних територіальних спорів – дипломатичний та судовий. Результатом застосування механізмів мирного вирішення міжнародних територіальних спорів є укладання угоди між сторонами або винесення рішення органами, які мають відповідну юрисдикцію.

Більшість міжнародних територіальних спорів вирішуються за допомогою дипломатичних засобів мирного врегулювання, до яких відносять: переговори, консультації, обстеження, примирення, добрі послуги, посередництво. Проте, мирне вирішення міжнародних спорів за допомогою дипломатичних засобів знає значного політичного впливу, і тому знаходиться на межі права та політики. Ефективність застосування дипломатичної форми вирішення міжнародних спорів залежить від ряду факторів, основним серед яких є політична воля держав - сторін спору. Якщо сторони не змогли дійти згоди щодо вирішення міжнародного територіального спору за допомогою дипломатичних засобів, доцільним є застосування судового механізму вирішення.

Територіальний спір може бути передано для вирішення до Міжнародного Суду чи арбітражу, який встановлює на чий стороні право, й таким шляхом вирішує питання приналежності даної території. Проте ніякий суд чи арбітраж не може вирішувати питання про те, щоб певна територія, що юридично належить одній державі, була передана іншій державі. Інша справа, якщо оспорується сама юридична приналежність території.

У контексті практики МС ООН щодо вирішення міжнародних територіальних спорів здійснено систематизацію аргументації та концепцій, якими послуговується суд при вирішенні міжнародних територіальних спорів. Відзначимо, що при вирішенні міжнародних територіальних спорів у МС ООН, пріоритетним питанням є наявність певної міжнародної угоди або іншого документа, який би свідчив про визнання сторонами спільних кордонів (зокрема, справа Лівія / Чад про територіальний спір 1990 р.). У разі відсутності такого документа, суд встановлює можливість застосування у певній справі принципу «*uti possidetis*» (зокрема, справа Буркіна Фасо / Малі про прикордонний спір 1986 р.). На основі аналізу практики МС ООН було встановлено, що у більшості справ, у яких предметом спору є територія держав – колишніх колоній, застосовувався саме цей принцип. Коли справа

не стосується постколоніальних кордонів і між сторонами не було укладено міжнародного договору, який би встановлював лінію кордону, суд найімовірніше буде ґрунтувати своє рішення на здійсненні ефективного контролю. У таких справах тривалість і характер ефективного контролю має для суду вирішальне значення. Таким чином, при вирішенні міжнародних територіальних спорів МС ООН надає перевагу аргументам, які ґрунтуються на нормах міжнародних договорів, доктрині «*uti possidetis*», верховенство закону та концепції ефективного контролю.

УДК 343

Змалюкіна Ю.В.

студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Останнім рівнем в системі запобігання злочинності неповнолітніх науковці виділяють індивідуальне запобігання (профілактику). Цей рівень має на меті саме цілеспрямовану роботу з конкретною людиною, від якої можна очікувати вчинення злочинів та її найближчим оточенням. Застосовується щодо неповнолітніх, які відносяться до групи ризику вчинення злочину або вже вчинили злочин, у зв'язку з чим потрапили у поле діяльності суб'єктів профілактики, поставлені на профілактичний облік, відбувають покарання або знаходяться у профілактичних закладах.

У науковій літературі наводяться різні визначення індивідуальної профілактики злочинів, але найбільш конкретизованим є таке: індивідуальна профілактика – система цілеспрямованого, організованого, з урахуванням педагогічних вимог, виховного впливу на свідомість, почуття, волю особи, що профілакується, з метою усунення, нейтралізації, блокування у неї негативних і, одночасно, формування позитивних якостей, стереотипів і звичок законотворчої поведінки.

У нормативно-правових актах під індивідуальною профілактикою злочинності розуміється система спеціальних заходів щодо конкретних осіб, які не скоїли протиправних діянь, але знаходяться в несприятливих умовах і під їх впливом можуть учинити такі дії, ведуть антисуспільний спосіб життя, скоюють правопорушення, характеризуються формуванням умислу і мотиву на вчинення правопорушень, підготовкою конкретного правопорушення, учинили замах на злочин, але не довели його до кінця, скоїли злочин і можуть допустити рецидив.

У науковій літературі наводяться різні визначення індивідуальної профілактики злочинів, але найбільш конкретизованим є таке: індивідуальна профілактика – це система цілеспрямованого, організованого, з урахуванням педагогічних вимог, виховного впливу на свідомість, почуття, волю особи, що профілакується, з метою усунення, нейтралізації, блокування у неї негативних і, одночасно, формування позитивних якостей, стереотипів і звичок законслухняної поведінки.

У нормативно-правових актах під індивідуальною профілактикою злочинності розуміється система спеціальних заходів щодо конкретних осіб, які не скоїли протиправних діянь, але знаходяться в несприятливих умовах і під їх впливом можуть учиняти такі дії, ведуть антисуспільний спосіб життя, скоюють правопорушення, характеризуються формуванням умислу і мотиву на вчинення правопорушень, підготовкою конкретного правопорушення, учинили замах на злочин, але не довели його до кінця, скоїли злочин і можуть допустити рецидив.

Загалом індивідуальну профілактику запобігання злочинності, поділяють на три види: ранню, спрямовану на усунення або нейтралізацію обставин формування криміногенної спрямованості особи неповнолітнього; безпосередню – спрямовану на усунення кримінальної мотивації, припинення протиправної поведінки неповнолітнього і протидію актуальній криміногенній ситуації; профілактика на етапі злочинної поведінки.

Рання профілактика стосується суб'єктів, які перебувають на початковому етапі становлення неповнолітнього злочинця, а саме: необхідно виявляти джерела кримінальних та інших антисуспільних впливів на особу до того, як цей вплив ще не подіяв на її (їх) поведінку; одночасно виявляти, коли для особи, яка профілакується, ці контакти виявились цікавими, аби впливати на конкретні життєві обставини. Завдання ранньої профілактики полягає у запобіганні джерелам негативного впливу і роз'ясненні особі, що профілакується, небезпечності таких контактів. Прикладом ранньої профілактики можна навести бесіду з батьками неповнолітнього з метою, щоб вони вплинули на перевиховання своєї дитини.

Безпосередня профілактика стосується осіб, поведінка яких свідчить про розвиток у них негативних інтересів, звичок, стереотипів (відчуження від позитивного мікросередовища, сумнівні знайомства, безпосередні контакти з кримінальним середовищем і особами, що надмірно вживають алкоголь, наркотичні засоби тощо); безпосередньо беруть участь у вчиненні адміністративних правопорушень. Завдання безпосередньої профілактики – стримати дитину від подальшого становлення на злочинний шлях та схилити її стати на шлях виправлення, оновити мікросередовище, в якому вона спілкується, з негативного на позитивне.

Профілактика на етапі злочинної поведінки стосується осіб, що вчинили злочини і стосовно них суд прийняв рішення про застосування різних заходів кримінально-правового впливу. Завданням цього виду профілактики є стримування від повторного вчинення злочинів шляхом демонстративних заходів контролю і жорстких роз'яснень правових наслідків злочинів. Серед суб'єктів, які займаються перевиховуванням неповнолітнього злочинця, особливе місце займає служба пробації, одним із завдань якої є здійснення забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх, профілактику агресивної поведінки, мотивацію позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків.

УДК 347.961

Надієнко О.І.¹,

Виноградова К.Г.²

¹ канд. юр. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

РЕФОРМУВАННЯ НОТАРІАТУ УКРАЇНИ: ЗАПОЗИЧЕННЯ ДОСВІДУ ІЗРАЇЛЮ

На сьогоднішній час нотаріат відіграє невід'ємну роль в усіх державах світу і потребує особливої уваги юридичної науки. У світі існують два типи нотаріальних систем, англосаксонська і латинська, де форми організації нотаріату різні залежно від того, яку роль і значення у сфері реалізації прав визнає за нотаріатом та або інша держава. У нотаріальних органах країн латинського права (Італія, Франція, Україна тощо) визначається особлива важливість письмових доказів, в яких фіксуються юридичні умови договорів. Нотаріальні органи англосаксонських країн (США, Великобританія, Австралія, Канада тощо), в компетенцію яких входить лише посвідчення документів і підписів, значно відрізняються від нотаріальних органів латинської моделі. Також в Європі існують три основні моделі латинського нотаріату: німецька, французька і змішана. Незалежно від правової системи держави – латинської або англосаксонської – нотаріат завжди був показником положення справ у системі юстиції. Одним із першочергових заходів, ужитих країнами, що намагаються ввести ринкову економіку, стала реставрація нотаріального інституту за типом країн латинського права. Все більша кількість країн визначає переваги системи латинського нотаріату.

Нотаріат України становить публічно-правовий інститут, є одним з правозахисних інститутів державної гарантії, дотримання законності прав та інтересів осіб. Це система органів та посадових осіб, на яких покладений

обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, і вчинювати інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Правову основу діяльності нотаріату України складає Конституція України, Закон «Про нотаріат» та інші державні законодавчі акти. Серед правозахисних органів нотаріат займає гідне місце, він посвідчує безспірні права та факти, у наявності яких він може особисто переконатись або на підставі відповідних документів, завдяки цьому зменшується навантаження на суди. Розвиток вітчизняної системи нотаріату відповідає загальним тенденціям розвитку державного регулювання європейської нотаріальної системи. Аналіз Закону України «Про нотаріат» дозволяє висувати, що він орієнтований на класичну модель нотаріату. Цей факт є результатом усвідомлення того, що реорганізація нотаріату в теперішній час має розглядатися як необхідна умова ефективної взаємодії держави та права в межах економічного ринку.

Стратегічним напрямом розвитку України є курс на інтеграцію в ЄС та повноцінне входження в європейську правову систему, що зумовлює необхідність узгодження і систематизації українського законодавства з міжнародним, у зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема аналізу і запозичення закордонного досвіду, зокрема – республіки Ізраїль.

По-перше, нотаріат Ізраїлю відноситься до змішаної моделі, поєднує в собі континентальне та загальне право. До компетенції нотаріусів входить лише посвідчення документів та підписів. Характерною рисою є суміщення діяльності нотаріуса з діяльністю адвоката, тобто здійснювати нотаріальну діяльність може тільки адвокат цієї країни. В Україні ж нотаріат здійснюється у формі вільної професії.

По-друге, нотаріусом Ізраїлю може бути особа, яка має стаж роботи у сфері права не менше 10 років. Нотаріусом України може бути особа, яка має стаж роботи у сфері права не менш як 6 років та відповідає іншим вимогам, встановленим ст. 3 Закону України «Про нотаріат».

По-третє, в Ізраїлі не застосовується нотаріальна форма угоди щодо нерухомого майна, як правило, угоди реєструються і складаються адвокатами, натомість в Україні такі нотаріальні дії вчиняються нотаріусом, відповідно до ст. 34 Закону України «Про нотаріат».

Законодавство Ізраїлю закріплює більш суворе покарання нотаріусів, ніж Україна. В Україні передбачено тільки майнову відповідальність (ст. 21 та 27 Закону України «Про нотаріат»). В Ізраїлі нотаріус може бути притягнутий до дисциплінарної та кримінальної відповідальності. Наприклад, у разі відхилення від нотаріального тарифу, який встановлений Міністерством юстиції Ізраїлю, нотаріус може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності. Також, якщо особі не надано право здійснювати обов'язки нотаріуса, передбачено кримінальну відповідальність.

Що стосується спільних рис, то в Ізраїлі та Україні здійснюється жорсткий контроль з боку державних органів та професійних об'єднань за діяльністю нотаріусів. Оплата за вчинення нотаріальних дій встановлюється Міністерством юстиції держави.

Отже, нотаріальні системи України та Ізраїлю та форми їх організації є різними і залежать від того, яку роль і завдання у сфері реалізації прав визначає за нотаріатом та чи інша держава. При цьому роль нотаріату в кожній з країн зростає і постає безліч дискусійних питань щодо остаточного завершення процесу реформування і модернізації. В Україні кінцевою метою цього процесу вбачаємо створення класичної моделі нотаріату латинського типу.

УДК 347.633(477)

Надієнко О.І.¹,

Чудаков О.А.²

¹ канд. юр. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Проблема усиновлення дитини становить велике значення для соціуму. Виховання та зростання дитини у дитячих будинках або школах-інтернатах ніяк не зрівняється з вихованням дитини у сім'ї, адже сім'я завжди буде однією із головних людських цінностей.

Конвенція ООН про права дитини проголосила, що дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення або яка в її власних якнайкращих інтересах не може залишатися в такому оточенні, має право на особливий захист і допомогу, що надаються державою. Захист дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснюється на конституційному рівні. Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, як йдеться у ст. 52 Конституції України, покладається на державу. Ст. 226 СК України гарантує особі право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення, зобов'язані не розголошувати її, зокрема й тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним. Усиновлена дитина також має право на таємницю факту її усиновлення, в тому числі й від неї самої. Лише по досягненні чотирнадцяти років вона має право на

одержання інформації щодо свого усиновлення. Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, посадові особи при виявленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини. Усиновлювач має право приховувати від дитини факт її усиновлення, якщо розкриття таємниці може завдати шкоди її інтересам. Крім цього, він має право вимагати нерозголошення цієї інформації особами, яким стало відомо про неї як до, так і після досягнення дитиною повноліття. Отже, законодавство виділяє два види таємниці усиновлення: від дитини; від інших сторонніх осіб.

Щодо дійсності усиновлення, то воно повинно відповідати всім вимогам законодавства. Перелік вимог містить СК України, який передбачив умови, що ставляться: 1) до особи, яка усиновлюється; 2) до особи усиновлювача; 3) до надання згоди на усиновлення. СК України також передбачив випадки припинення усиновлення з різних причин. Такими являються скасування усиновлення та визнання його недійсним. Визнати недійсність усиновлення можна за таких підстав: 1) усиновлення проведене на підставі підроблених документів; 2) усиновлення проведене без наміру породити відносини, встановлені для батьків та дітей (фіктивне усиновлення); 3) усиновлення проведене без згоди дитини і батьків, якщо така згода була необхідна. При визнанні усиновлення недійсним рішення про усиновлення втрачає юридичну силу, а відносини по усиновленню визнаються такими, що взагалі не виникали.

Підставами скасування усиновлення є: 1) страждання дитиною недоумством, психічною чи іншою тяжкою невиліковною хворобою, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення; 2) між усиновлювачем і дитиною склалися, незалежно від волі усиновлювача, стосунки, які роблять неможливим їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків. Перша з наведених підстав відповідає інтересам усиновлювачів, оскільки вони природньо бажають виховати повноцінну, здорову в фізичному і психічному плані дитину. Друга підстава відповідає інтересам, насамперед, дитини, оскільки за наявності поганих відносин з усиновлювачем вона не буде мати можливості повноцінно розвиватися та виховуватися.

Позбавлення усиновлювача батьківських прав – нова підстава припинення усиновлення. До останнього часу вважалося, що такий вид сімейної відповідальності можна застосовувати тільки до рідних батьків, а скасування усиновлення – це, по суті, і є позбавлення батьківських прав, але тільки стосовно усиновлювачів. Між тим, новий СК розширив коло осіб, до яких може бути застосований цей вид відповідальності, виходячи з того, що якщо усиновлювач був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, він, як носій батьківських прав може бути їх позбавлений. Тобто ця новела

стосується не всіх усиновлювачів, а лише тих, хто в процесі усиновлення висловив бажання бути записаними у Книзі реєстрації народжень матір'ю або батьком дитини і суд задовольнив таку заяву. Тому і підстави позбавлення усиновлювача батьківських прав такі самі, як і підстави позбавлення батьківських прав рідних батьків.

На веб-порталі Мінсоцполітики України вже десять років функціонує Єдина інформаційно-аналітична система «Діти», що містить інформацію про дітей, які потребують сім'ї. Сьогодні вона нараховує 17000 дітей.

Діти, позбавлені батьківського піклування, нормальної сім'ї та щасливого дитинства, не повинні страждати ані за волею батьків, ані за волею долі. Законодавець якнайкращим чином врегулював процедуру усиновлення. Наступним кроком має стати небайдужість до проблеми всіх людей доброї волі. Адже в Україні не може бути «чужих» або «нічийх» дітей.

Таким чином, діти, позбавлені батьківського піклування, нормальної сім'ї та щасливого дитинства, не повинні страждати ані за волею батьків, ані за волею долі. Законодавець якнайкращим чином врегулював процедуру усиновлення. Наступним кроком має стати небайдужість до проблеми всіх людей доброї волі. Адже в Україні не може бути «чужих» або «нічийх» дітей.

УДК 343.53

Шиян Д.С.¹,

Сова С.С.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Юз-118сп НУ «Запорізька політехніка»

ПРОГАЛИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Кримінальне законодавство у сфері господарських злочинів завжди було проблематичним та викликало чималих сутичок серед вчених та науковців.

На нашу думку, найголовнішою проблемою у зазначеному аспекті також є хиби у механізмі реалізації нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері господарської та правоохоронної діяльності. Продовжують існувати відповідні прогалини у законодавчому забезпеченні протидії злочинності у сфері економіки, а саме:

1) відсутність ухвалення законів України «Про профілактику злочинів» і «Про боротьбу з економічною злочинністю»;

2) відсутність Державної комплексної програми профілактики правопорушень, а також належного фінансування виконання вже існуючих

державних програм, планів і заходів та реалізації відповідних концепцій, наприклад Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 217-р, і стратегій, наприклад Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р;

3) відсутність Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки, затвердженої Законом України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016) тощо.

Звісно, уряд намагається приймати низку нових нормативно-правових актів, проте більшість із них є непридатними для існування. У 2014 р. були пропозиції новоствореним урядом реформувати податкову міліцію, та на її базі створити новий орган – Службу фінансових розслідувань на базі підрозділів податкової міліції. Однак, ця пропозиція не була підтримана Верховною Радою України, оскільки не відповідали Указам Президента та Коаліційній угоді [1]. Натомість, вже у березні 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)», який був розроблений Міністерством фінансів України. Згідно даного законопроекту нова Служба фінансових розслідувань мала стати інституцією, яка об'єднала б усі служби, що борються з економічними злочинами. Втім, законопроект так і не потрапив на розгляд Національної ради реформ. Зокрема, у березні 2018 року Комітетом був зареєстрований у Парламенті новий законопроект № 8157 «Про Національне бюро фінансової безпеки України». Даним законопроектом пропонується остаточно ліквідувати податкову міліцію та запровадити замість неї нову службу – Національне бюро фінансової безпеки. Однією з основних відмінностей нового законопроекту є наявність у Національного бюро фінансової безпеки нового силового крила, якому надано право попереджувати та розслідувати злочини у сфері економіки, і відповідно відкривати кримінальні провадження.

Кримінальне законодавство у сфері господарських злочинів має наступні прогалини: хиби у механізмі реалізації нормативно-правових актів; невідповідність приписів кримінального законодавства до цивільного, господарського, фінансового та адміністративного; неякісний та корумпований кадровий склад працівників правоохоронних органів, що значно впливає на криміногенну ситуацію в Україні; вибірковість дій

правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

Окрім цього, суттєвою прогалиною кримінального законодавства є його невідповідність з приписами адміністративного, цивільного, господарського та фінансового законодавства, а це є дуже важливим для протидії злочинності у сфері господарської діяльності.

Для оптимізації розвитку боротьби із злочинами у господарській сфері ми пропонуємо зробити наступне:

- встановити грошовий критерій, при визначенні матеріальної шкоди, що була вчинена даною групою злочинів;
- активізувати наукові дослідження та посилити на них увагу, бо у теорії існує безліч ідей, які змогли б допомогти нашій державі значно знизити рівень злочинності у господарській сфері;
- організувати прозорий та суворий відбір працівників до правоохоронних органів, аби там знаходилися лише професіонали, кваліфікація яких була лише на користь нашій країні та її населенню.

Таким чином, кримінальне законодавство у сфері господарських злочинів має наступні прогалини: хиби у механізмі реалізації нормативно-правових актів; невідповідність приписів кримінального законодавства до цивільного, господарського, фінансового та адміністративного; неякісний та корумпований кадровий склад працівників правоохоронних органів, що значно впливає на криміногенну ситуацію в Україні; вибірковість дій правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бузницький А.О. Перспективи створення Служби фінансових розслідувань. URL: <https://www.academia.edu/9442100> (дата звернення: 10.04.2020).

УДК 681.527.2

Шиян Д.С.¹,

Тітова К.О.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ В УКРАЇНІ

Дискусійним є питання про строки застосування адміністративно-господарських санкцій. Як слушно зауважує Д.М. Лук'янець, проблемним є

визначення дня порушення для застосування таких санкцій [1], оскільки днем порушення можна вважати будь-який день, упродовж якого існують ознаки правопорушення.

За таких умов особа, уповноважена застосовувати санкції, завжди має шість місяців для застосування санкцій, бо день виявлення ототожнюється з днем порушення. Крім того, правовідносини, що виникають при застосуванні адміністративно-господарських санкцій, регулюються розгалуженою системою нормативно правових актів, що налічує більш ніж 100 законів та підзаконних актів і породжує гострі проблеми у застосуванні цих санкцій на практиці. Так, можливість застосування адміністративно-господарських санкцій у зовнішньоекономічній діяльності прямо передбачена ч. 3 ст. 383 Господарського кодексу у випадку виконання зобов'язань, що впливають із зовнішньоекономічних договорів (контрактів), не зареєстрованих в установленому законом порядку [2]. Водночас Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» застосування таких санкцій урегульоване опосередковано: у ст. 37 Закону мова йде про спеціальні санкції «за порушення цього або пов'язаних з ним законів України», причому санкції, зазначені у цій статті, можуть бути застосовані до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності протягом трьох років з дня виявлення порушення законодавства [3]. Не можна не звернути уваги на неточне формулювання положень вказаної статті: наприклад, подовження дії тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності здійснюється виключно за рішенням суду. При прийнятті рішення щодо подовження дії тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності суд зазначає термін, на який подовжено дію цієї санкції. Але ж, відповідно до ч. 2 ст. 251 Цивільного кодексу України, терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення і визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати [4]. Тому ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» потребує змін, адже дія санкції строкового характеру може бути продовжена лише на певний строк, зі спливом якого дія санкції буде скасована, а не на термін [3]. Однак адміністративні суди тлумачать вказану статтю доволі розширено й часто продовжують дію тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності до настання певної події, яка може й не настати, наприклад, до повернення виручки в іноземній валюті тощо.

Серед суб'єктів, наділених компетенцію щодо застосування адміністративно-господарських санкцій, окрім суду, можна назвати й інші державні органи, наприклад, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, застосовується зупинення дії або анулювання

спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами. Фонд державного майна України здійснює анулювання сертифіката суб'єкта оціночної діяльності, Міністерство внутрішніх справ України – анулювання ліцензії на охоронну діяльність та ін. У багатьох випадках компетенція щодо застосування господарських санкцій визначена не у законах, а підзаконних нормативно-правових актах, що не відповідає положенням Господарського кодексу України [5, с. 40].

На нашу думку, доцільним є прийняття окремого закону, який би містив перелік суб'єктів, що мають право застосовувати господарські санкції (окрім суду); перелік цих санкцій, підстави і процедуру їх застосування, чітко врегульовував строки їх застосування. Прийняття такого закону сприяло б, з одного боку, систематизації законодавства про господарські санкції, а з іншого, виконувало б гарантійну функцію щодо забезпечення належної реалізації, захисту й охорони економічних інтересів держави.

Таким чином, доцільним є прийняття окремого закону, який би містив перелік суб'єктів, що мають право застосовувати господарські санкції (окрім суду); перелік цих санкцій, підстави і процедуру їх застосування, чітко врегульовував строки їх застосування. Прийняття такого закону сприяло б, з одного боку, систематизації законодавства про господарські санкції, а з іншого, виконувало б гарантійну функцію щодо забезпечення належної реалізації, захисту й охорони економічних інтересів держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лук'янець Д.М. Про правову природу адміністративно-господарських санкцій. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 3. С. 10–15.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (з наступними змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII (з наступними змінами). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. Ст. 377.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (з наступними змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
5. Господарське право : навчальний посібник / Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. Київ: Кондор, 2003. 400 с.

УДК 349.2

Шиян О.Ю.¹,

Бабак М.А.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119м НУ «Запорізька політехніка»

ЗУПИНЕННЯ ВЧИНЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ДІЙ СУДОМ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ НАКЛАДЕННЯ ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ В ПОРЯДКУ СТАТТІ 265 КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

На сьогоднішній день, спостерігається тенденція до нестабільного законодавства України про працю. Майже кожен рік держава вносить зміни до Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), інших нормативно-правові акти, які регулюють трудові відносини, порядок перевірки суб'єктів господарювання, правила дотримання трудових прав працівників.

Як показує практика правозастосування, часті зміни норм законодавства призводять до ускладнення процесу проведення перевірок, захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, створюють неоднозначну судову практику.

Аналізуючи Єдиний державний реєстр судових рішень, можемо спостерігати тенденцію, що кожен рік збільшується кількість адміністративних позовів суб'єктів господарювання до органів, які здійснюють державних нагляд за додержанням законодавства про працю (Державна служба з питань праці). Переважна кількість справ стосується оскарження постанов Держпраці щодо накладення фінансових санкцій в порядку ст. 265 КЗпП України.

Доцільно зазначити, що разом з позовною заявою суб'єкти господарювання подають заяви про забезпечення позову. Зазначене обгрунтоване тим, що сам по собі факт подання адміністративного позову не перешкоджає виконанню постанови про накладення штрафу.

Треба звернути увагу на те, що постанова Держпраці про накладення фінансових санкцій є виконавчим документом. Згідно з ч. 6 ст. 265 КЗпП України, виконання постанови центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, покладається на органи державної виконавчої служби.

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження», виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісій по трудових спорах та

виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців.

Перелік підстав зупинення вчинення виконавчих дій, передбачений ч. 1 ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження», не містить такої підстави, як оскарження постанови Держпраці про накладення штрафу до суду.

Тому тільки, згідно ч. 4 ст. 150 КАС України, подання позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову.

Тому тільки суд у порядку забезпечення адміністративного позову може відповідною ухвалою зупинити дію рішення суб'єкта владних повноважень чи його окремих положень, що оскаржуються.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про виконавче провадження», заходами примусового виконання рішень є заборона боржнику розпоряджатися та/або користуватися майном, яке належить йому на праві власності, у тому числі коштами, або встановлення боржнику обов'язку користуватися таким майном на умовах, визначених виконавцем.

Невжиття заходів забезпечення позову призводить до накладення арешту на грошові кошти суб'єкта господарювання. Арешт на банківські рахунки, наприклад товариства з обмеженою відповідальністю, буде означати, що діяльність товариства буде «паралізована», товариство буде не в змозі проводити розрахунки з контрагентами, здійснювати виплату заробітної плати працівникам, а також сплачувати обов'язкові платежі до бюджету. Крім того, у разі звернення Держпраці до органів державної виконавчої служби, для примусового стягнення штрафу, з суб'єкта господарювання буде стягнуто витрати виконавчого провадження, що спричинить додаткові матеріальні збитки для суб'єкта господарювання.

Аналізуючи судові рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, ми можемо констатувати, що судова практика є неоднозначною. Суди забезпечують адміністративний позов, якщо заява має обґрунтування, що незабезпечення призведе до неоправної шкоди для позивача. Інші суди відмовляють у забезпеченні через те, що виконання постанови не завдасть шкоди позивачу, заява не обґрунтована доказами або не містить детального розрахунку збитків від виконання постанови Держпраці.

Виходячи з вищенаведеного, ми можемо прийти до дослідних висновків, що чинне законодавство потребує вдосконалення. Відповідно до вищевикладеного та з урахуванням того, що Держпраця може маніпулювати та навмисно під час розгляду справи в суді звертатися до органів виконавчої служби для арешту рахунків суб'єкта господарювання, ми пропонуємо

передбачити у ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження», що оскарження рішень органу, який здійснює державний нагляд за додержанням законодавства про працю зупиняє вчинення виконавчою службою дій щодо примусового стягнення фінансової санкції з суб'єкта господарювання. Зазначені зміни, зможуть запобігти маніпуляціям з боку державного органу та справедливо захисти права і законні інтереси суб'єктів господарювання, а суду здійснювати правосуддя без надмірної тяганини.

СЕКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

УДК 323.2

Арабаджиев Д.Ю.,¹ Сергієнко Т.І.²

¹ д-р політ. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА ЯК СПОСІБ ВПЛИВУ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Реалії сьогодення свідчать, що інформація в сучасних умовах несе не тільки позитивні наслідки для людини але й має негативний вплив. За допомогою інформації можна дезорієнтувати людей, впливати на політичну діяльність та маніпулювати свідомістю. В сучасному суспільстві рівень знань стає головним фактором та джерелом соціальних відмінностей.

Психологічний компонент інформаційної та гібридної війни глибоко досліджений у працях Д.Волгонова, С.Зелінського, О.Караяні, В.Крисько, В.Лепського, В.Лісичкіна, А.Морозова, В.Прокоф'єва. Щодо вивчення особливостей як в історичному так і в сучасному контекстах гібридну війну досліджують В.Горбулін, В.Горовенко, Є.Дикий, О.Литвиненко, Б.Парахонський, М.Требін, Г.Яворська, Л. Залізняк, Т.Ісакова, С.Козиряцька, М. Лазарович, Г. Почепцова, І.Рущенка, В.Тарасюк та ін.. Окремим аспектам інформаційної війни приділено увагу в працях В.Гулая, В.Гусарова, Н.Ніколаєнко, Г.Щедрової. Щодо проблем вивчення інформаційних процесів, то даним питанням займаються відомі дослідники такі як: Н.Волковський, С.Жук, В.Косєвцов, А.Кузьменко, О.Кіндратець, О.Литвиненко, І.Лук'янець, В.Остроухов, П.Панарін, В.Петрик, Г.Почепцов, П.Прибутко, М.Присяжнюк, А.Рось, В.Толубко, М.Требін, О.Титенко та ін.

В сучасних умовах інформація стала інструментом маніпулятивних технологій, що використовуються при веденні інформаційних війн [3, с. 56]. Маніпулювання суспільною це прихований вплив на свідомість людей і управління їх поведінкою, побудоване на ігноруванні волі реципієнта, з метою спонукування аудиторії до конкретних вчинків, чужим поглядам, в інтересах суб'єкта політичної маніпуляції [1, с. 13]. Цілеспрямоване спотворення інформації є найважливішою складовою маніпулятивного впливу. В умовах інформаційно-психологічної війни Засоби масової комунікації передають велику кількість інформації, яку важко перевірити і окрема людина не в змозі оцінювати її достовірність, тому типовою реакцією стає взагалі повна відмова від перевірки [2, с. 76].

Засоби масової комунікації на відміну від засобів масової інформації, являють собою не джерело її поширення, а саме спосіб поширення її від

комунікатора до реципієнта. Також, зазначимо, що за допомогою засобів масової інформації відбувається звернення до масової аудиторії за допомогою преси (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Інтернету, кінематографії, звукозапису та відеозапису, відео-тексту, теле-тексту, рекламних щитів та панелі, домашніх відеоцентрів, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку [4]. К.Захаренко, зазначає, що «засоби масової інформації взагалі та телебачення як найпопулярніший засіб інформації зокрема, зважаючи на суспільну важливість, масовість і доступність активно формують громадську думку, створюють уявлення про доступне і заборонене, моральне й аморальне тощо» [5, с. 5].

Таким чином, перетворення будь якої інформації в ресурс стратегічного значення забезпечує можливості для розвитку інформаційного суспільства, що також, сприяє встановленню та розвитку нових економічних відносин. Тож, питання про інформаційно-комунікативні стратегії набуває сьогодні все більшої актуальності, адже вибір комунікативних стратегій визначається основними цілями впливу на свідомість мас. Ефективність такого впливу залежить від правильного вибору комунікативних стратегій та засобів їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні // Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15
2. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. С.74-79.
3. Воронкова В.Г. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / За ред. д.філософ.н., проф. В. Г.Воронкової; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 282 с.
4. Засоби масової інформації. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
5. Захаренко К. В. Диверсифікація джерел інформації в контексті інформаційної безпеки // Науковий журнал «Politicus», 2019. № 1. С. 5-9.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

Успішність реформи з децентралізації влади є запорукою розвитку свободи, демократії і громадянського суспільства в Україні. Децентралізація сприяє розосередженню політичної влади. Децентралізація влади є комплексним процесом, що характеризується зв'язком громада – держава – суспільство у їх природній єдності, і тут принципово важливо як ця зв'язок впливає на становлення громадянського суспільства як особливий тип суспільного устрою, що відстоює інтереси своєї громади.

Передача повноважень з центру на місця здійснюється шляхом децентралізації, що дозволяє привести послуги, які надає держава, у відповідність із потребами і запитами населення. Оскільки для процесу демократичного розвитку дуже важливий зворотний зв'язок між владою і громадянином – поінформованість громадян про дії влади та поінформованість влади про реальні потреби конкретного громадянина, то природно, що здійснити це найлегше на базовому рівні влади – місцевому, де громадяни і представники влади живуть поруч.

Децентралізація влади передбачає, що громади отримають не лише відповідальну місцеву владу, що буде спроможною, але й набір законодавчо прописаних інструментів впливу членів територіальної громади на місцевих чиновників. Задля того, аби держава не перешкоджала їх реалізації, вона має відцентровувати частину своїх функцій суспільству, а воно своєю чергою має створювати відповідні інститути, які б гарантували їм сталість та результативність функціонування. У зв'язку з загальним розвитком суспільства, його демократизацією, практично в усіх державах спостерігається певний конфлікт між відносно сталою та консервативною організацією влади та еволюційними тенденціями, які призводять до формування інститутів громадянського суспільства [3, с. 126].

Місце децентралізації влади у процесах становлення громадянського суспільства можна проаналізувати через відповідні її політико-адміністративні фактори, які забезпечують його активізацію. До таких факторів потрібно зарахувати:

– активізацію політичної участі громадян (місцева та регіональна влада надають громадянам більше порівняно із центральною владою можливостей для участі в політичному житті, що своєю чергою допомагає формувати більш вихованих та інформованих громадян);

– забезпечення максимальної «підзвітності» влади: місцеві та регіональні політико-адміністративні інститути традиційно стоять ближче до громадян, завдяки цьому вони більшою мірою здатні відгукуватись на їх потреби, що своєю чергою легітимізує демократичну підзвітність держави суспільству та дозволяє переконатись в тому, що влада не лише діє в загальнонаціональних інтересах, але й в інтересах конкретного регіонального співтовариства [2];

– посилення легітимності державної влади: фізичне дистанціювання громадян від центральних органів вдало відображається на оцінці їх рішень, оскільки рішення приймаються на середньому та низовому рівні інколи здаються більш легітимними [1];

– захист демократичних свобод, що стримує наступ центральної влади на права та свободи індивіда, зважаючи на те, що лише децентралізована влада здатна захистити своїх громадян, оскільки розподіл влад «по вертикалі», подрібнюючи моноліт державної влади, створює систему «стримувань та противаг», тоді коли централізація стримує антидемократичні рішення периферійних політико-владних інститутів. Зважаючи на те, що в системі демократичної організації публічної влади держави поділяються на децентралізовані та відносно децентралізовані, що обумовлено низкою факторів, які перебувають у прямій залежності із моделлю державного управління та рівнем розвитку громадянського суспільства, можна ідентифікувати відповідну функціональну роль децентралізації влади щодо становлення громадського суспільства [4].

Демократизація та залучення громад до самоврядування є необхідною складовою процесу децентралізації. Громадянське суспільство в Україні має перспективи помітного, свідомого розвитку. Залишаються враження що й надалі громадяни висуватимуть свої інтереси проти так би мовити необдуманих дій владних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бьолер Д. Ответственность за общественное и общественность [Текст] / Д. Бьолер. М.: Филос, 2014. 357 с.
2. Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії [Текст] / Ю.Габермас. Львів: Астролябія, 2006. 416 с.
3. Сергієнко Т.І. Державне управління як один з чинників державотворення України // Збірник наукових праць Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - Запоріжжя, ЗДІА. випуск №20. 2005. С. 125-137.
4. Хеффе О. Политика. Право. Справедливость. Основоположения критической философии права и государства [Текст] / О. Хеффе. М.: Гнозис, 2014. 328 с.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛЮЮЧИХ ІГОР

Широке застосування моделюючих ігор потребує загальноприйнятої методики їх розробки та проведення. Для побудови цієї методики автори-розробники повинні були винайти загальні принципи створення та проведення ігор.

З цією метою багато з них використовували матеріали досліджень з управлінськими моделюючими іграми, виконаними за післядипломного навчання керівників та за впровадження деяких систем управління, дані літературних джерел, а також теоретичні рекомендації з конструювання систем управління.

Виділяються наступні принципи побудови управлінської моделюючої гри:

- наочність ігрової моделі;
- автономність сюжетів і епізодів гри;
- «відкритість» ігрової моделі для подальшого розширення і розвитку;
- збалансованість в ігровому експерименті ігрової діяльності та діяльності з приводу гри;
- насичення ігрової системи управління технічними засобами збору, передачі та обробки інформації;
- збір і систематизація спостережень з досліджуваної проблеми в ігровому режимі.

Принцип наочності. У моделюючій грі необхідно відображати можливий набір управлінських функцій. Водночас практика використання таких ігор показала, що перенесення у гру всіх функцій і процедур управління, передбачених в системі-прототипі, сильно ускладнює гру і знижує аналітичні можливості ігрової моделі.

Принцип автономності. Окремі сюжети та епізоди цієї моделі дозволяють «налаштовувати» гру для конкретного складу учасників, дають можливість раціонально побудувати навчальний курс, коли моделююча гра стає стрижнем дисципліни, що вивчається. Реалізація цього принципу означає, що окремі блоки гри можуть проводитися самостійно, що досягається розробкою кількох варіантів інформаційного забезпечення гри.

Принцип «відкритості» ігрової моделі. Окремі елементи моделюючої гри можуть входити готовими блоками в подальші розробки. Згідно з цим принципом при створенні перших ігор необхідно передбачити вільні входи в модель, типізувати окремі її модулі, скласти узагальнені інструкції для

учасників гри і т. ін. Як показує практика розробки ігрових моделей, це вимагає додаткових зусиль від авторів. Однак досвід свідчить, що такий підхід компенсується цілим рядом переваг і передусім економією витрат при створенні кожної наступної гри.

Принцип збалансованості ігрової діяльності та діяльності з приводу гри. Від цього принципу залежить ефективність проведення моделюючих ігор, так як саме в процесі цієї діяльності забезпечується реалізація мети ігрових експериментів: вивчення процесів функціонування організаційно-економічних систем. Тому при створенні гри слід йти по ланцюжку: формування мети проведення гри – формування діяльності з приводу гри – конструювання ігрової діяльності.

Принцип насичення ігрових систем управління технічними засобами збору, передачі та обробки інформації необхідність технічної допомоги при зборі та обробці інформації викликана специфікою ігрових моделей. Головна особливість таких моделей - стислий масштаб часу. Це забезпечує швидку реакцію середовища на рішення учасників, можливість модельного відтворення її майбутніх станів. Тому так важливо, щоб гравці могли виконувати всі рутинні процедури в максимально стислі терміни.

Принцип збору, систематизації і обробки експертної інформації. Мета проведення імітаційної гри в повній мірі досягається тільки тоді, коли в складі інструктивного матеріалу міститься ретельно продумана і відпрацьована методика експертного оцінювання. Тому в процесі розробки гри питанням організації збору даних необхідно приділяти першочергову увагу.

У реальній практиці проведення моделюючих ігор вдається активізувати дослідницьку діяльність учасників гри лише шляхом колективної взаємодії в кожній ігровій групі (всередині кожної групи створюється творчий мікроклімат, при якому використовуються знання і дослідницький потенціал кожного учасника, але спілкування, як правило, відбувається спонтанно, на рівні наявного досвіду учасників).

УДК 327.5

Волобуєв В.В.¹

¹канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

КОНСЦІЄНТАЛЬНА ТА ГІБРИДНА ВІЙНА: ЩОДО РАНГУ КАТЕГОРІЙ

Запропонований варіант вирішення проблеми верифікації категоріального співвідношення ґрунтується на методі контент-аналізу як

головного серед іншого методологічного інструментарію і єспробою доповнити певні інтерпретації в характеристиці змісту окремих тем деяких навчальних дисциплін за спеціальністю «Політологія». Як відомо, сутністю методу контент-аналізу є фіксація визначених одиниць змісту того, що досліджується і, потім, квантифікація отриманих даних. Сучасна практика контент-аналізу до базових процедур включає виявлення смислових одиниць та виділення одиниць підрахунку. В межах запропонованого, була застосована перша процедура і серед інших смислових одиниць були проаналізовані такі смислові одиниці як поняття, визначені в окремих термінах [1]. Тож, вже на початку аналізу понять, ми стикаємося з «консцієнтальним пошкодженням» як результатом гібридної війни: на думку вітчизняних дослідників термін «консцієнтальна війна» належить російським вченим, через що вітчизняні науковці фіксують в своїх працях даний феномен як «гібридна війна» [2]. Наведені нижче приклади точно фіксують цю різницю ґносеологічного результату на одному й тому ж онтологічному ґрунті:

російській варіант: «Найважливіше питання, хто є суб'єктом, який веде війну. Якщо цим суб'єктом є народ або цивілізація, то це складна єдність еліт і народних груп, які разом уособлюють цивілізацію. І з цієї точки зору для мене консцієнтальна війна в умовах протиборства, яке йде, це можливість наносити такі удари і збитки, щоб стало можливим цивілізаційне «перевербування» [3];

вітчизняний варіант: «На відміну від традиційного розуміння явища війни (конвенційна війна з використанням зброї та техніки) гібридна війна інтегрує різні типи та способи ведення війни, направлені на досягнення її головної мети в інформаційній, кібернетичній, економічній, дипломатичній, юридичній та консцієнтальній складових» [4].

Зауважимо, що, на нашу думку, в дискусії взагалі аргумент завжди «чистіший» за контраргумент, тому що «онтологічність» контраргументу не завжди спирається на те саме онтологічне поле: епоха «справедливих» і «не справедливих» війн, схоже, минула, і українські контраргументи можуть виявитися аргументами іншої, третьої сторони.

Тож, в рамках аналізу феномена пропонуємо розглядати категорію «консцієнтальна війна» в якості базової, як таку, що визначає об'єкт дослідження, а категорію «гібридна війна» - в якості похідної, як предмет дослідження того, що називають вищою формою стосунків між державами, а саме – війни. Автор бачить «гібридну війну» як певну практику в кожному певному випадку, коли застосовується конкретний набір інструментів впливу і він має бути оригінальним за своїм складом процедур, порядком їх застосування, кількістю цілей та т.п... Гібридна війна, таким чином, - є певним опредмеченням консцієнтальної війни, універсального комплексу

впливу. Саме такий підхід до структуризації категоріального апарату дає можливість дійти до, певною мірою, евристичних висновків:

по-перше, історично, якщо об'єкт агресії був або сильним, або цінним - будь-яка війна ставала гібридною;

по-друге, сучасний суб'єкт агресії зацікавлений у фіксації своєї агресії на рівні гібридної війни, тому що це дозволяє йому локалізувати конфлікт в кордонах лімітрофу і мати з цього ресурсний зиск [5];

по-третє, на прикладі україно-російського конфлікту, в інтересах сторони, що зазнає агресії, здолати міф лімітрофної війни та «підняти» розуміння конфлікту до нового рівня – консцієнтальної війни, де фронт набуде цивілізаційного масштабу, а агресорне матиме ані флангів, ані тилу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дмитриєв І. Контент-аналіз: сутність, задачі, процедури. URL : <https://psyfactor.org/lib/k-a.htm>
2. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні // Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15
3. Громыко Ю. В. Консциентальная война по глобальному миропереустройству (концептуальное управление амальгамными локальными конфликтами). URL: http://www.intelros.ru/subject/karta_bud/10579konscientalnayavojnapoglobalnomumiropereustrojstvukonceptualnoeupravlenieamalgamnymilokalnymikonfliktami.html
4. Бондаренко О., Гречка С. Міфологічний вимір консцієнтальної війни. URL: <https://studfile.net/preview/8139223/>
5. Комлева Н.А. Лимитроф в современном геополитическом процессе. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/limitrof-v-sovremennom-geopoliticheskom-protssesse/viewer>

УДК 321:177.9

Попович Я.М.¹

¹ канд.філос.наук., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ТЛУМАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

З моменту становлення України як суверенної незалежної держави розпочалися істотні зміни у всіх сферах суспільного життя: процес переходу від тоталітаризму до демократії, від командної до ринкової економіки, від одноманітних до поліваріантних форм культурного життя. Концепція

соціально орієнтованої держави передбачає не тільки її соціальну спрямованість, засновану на принципах солідарності, соціальної справедливості і загального добробуту, але й наявність розвиненого громадянського суспільства.

Ідея громадянського суспільства має давню історію, починаючи з античних часів західної цивілізації. Так, розвиваючи ідею гармонізації відносин між особою і державою, Платон, Аристотель, Цицерон, ЖБоден, Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Дж.Локк, Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо, А.Фергюсон, І.Кант, Г.Гегель, А.Токвіль створили основу теорії громадянського суспільства.

Минуло майже дві тисячі років відтоді, як Цицерон започаткував термін «*civilis societas*», що в перекладі з латини означає «громадянське суспільство». Цей термін він трактує як об'єднання людей, «пов'язаних між собою згодою в питаннях права та спільності інтересів», через відповідний ланцюжок, яким виступає громадянське суспільство [2]. Запровадження нового терміна дало змогу Цицерону не тільки зафіксувати саме поняття, а й дати однозначне його трактування.

Дж.Локк, виступаючи як ідеолог ліберального напрямку розвитку, пропонує розглядати громадянське суспільство як стан суспільства соціальної справедливості, що досягається шляхом відстоювання інтересів та свобод домінуючих верств населення держави, при чому держава виступає як відносно стабілізуючий соціальний інститут врегулювання суспільних конфліктів.

Наступним кроком розвитку теорії громадянського суспільства можна вважати теорію Ш.-Л. Монтеск'є. Він писав, що громадянське суспільство є результатом історичного розвитку суспільства – четвертим щаблем розвитку після природного стану, сім'ї, героїчного часу. Громадянське суспільство, за Ш.-Л. Монтеск'є, є суспільством ворожнечі людей, а для подолання і нейтралізації цієї ворожнечі необхідна держава. Державність, відтак, внутрішньо притаманна громадянському суспільству, однак не тотожна йому. Ш.-Л. Монтеск'є розглядає громадянське суспільство як важливий запобіжник сваволі й диктатури, громадянські і державні закони називає, тим часом, взаємозалежними. Ж.-Ж. Руссо вважає громадянським суспільство, перетворене суспільним договором на державу. Він практично ототожнює громадянське суспільство з державою [2].

Новий підхід щодо «громадянське суспільство — держава» формується шляхом консолідації поглядів стосовно того, що громадянське суспільство має право захищати себе від держави. Як приклад такого розуміння проблеми була праця Т.Пейна «Права людини» (1791—1792 рр.). Ідеолог американської політичної думки Т.Пейн вважав, що людині від природи

притаманне прагнення до громадського життя. Це змушує індивідів будувати свої відносини на принципах солідарності та змагання [1].

Винятковість цієї загальної світової тенденції обґрунтовано висвітлив відомий німецький філософ Еммануїл Кант у праці «Ідея загальної історії у всесвітньо-громадянському плані». Його концептуальні засади формування громадянського суспільства ґрунтуються на свободі кожного громадянина. «Найбільша проблема для людського роду, – наголошує І.Кант, – розв’язати яку його змушує природа, – досягнення загального правового громадянського суспільства» [2, с. 221].

Тлумачення громадянського суспільства як особливої недержавної сфери соціального організму мало широке розповсюдження в Європі завдяки А. де Токвілю. Становлення суспільства та громадянського суспільства Токвіль пов’язував з формуванням общини, що представляє собою інститут, який з’являється раніше держави та незалежно від неї. Громадянське суспільство, на відміну від держави, - це сфера для якої характерні не примус, а добровільний вибір, авторитет моралі, а не влади; але плідотворність їх взаємодії буде при умові, що держава буде демократичною [3].

Отже, виходячи з основних положень філософії громадянського суспільства провідних філософських вчень того часу, можна казати, що, громадянське суспільство – це конкретний спосіб інституалізації демократії та сфера для добровільного об’єднання громадян із метою реалізації їхніх інтересів. Громадянське суспільство – це особливий феномен для публічної сфери, де ті чи інші суб’єкти шляхом активної добровільної діяльності забезпечують реалізацію власних цілей суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пейн М. Сообщество как основа социальной политики й социального действия // Взаимосвязь социальной работы й социальной политики. М.: Аспект Пресе, 1997. С. 44-50.
2. Скрипнюк О.В. Соціальна, правова держава в Україні. К.: Вид-во КНУ ім. Т.Г.Шевченка, 2000. 598 с.
3. Щедрова Г.П. Громадянське суспільство, правова держава і політична свідомість громадян. К.: ВІПОЛ, 1994. 112 с.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ В КОНТЕКСТІ ОСНОВНИХ ВИДІВ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЇ

Реалії сьогодення свідчать, що сьогодні виникає необхідність постійної готовності до впливу різноманітних форм маніпуляційного характеру, які проявляються як в безпосередньому спілкуванні, так і в засобах масової комунікації (друк, телебачення, кіно, радіо), в різних виступах у масовій аудиторії, свідомо чи ні, цілеспрямовано або мимоволі. Використовуються психологічні засоби маніпулятивного характеру які несуть не завжди користь а й мають негативний вплив на свідомість.

Щодо проблем вивчення інформаційних процесів, то даним питанням займаються відомі дослідники такі як: Н.Волковський, С.Жук, В.Косєвцов, А.Кузьменко, О.Кіндратець, О.Литвиненко, І.Лук'янець, В.Остроухов, П.Панарін, В.Петрик, Г.Почепцов, П.Прибутко, М.Присяжнюк, А.Рось, В.Толубко, М.Требін, О.Титенко та ін. Проте, не дивлячись на великий інтерес до зазначеної проблеми, сьогодні вивчення даного питання залишається актуальним.

Досліджуючи особливості інформаційної зброї, зазначимо, що вона здійснює вплив на волю супротивника та його здатність ефективного ведення інформаційної війни [1, с. 75]. При інформаційно-технічній боротьбі головними об'єктами впливу і захисту є інформаційно-комунікативні системи. Інформаційно-технічний вплив є цілеспрямованим виробництвом і поширенням спеціальної інформації, яка справляє безпосередній вплив на функціонування та розвиток інформаційно-технічного середовища суспільства.

Особливе місце в інформаційно-комунікативній системі займають канали політичної комунікації. Суб'єктом комунікації є комунікатор, тобто це індивід чи група індивідів, які взаємодіючи із суб'єктами зовнішнього середовища впливають на поведінку і спілкування кожного причетного до неї індивіда. Якщо комунікація розглядається як процес, то інформація – це те, що передається в ході даного процесу. М.Логунова, зазначає, що інформація відіграє суттєву роль у політичному процесі як фактор порозуміння, зближення, консолідації суб'єктів політики, узгодження інтересів різних суспільних груп всередині кожної конкретної країни і суверенних держав на міжнародній арені [3]. Але, як зазначає М.Остапенко, «не кожна подана інформація може створювати комунікацію. Комунікація передбачає наявність спільного комунікативного простору; формування спільної діяльності;

наявність зворотного зв'язку, а також не просто прийняття інформації, а й осмислення, тобто спільного досягнення предмета комунікації; можливість взаємного впливу партнерів за допомогою системи знаків тощо» [5, с. 138].

Також, зазначимо, що у політологічній літературі можна знайти різні формулювання суб'єктів (учасники, актори, агенти чи контрагенти) політичної комунікації, що дає можливість уточнити їх характер. Як зазначає В.Іванов, «різноманітність поглядів, можна пояснити й тим, що властивості комунікацій виходять за межі політики». Категорії суб'єкт і об'єкт політичної комунікації перегукуються, оскільки залежно від виду комунікації суб'єкт політичної комунікації може ставати її об'єктом [4, с. 346]. Також, зазначимо, що політична комунікація завжди спрямована на аудиторію, як правило на велику і неоднорідну. Прийнято вважати, що у системі масової комунікації «аудиторія має бути такою великою і масовою, щоб складатися з такої кількості членів, яку не зможе охопити комунікатор при безпосередньому спілкуванні» [2, с. 129].

Таким чином, підводячи підсумок зазначимо, що якщо інформаційна зброя проникає в інформаційний простір держави то зупинити всеосяжність її дій буде неймовірно складно. Враховуючи той факт, що інформаційна зброя здебільшого орієнтована на свідомість, і на емоції людини, то наслідки її використання можуть бути непередбачуваними і будуть носити руйнівний характер. Дезінтегруючи суспільство, що спричиняє загрози національній безпеці в різних сферах діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. С.74-79.

2. Іванов В.Ф. Масова комунікація як соціальне явище // Наукові записки Інституту журналістики. Т.6. – С. 129-139

3. Логунова М. Значення політичних комунікацій у здійсненні державного управління // Персонал, 2007. №11. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=619>.

4. Макаренко Л. П. Теоретичні засади аналізу ролі політичної комунікації В сучасній політичній системі // Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник», 2016. №.110. С.343-348.

5. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження // Політичний менеджмент, 2012. № 3. С.135-144.

СЕКЦІЯ «ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

УДК 351.82

Арабаджієв Д.Ю.,¹ Мороховський В.О.²

¹ д-р політ. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що політична поведінка має досить великий вплив на політичне життя в цілому та вплив на державний апарат, оскільки, саме політична поведінка сприяє, або ж нормальному функціонуванню політичної системи, або ж підривати політичний режим. В середині ХХ століття одними із «піонерів» вивчення політичної поведінки були американські дослідники П. Ларазсфельд та Б. Берельсон. В першу чергу цих дослідників цікавила не політична поведінка в цілому, а поведінка соціуму у виборчий період, саме електоральну поведінку, тобто поведінку людей, які є учасниками виборчого процесу. Займаючись вивченням цього питання дослідники прийшли до висновку, що існує традиційна поведінка (пов'язана з тим, що людина яка проживає наприклад на території штату Техас може автоматично віддати голос за республіканську партію, тому що так голосували його предки), також існує індивідуальна прихильність (прихильність виборця до окремого кандидату) або вирішення проблем (прихильність до кандидата, який ставить перед собою завдання вирішення тих чи інших проблем, які цікавлять електорат) [2, с. 14].

Також питанням вивчення політичної поведінки займалися такі дослідники, як Л. Боголюбов «Вчинки та дії суб'єктів політики, які характеризують його взаємодію із соціальним середовищем та різними соціально – політичними силами», Р. Мухаєв «Всі форми політичної активності й абсентеїзму (аполітичності), як лояльні, конструктивні, так і протестні дії по відношенню до діючого режиму; індивідуальні і масові виступи і т.д.», А. Мельвіль «Сукупність проявлення зовнішньої та внутрішньої активності інституціональних та неінституціональних, індивідуальних та групових акторів» [3, с. 287]. Зазначимо, що політична поведінка це реакція політичних та соціальних суб'єктів на роль та функціонування політичної системи та в цілому державного апарату. Говорячи простими словами це взаємодія осіб, груп, спільнот з навколишнім середовищем, а конкретніше з політичною сферою життя суспільства, тобто будь – яку взаємодію с політичною сферою ми можемо називати політичною поведінкою, це в більшому відноситься до психологічної характеристики.

В інформаційному суспільстві особа все частіше має проблеми у визначенні власних цінностей, життєвих цілей та пріоритетів на майбутнє, вона стає байдужою до суспільно-політичних проблем, вимоги до політиків зумовлюються утилітарними інтересами – низькі ціни, збільшення зарплат та пенсій, соціальних виплат [1, с. 75]. Зміни, котрі відбуваються у всіх сферах суспільного життя, все більше набувають індивідуалізованого характеру, наслідком яких є некерована та ірраціональна політична поведінка, що нерідко виявляється у спонтанних політичних акціях, протестах.

Таким чином, вивчення політичної поведінки дає змогу об'єктивно оцінювати явища, які пов'язані з реагуванням суб'єктів політики на політичні явища, обставини, які заподіяні політичним середовищем. Вивчення цього поняття дає більшу змогу зрозуміти та зосередити увагу на різноманітних діях суб'єктів, які спрямовані на реалізацію тієї чи іншої мети. Отже, підводячи підсумок зазначимо, що формальна участь має на меті утримувати соціальний конфлікт у існуючій політичній системі, щоб політичний порядок залишався стабільним, інакшею чиною, яке не може бути спрямоване на існуючі політичні структури, може не лише проводити зміни в політиці [4, с. 377], але й оскаржувати сам політичний порядок. політична поведінка також охоплює дослідження бездіяльності та апатії, а також аналіз політичних ідеологій, цінностей та поглядів як основи участі та неучасті у політичній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. С.74-79.

2. Висоцька О.Є. Процес індивідуалізації як визначальна тенденція у сучасному суспільстві // Збірник наукових праць : Філософські проблеми освіти. 2011. №1. С. 13-22.

3. Свідерська О. Масова політична поведінка в індивідуалізованому суспільстві // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2013. Вип. 3. С. 286-294.

4. Сергієнко Т.І. Теоретико-методологічні підходи до розуміння політичної ідеології та її вплив на розвиток суспільства // The 4th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects» (March 16-17, 2020) SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2020. С. 376-380.

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Демократизація політичного процесу – умова становлення й розвитку територіальних громад та гармонізації суспільних відносин. Дослідження інститутів місцевої демократії у трансформаційних суспільствах актуалізує потребу політичної науки у системному і комплексному осмисленні їхньої природи, структури, умов та чинників, що визначають зміст процесів демократизації. Незважаючи на проголошення Україною курсу на децентралізацію та передачу значної кількості повноважень органам місцевого самоврядування, створення відповідного нормативно-організаційного підґрунтя (передусім фінансової автономії для місцевих громад) дещо запізнюється. За сучасних умов регіоналізації та урбанізації політичного процесу дедалі більшої актуальності набувають питання, пов'язані з розвитком місцевої демократії, де зосереджується основний політичний, економічний та інтелектуальний потенціал територіальних громад. [1] Саме з цих причин важливими є дослідження регіональних особливостей самоорганізації територіальних громад як інституту місцевих демократичних процесів. Україна сьогодні стоїть перед вибором ефективної моделі місцевого самоврядування на принципах розподілу владних повноважень між центром та регіонами. Трансформація політико-правового регулювання участі громади в процесах становлення місцевої демократії в Україні є одним з актуальних напрямів міждисциплінарних наукових досліджень. [3]

Продовження запровадження політики реформування системи місцевого самоврядування в Україні має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, подолання суперечностей між різними рівнями влади, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Головні завдання реформування системи місцевого самоврядування в Україні полягають у завершенні формування спроможних територіальних громад на всій території країни, посиленні інституційної та ресурсної спроможності громад, запровадженні стратегічного планування розвитку системи місцевого самоврядування, розбудові інфраструктури громад, підвищенні якості надання всього спектру публічних послуг населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н.А. Децентралізація як детермінанта демократизації в контексті розвитку громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Бабарикіна Надія Анатоліївна; ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 23 с.

2. Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю: стан, перспективи, рекомендації та практики: аналітичний звіт / Лиска О.Засадко В., Юрченко М., Томнюк О. Київ: АМУ, 2014. 28 с.

3. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: [навч. посіб. для посадовців органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування]. Київ : ПРООН/МПВСР, 2016. 269 с.

УДК 323.21:321.7

Бабарикіна Н.А.¹, Сафарова Г.Т.²

¹ канд. політ. наук, доц. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

Суттєвою ознакою взаємодії держави і громадянського суспільства в транзитних умовах вважається поширення демократії з державно-владного на суспільно-особистісний рівень. Шлях до свободи веде в бік, протилежний адміністративному централізму, туди, де можливе створення відкритіших форм держави й суспільства [1].

Саме з готовності людини свідомо брати участь у суспільно-політичному житті, виконувати громадянські обов'язки, нести громадянську відповідальність, розуміти свої права та можливості й користуватися ними, проявляти патріотичну відданість Батьківщині, готовність до її захисту та активної діяльності в її політичних процесах. Це відкриті прояви громадянськості, з котрих починається демократизація суспільства.

У демократичному суспільстві громадянин має можливість доносити до влади свої вимоги. Цей процес може здійснюватися в багатьох формах-від елементарного індивідуального звернення до місцевого чиновника до колективних дій у процесі вирішення загальнодержавних питань [3].

Перехід до демократії - це шлях створення цивілізованої сучасної системи, здатної до саморозвитку. Демократизація суспільства потребує такої політики, яка забезпечила б розумний компроміс між зростанням політичної активності громадян, з одного боку, і збереженням порядку, дотриманням

законності - з іншого. Для цього необхідно також, щоб всі суб'єкти політичних відносин навчилися жити в умовах демократії.

Живучи в новій незалежній Україні, нам важливо створити державу демократичного типу. Утвердитися повністю й відразу демократія не може. Для цього необхідно здійснити комплекс заходів у різних сферах суспільного життя, змінити існуючі соціально-політичні структури, сформувати демократичний тип політичної культури.

Демократизація, що проходить нині Україна в умовах перехідного стану суспільства, потребує економічних змін, соціально-правового оновлення. Що передбачає наповнення конституційних положень реальним змістом, реформування й підвищення ролі судової влади, реальний захист прав і свобод людини, демократизацію відносин влади і громадянина [2].

Громадянське суспільство і демократична держава перебувають у процесі постійного розвитку, а тому питання їх співвідношення і взаємодії завжди зберігають свою актуальність. Демократична держава залучає громадян до публічного урядування з метою оптимального задоволення потреб суспільства та громадянина. сучасний етап демократичних трансформацій в Україні потребує посилення механізмів безпосередньої участі громадян у суспільно-політичних процесах. Неефективність основних інститутів держави обумовлена недостатністю співпраці з інститутами громадянського суспільства та обмеженням політичної участі громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н. А. Громадянська активність та її вплив на процес децентралізації. *Evropský politický a právní diskurz*, 2018. 5. С.101–107.
2. Кіндратець О. М. Громадянська активність як умова демократизації суспільства // *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. №38. С. 117–124.
3. Хантингтон С. Х 19 Третья волна. Демократизация в конце XX века / Пер. с англ. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. С.368.

УДК 327.821

Бабарикіна Н.А.¹, Самоха Б.А.²

¹ канд. політ. наук, доц. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ГЕОПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНИ

Цивілізаційний розвиток так чи інакше супроводжується боротьбою між провідними суб'єктами міжнародних відносин за розширення сфер впливу. В

цілому великі держави проектували свій вплив за рахунок експансії у бік малих та рідше середніх країн. Зрештою зіткнення інтересів великих держав призводило до масштабних конфліктів, два з яких стали планетарними. Ретроспективний аналіз дозволяє говорити про те, що експансіоністські методи боротьби за сфери впливу змінювалися залежно від історичного періоду [1].

Потреба у поясненні низки процесів сучасного світового розвитку, зумовила актуалізацію такої галузі гуманітарних знань як геополітика з її тенденціями перетворення на повноцінну самостійну науку. Саме геополітичні дослідження наближають до розуміння статусу конкретної держави в сучасному світі, дають можливість більш чітко зрозуміти мотиви національних інтересів, а також збагнути розвиток різнорівневих стосунків між різними міжнародними суб'єктами у контексті відстоювання таких інтересів

Першочергово геополітичні стратегії походять із внутрішньої політики держави та стану її економіки всередині. Україна, по-перше, володіє однією із ключових територій Східноєвропейської рівнини. Контроль цієї території надає істотну перевагу з точки зору військової географії: рівнинний ландшафт допомагає ефективно вирішувати проблеми логістики, а горна місцевість є переважною та завідомо вигірною позицією для створення системи опорних пунктів. По-друге, наша держава має в своєму розпорядженні майже половину всіх світових ресурсів родючих чорноземних ґрунтів, могутній промисловий і науково-технічний потенціал, досить розвинену інфраструктуру має в своєму розпорядженні майже половину всіх світових ресурсів родючих чорноземних ґрунтів, могутній промисловий і науково-технічний потенціал, досить розвинену інфраструктуру. По-третє, Україна розвивалась як синтез Західних та Східних культур, мала загальну історію з обома сторонами. Через прискорення процесу глобалізації, його всеосяжності й всеохоплення, з моменту набуття незалежності наша держава постала перед актуальною проблемою визначення власних геополітичних інтересів та орієнтирів.

Європейський Союз та НАТО, що пропонують лояльні умови співпраці, гармонійні стандарти життя, можливості для розвитку економіки, проте через істотну різницю в рівні розвитку наших суспільств є цілком реальна загроза залишитись на периферії економічних, політичних та соціальних процесів Європи, вирішити яку можна за умови подолання одвічних проблем: корупованість, низький рівень підтримки малого та середнього бізнесу, нестабільну політичну ситуацію, недосконале законодавство, низький рівень компетентності та залучення громадян до політичних процесів у державі [2].

Останнє – є головним у формуванні власних геополітичних орієнтирів України: першочергове визначення національних інтересів, повномасштабне

залучення громадськості та взрощення професійних кадрів не є можливим за відсутності певного рівня обізнаності населення про базові норми політичних наук. Політика зовнішня починається з політики внутрішньої. Чим швидше й ефективніше будуть вирішені вищезазначені проблеми, тим рідше Україна та її громадяни будуть звертатися до світової спільноти для допомоги у вирішенні проблем, тим вищим буде авторитет нашої держави на міжнародній арені [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н.А. Децентралізація як детермінанта демократизації в контексті розвитку громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук :23.00.01 / Бабарикіна Надія Анатоліївна; ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 23 с.

2. NATO's relations with Ukraine, NATO official cite. URL: <https://web.archive.org/web/20070411113805/http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/topic.html#evolution>.

3. Steven Wolt (2 September 2014). «History Shows Caution Is the Best Approach for Foreign Action». New York Times. Retrieved 1 January 2015. Instead of rushing to back the demonstrators who ousted the former president, Viktor Yanukovich, the United States and its European allies should have worked cooperatively with Moscow to craft a deal that would have preserved Ukraine's status as an independent but neutral buffer state.

4. FAQ з питань функціонування вільної торгівлі між Україною та ЄС, Департамент міжнародного торговельно-економічного співробітництва та європейської інтеграції. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b142801e-b932-4207-aea9-df3728dad379&title=FaqZPitanFunktsionuvanniaVilnoiTorgivliMizhUkrainoiuTas>

УДК 321.011.5

Бабарикіна Н.А.¹, Гонтарь О.М.²

¹ канд. політ. наук, доц. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-219сп НУ «Запорізька політехніка»

ДЕМОКРАТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ

Демократія як політична ідеологія надала багатьом людям права та свободи. Досліджуючи розвиток демократії ми досліджуємо еволюцію суспільства, від голосування на камінцях в общинах до волевиявлення всього

населення держави. На даний час ця форма правління є найбільш оптимальною для державотворення, оскільки за демократії до управління державою залучається увесь народ. На нашу думку буде цікавим дослідити та проаналізувати історію розвитку демократії як явища від форми правління в невеличкому місті-державі Афінах до найбільш поширеного політичного режиму. Важливим є вивчення особливостей процесу становлення демократії на українських землях. Україна має давні демократичні традиції [1]. Історія виникнення демократії бере початок з часів Давньої держави Скіфія де була військова демократія, потім це була Київська Русь коли було так зване віче, потім це була козацька рада, а потім це період УНР.

У сучасній науці існують різні підходи до вивчення демократії як поняття та явища, що обумовлено відсутністю єдності критеріїв до її аналізу. Вважають, що вперше слово «демократія» пролунало з вуст афінського стратега Перикла: «Ми називаємо себе демократією, оскільки наше управління знаходиться в руках багатьох, а не кількох». Вважається найбільш влучним описом явища демократії слова Лінкольна – «правління народу, обране народом і для народу».

Демократія в минулому столітті зуміла продемонструвати свою життєздатність, знайшовши вихід з кризових ситуацій і давши більш-менш вдалі відповіді на виклики свого часу. Разом з тим, нова реальність XXI ст. піддає адаптаційний ресурс демократії все більш серйозному випробуванню, вимагає оновлення традиційних форм демократії, вдосконалення її інститутів. Думається, що найближчі роки навряд чи ознаменуються новим сплеском поширення демократії, який ми спостерігали в попередні десятиліття, але й про значний відкат говорити поки не доводиться. Поділяємо думку політологів-оптимістів, що світова демократія буде прогресувати. Періодично будуть виникати нові демократії – іноді внаслідок смерті старого диктатора чи самовільного краху неліберального режиму. Деякі з найбільш успішних в соціально-економічному плані авторитарних держав, можливо, в найближчі десятиліття почнуть рух у бік демократії, мірою того, як їх громадяни, здобуваючи все більший достаток, стануть вимагати і більших політичних свобод.

Сьогодні демократія є найбільш затребуваною формою політичного устрою суспільства, що дає можливість людям не тільки обирати керівників, а й контролювати владу. Незважаючи на всі проблеми, що постають у рамках демократичної форми організації суспільства, його державно-політичного устрою, саме влада народу найкраще справляється з викликами сучасності [3].

Сучасному стану демократичних перетворень в Україні властиве те, що, з одного боку, народовладдя є символом жаданого майбутнього, а з другого – суспільні інститути та ЗМІ, практика участі населення у виборах співіснують

із розчаруванням у демократичному реформуванні. Суперечності проявляються також у поєднанні інерції влади і постійного намагання наслідувати західні стандарти, де визначення основних тенденцій формування нових ціннісних орієнтирів є базою для прогнозування подальшого розвитку, а надбання нової якості є надзвичайно важливим для адекватнішого розуміння особливостей політичної системи та змісту політичних процесів, що відбуваються в суспільстві [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н. А. Проблеми становлення низової демократії // Грані, 2006. №1, 45. С. 128–133.
2. Бабарикіна Н. А. Розвиток громадянського суспільства в процесі демократизації // Політологічний вісник, 2009. №39. С. 219–228.
3. Глобальне відродження демократії / за ред. Ларрі Даймонда і Марка Ф. Платнера. Львів: «Ахілл», 2004. 278 с.
4. Демократія. Антологія / упор. О. Проценко. К.: «Смолоскип», 2005. 407 с.

УДК 327

Герман В.О.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² асп. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

БАГАТОГРАННІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЮЮЧИХ ІГОР В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Моделююча гра - інтерактивну взаємодію групи людей, в обмежений проміжок часу за написаним сценарієм, з метою вивчення та засвоєння нових знань. Учасники моделюючої гри, беруть на себе роль дійових осіб та представників груп осіб із спільними інтересами, що дозволяє ще глибше інтегруватися в процес гри та розвиває дискусію між учасниками. Сценарій моделюючої гри занурює в процеси, які раніше здавалися складними та недоступними і робить їх більш прозорими та легкими.

Ігрову модель можна представити послідовністю трьох етапів.

На підготовчому етапі учасники гри знайомляться з ігровими матеріалами, проходять інструктаж, тестування, беруть участь в ігротехнічних прийомах «занурення» в гру.

На ігровому етапі аналізу проблем, яких навчають в ході ігрової діяльності, виступають в ролі активних учасників процесу, що вивчається.

На третьому, заключному етапі, гравці, використовуючи знання і життєвий досвід, при активному обміні думками створюють свій варіант вирішення досліджуваної проблеми і роблять презентацію свого варіанту вирішення.

В моделюючій грі одночасно відбувається випадкове вчення і кероване навчання. Процес протікає повільно, але дії учасників все ж необхідно контролювати і вибудовувати. Цим займається модератор. Також слід зазначити, що в залежності від вікової групи, сценарій може бути написаний універсально як для дошкільнят так і студентів, працівників різних сфер діяльності. Область застосування моделюючих ігор дуже багатогранна. Вони можуть вирішувати безліч завдань, наприклад:

1. Саморозкриття учасників.
2. Формування адекватного сприйняття себе та інших.
3. Вироблення навичок.
4. Корекція способів мислення і установок.
5. Діагностика, прогнозування ефективності та визначення стратегій діяльності.
6. Навчання самоорганізації.
7. Розробка та управління проектами.
8. Навчання правильній поведінці в конфліктних ситуаціях, які можуть виникати в побутовій, навчальній, трудовій і професійній діяльності.
9. Пошук нестандартних шляхів вирішення проблеми.
10. Адаптація до професії, новим місцем навчання або роботи.
11. Підвищення мотивації та залучення в процес, тощо.

Також, участь у моделюючих іграх змінює учасників, це відбувається тому що:

Вони вказують гравцям на реально можливий підхід до тематичних сфер, які часто здаються сухими та занадто комплексними, завдяки чому стає можливим навчальний процес.

Розвивається компетенція ведення розмови та підвищується самосвідомість учасників;

Вони навчаються справлятися зі складною тематикою та належним чином представляти власні інтереси.

Завдяки моделюючій грі тренуються суспільні/соціальні та комунікативні компетенції.

Стимулюється креативність гравців та відбувається переживання успіху.

Тренуються різноманітні прийоми роботи (напр., робота з текстом та ін., так само як і соціальні техніки (напр., здатність до співпраці, компромісу та здатність працювати у команді).

Моделюючи ігри роблять можливим розуміння складних переговорів та процесів, прийняття рішень.

Випробовуються можливості та межі представлення інтересів в умовах необхідності спільного врегулювання.

З цього можна зробити висновок, що зараз настав час узагальнення практичного досвіду, об'єктивної оцінки доцільності застосування ігрових завдань, визначення їх питомої ваги та місця у системі навчання. Я вважаю, що моделюючи ігри це абсолютно нова та жива нота сучасної освіти, яка вже знайшла для себе місце, але не встигла розкрити весь свій потенціал. Саме тому ми мусимо більш детально та серйозно підійти до вивчення та застосування ігрових процесів в системі освіти.

УДК 323.2

Бородіна Т.А.¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Найважливіше завдання, яке стоїть перед державами світу в ХХІ ст., полягає в досягненні такого розвитку, вихідною і кінцевою метою якого була людина з усіма її різноманітними потребами та інтересами. Це означає визнання провідної ролі соціальних факторів у вирішенні глобальних проблем людства, а відтак – соціальної політики.

Термін «соціальна політика» введений на межі ХІХ-ХХ ст., а у активному науковому обігу знаходиться тільки починаючи з 70-х рр. ХХ ст. В рамках сучасних наукових досліджень можна виділити декілька основних підходів до визначення соціальної політики, серед яких: діяльність; взаємодія; сукупність ідей (положень, підходів); сукупність (система, комплекс) заходів, програм [2, с. 31].

Не заперечуючи можливості використання різних підходів до визначення соціальної політики, все ж більш обґрунтованим є її трактування через призму поєднання ідеологічної та діяльнісної компоненти, які доповнюють один одного та дають системну характеристику [1, с. 22].

Зміна економічної системи держави зумовлює трансформацію джерел фінансування соціальної політики. Якщо в умовах планової економіки соціальна політика базувалася на принципах патерналізму на монопольного державного фінансування, то в умовах ринку джерела та суб'єкти фінансування соціальної політики суттєво розширились.

До централізованих джерел фінансування соціальної політики належать державний та місцеві бюджети, а також Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування. Суб'єктами децентралізованого фінансування соціальної політики є громадські організації, підприємства та домогосподарства [3, с. 28].

Найбільш значимим джерелом фінансування соціальної політики в Україні є державний бюджет, частка соціальних видатків якого складає понад 60% та 20% загальних видатків та ВВП відповідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові // Україна: аспекти праці, 2000. №7. С. 21-23.
2. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні // Україна: аспекти праці. 2002. № 1. С. 31-37.
3. Статистичний збірник: «Бюджет України 2015» / Міністерство фінансів України. К., 2016. С. 28-30.

УДК 130.2

Гордиенко И.С.¹, Сергиенко Т.И.²

¹студ. гр. Ю-216 НУ «Запорожская политехника»

²канд. полит. наук, доц. НУ «Запорожская политехника»

МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ КОНФЛИКТЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Выбранная проблематика данного исследования межнациональных конфликтов не лишена актуальности в условиях обострившихся межэтнических и межнациональных противоречий и подразумевает выявление сущности, а также исследование влияния различных факторов на увеличение конфликтогенности в межэтнических отношениях. Межнациональные противоречия не являются однородными, поэтому их особенности определяются сущностью и типом конфликтов. Социально-структурные изменения в обществе в целом, а также в этнических группах и общностях помогают понять глубинные основания и причины межнациональных конфликтов. Однако объяснить сущность данной проблемы с позиции только одного теоретического подхода достаточно трудно, так как каждый межнациональный конфликт имеет свою специфику.

Межнациональные конфликты - это конфликты между государствами, отдельными этносами, этническими группами по поводу защиты прав своих соотечественников, присоединения их к «исторической территории»,

получение этнической группой административно-территориальной автономии или независимости, распределения власти, престижа и материальных ресурсов. То есть, межнациональный конфликт это одна из форм отношений между национальными общностями, что характеризуется состоянием взаимных претензий, имеет тенденцию к нарастанию, противостоянию вплоть до вооруженных столкновений, открытых войн [1, с. 218].

Первые научные исследования конфликтов появились в VII - VI веках к нашей эре. Китайские философы считали, что источник развития всего имеющегося — это пререкание между позитивными и негативными, то есть сторонами, что принадлежат материи. Древние греки оставили нам учение о противоположностях и их роли в возникновении вещей. Гераклит утверждал, что процесс, который происходит в обществе, является процессом «несправедливого» насилия [2]. Также, конфликты изучал Чарльз Дарвин, который утверждал, что развитие живой природы является постоянной борьбой за существование. Американский ученый Кеннет Боулинг определял конфликт как ситуацию соперничества, когда каждая из сторон стремится занять положение, которое является несовместимым со стремлением другой. В основе любого конфликта лежат как объективные, так и субъективные противоречия, также ситуация, включающая либо противоречивые позиции сторон по какой-либо проблеме, либо противоположные цели, методы или средства их достижения в данных обстоятельствах, либо несовпадение интересов оппонентов [3, с. 69]. Отметим, что межнациональный конфликт не является решением проблем общественной жизни разных национальностей. Необходимо всеми методами и средствами предотвращать возникновение и развитие межнациональных конфликтов согласно таким принципам:

- развитие демократии как формы правления, основанной на праве наций (национальностей) с учетом интересов общества;
- поиск компромисса на основах диалога сторон с последующими законодательными изменениями в обществе;
- равноправие всех этносов — участников конфликта;
- непримиримость к любым проявлениям шовинизма, сепаратизма и терроризма [4, с. 294].

Таким образом, отметим, что необходимо помнить и осознавать, что люди подобны за своей физиологичной и биологической сущностью, у разных народов больше общих черт, чем отличий. Кроме того, человеческая общность постоянно растет, поскольку усиливаются взаимозависимость, взаимосвязь и целостность мира.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бирюкова О.О. Современные Балканы: внутривосточные проблемы и внешнеполитические перспективы // Вестник Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина. - Харьков: Издательство ХНУ им. В.Н. Каразина. № 861: Серия: вопрос политологии, 2009. № 15. С.218-227.
2. Йордан М.В. К концепции межнациональных конфликтов // Социально-политические науки. 1990. № 3.
3. Сергієнко Т.І. Концептуальні засади сучасних політичних конфліктів в умовах інформаційного протистояння // Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph. 5 The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations Copyright by Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, 2016. p.69-77.
4. Сергієнко Т.І. Наслідки впливу деструктивних явищ на розвиток українського суспільства в умовах політичної конфліктності в сучасній Україні // The 11th International youth conference «Perspectives of science and education» (August 2, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. P.292-303.

УДК 09.00.11

Гришко Д.Д.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Політична свідомість є найважливішим фактором функціонування і розвитку політичної системи і визначається як сукупність знань і оцінок, за допомогою якої відбувається усвідомлення сфери політики соціальними суб'єктами (індивідами, групами, класами, спільнотами). Категорія «політична свідомість» за своїм змістом охоплює почуттєві і теоретичні, ціннісні і нормативні, раціональні та ірраціональні уявлення громадян про їх об'єктивні зв'язки, як з інститутами влади, так і між собою, з приводу участі в управлінні справами суспільства і держави. Тому політична свідомість характеризує всю сукупність духовних утворень, що визначають здатність людини до діяльності в політичній сфері [1, с. 13].

Іншими словами, політична свідомість виникає на основі усвідомлення людиною своєї групової приналежності, а також відрефлексувати ставлення до явищ влади, а, отже, віднесення себе до певних політичних орієнтацій. На

основі усвідомлення своєї групової ідентичності людина знаходить контури політичного мислення, уточнює свій громадянський статус суб'єкта.

Політична свідомість розглядається в політології як фактор політичної поведінки індивідів, груп, мас. Тому все різноманіття форм і утворень політичної свідомості розглядається як елемент мотивації політичних дій класів, націй, еліт, лідерів, пересічних громадян та інших суб'єктів політичного процесу.

Політична свідомість бере участь як в зовнішніх, так і у внутрішніх чинниках політичної поведінки, граючи при цьому різні ролі. Ось чому аналіз політичної діяльності людини неможливий без виявлення інтересів, потреб і мотивів, які є важливим компонентом його соціальної структури [2, с. 78].

Проблема мотивації політичної поведінки має велику практичну значимість. Мотивація - це усвідомлення особистістю цілей своєї діяльності. Важливо відзначити, що в одних і тих же видах діяльності людина може керуватися різними мотивами. Вони можуть бути як альтруїстичними, так і суто егоїстичними.

Головними з мотивуючих факторів для будь-якої діяльності є потреби. Потреба, що лежить в основі політичної поведінки, не тільки мотивує цю діяльність, а й пояснює, як політика впливає на формування самої людини. Політичні інтереси - форма усвідомлення особистістю своїх потреб в області політики.

Отже, політична свідомість є невід'ємним фактором політичної поведінки, тому що вона впливає на прийняття та усвідомлення багатьох рішень людини в політичному руслі. Політична свідомість має на меті впровадження та усвідомлення політичних дій та наслідків, які виконує політична особа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні // Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15.

2. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. С.74-79.

МИСТЕЦТВО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО РЕЗУЛЬТАТУ В ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Успіх в політичній діяльності залежить від того, наскільки добре підготовлений політик, адже успіху можна досягти завдяки багатьом різним чинникам. Йдеться не лише про особистісні якості, здібності людини, навички та досвід, а й про володіння різноманітними політичними технологіями, методами впливу і маніпулювання.

Політичні технології, одним словом, це мистецтво. З наукової точки зору – це сукупність методів і системних послідовних дій, які спрямовані на вирішення необхідних завдань та досягнення певного політичного результату.

Однією з найвпливовіших та трансформаційних інформаційно-комунікаційних технологій у наш час є мобільний телефон чи смартфон, до яких можна віднести: розмови, текстові повідомлення, доступ до Інтернету та веб-сторінок, електронну пошту, зображення, відео та широкий спектр інших програм. Мобільні пристрої посилюють політичну участь і зараз являються приладом для голосування навіть у найменш розвинених країнах. Збільшення доступності цієї технології та подальший доступ до публічної сфери посилили здатність людей та груп привертати увагу та вирішувати спеціалізовані питання.

Зовсім недавно соціальні медіа стали однією з головних сфер впливу на політику, де мільйони користувачів мають змогу дізнаватися про політику та заяви політиків, взаємодіяти з політичними лідерами, організовувати та озвучувати власну думку з політичних питань.

Існує також широке різноманіття інструментів в Інтернеті, які покликані сприяти політичній участі та боротися з поширенням дезінформації.

Очевидно, що політичні технології мають абсолютно різні цілі і завдання - настільки, наскільки різняться між собою суб'єкти здатні їх застосовувати. Проте, всі існуючі політичні технології можна об'єднати в певні групи.

В першу чергу, технології розрізняють за характером вирішуваних з їх застосуванням задач - технології політичного, прийняття різних рішень, переговорів, дослідження, виборчої кампанії, політичної реклами тощо. У разі більш масштабних цілей, наприклад, перемога на виборах, коли загальна мета розпадається на ряд менших, але взаємопов'язаних завдань, для

вирішення кожного використовується своя технологія, індивідуальна по відношенню до загальної інструкції дій, яка виступає в якості головної технології.

Також, можна класифікувати технології в залежності від того, який інструментарій був застосований. Це різноманітні технології дослідження, політичного узгодження або взаємодії з використанням методів індивідуальної та масової психології, соціології, комунікативістики тощо. Дуже сильно відрізняються політичні технології за ступенем їх відкритості. Існують такі види: публічні, які орієнтовані на широку громадськість, та латентні, тобто приховані від сторонніх очей механізми «кабінетної» технології. В політиці дуже важливо домагатися оптимального співвідношення між цілями, з одного боку, методами і засобами їх досягнення - з іншого. Принцип - «Всі засоби добрі, якщо вони ведуть до досягнення поставленої мети» - повинен бути рішуче відкинтий. Гуманістичне прочитання формули про співвідношення цілей і засобів виходить з ідеї єдності цих двох найважливіших ланок людської діяльності. Їх неприпустимо розривати.

Тільки тоді, коли цілі і засоби укладені в один і той же час, коли одні і ті ж люди, виступаючи в ролі засобів, є одночасно і цілями, можна говорити про гуманістичну міру їх співвідношення: «Роби так, щоб ти завжди ставився до людства і в своїй особі, і в особі іншого як цілі і ніколи не ставився б до нього тільки як до засобу».

УДК 351.82

Даниленко О.Ю.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Вивчення політичних конфліктів вже не один десяток років є одним з головних завдань політології, тому управління цими протиборствами належить до найважливіших умов забезпечення соціальної та політичної стабільності. Актуальність проблематики різноманітних аспектів цього поняття зумовлена загостренням через те, що зараз, як і раніше, існує багато різнопланових конфліктів в Україні та інших країнах, а через це з'являється необхідність ретельного всебічного вивчення всіх можливих форм врегулювання конфліктів.

Поняття політика і конфлікт завжди йшли нерозривно, на протязі всієї історії. Конфлікт являється фундаментальною частиною політичного

процесу, його невідривним аспектом, будучи певною формою різноманітних інтересів і переконань у політиці. Він виникає внаслідок зіткнень різноманітних, думок, поглядів, цінностей, ідей, різноманітних об'єктивних та суб'єктивних тенденцій в діяльності особистостей, а також незадоволенням різноманітних суб'єктів (громадян, соціальних груп, еліт, соціальних верств тощо) [1, с. 53].

Проблематика політичного конфлікту вже давно існує в історії політичної думки. Найбільший внесок, як прийнято вважати, у розвиток теорії зробили Арістотель, Т. Гоббс, Н. Макіавеллі, К. Маркс, М. Вебер. Не дивлячись на всю різноманітність їх підходів, спільним для них є розуміння політичного конфлікту як постійно діючої форми боротьби за владу в якомусь конкретному суспільстві. За думкою багатьох спеціалістів саме Карл Маркс і Алексіс Токвіль започаткували теорію політичного конфлікту. Вони запевняли, що існує неминучість згуртованості всередині соціальних спільнот і зв'язно протистояння між ними. Проте, за Марксом, соціальні спільноти (асоціації), це союзи – класи, а за Токвілем це – соціальні спільноти і добровільні асоціації.

Рівень політичної конфліктності залежить від того, наскільки взагалі політична система здатна адаптуватися до змін, що відбуваються у внутрішній і зовнішній політичній, до умов функціонування суспільства, якою мірою та якими змінами породжені імпульси, та де ці імпульси взагалі беруть свої початки, що враховують правлячі еліти, якими темпами, напрямками і способами визначаються зрушення у житті суспільства, який характер та наслідки ці зрушення в результаті мають [3, с. 118].

Конфлікт, не залежно від того, політичний він, соціальний, чи це міжособистісний конфлікт в правлячій верхівці, має різноманітні наслідки. Конфлікти допомагають зняти напругу в суспільстві, досягти певної згуртованості, знайти союзників [2, с. 155]. Вони в цілому стимулюють розвиток політичного життя і системи. Такі протистояння дають можливість різноманітними (а головне – природними) шляхами підтримувати динаміку і розвиток суспільно – політичного життя, окремих суб'єктів політики, що в свою чергу призводить до поновлення, розвитку і часто оновлення політичної систем. Конфлікти допомагають зняти напругу в суспільстві, досягти певної згуртованості, знайти союзників, вони в цілому стимулюють розвиток як окремих суб'єктів, так і певних груп, та що головне – вони дають змогу суспільству і державі розвиватись та виходити на новий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сергієнко Т.І. Генезис політичних конфліктів в сучасну епоху // Матеріали ХХ науково - технічної конференції студентів, магістрантів,

аспірантів і викладачів ЗДІА. Проблеми економічного розвитку сучасних умов. Том IV / Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. С. 52-53.

2. Сергієнко Т.І. Генезис політичних конфліктів сучасності в контексті ноосферної концепції В.Вернадського // Социальные и технологические аспекты ноосферы современного общества. Сборник научных трудов. Материалы II Международной научно-практической конференции 5 декабря 2014г. / Под ред. к.и.н., проф. Ж.Д.Малаховой. - Москва-Киев - Запорожье - Желтые Воды: 2014. - С.154-159.

3. Сергієнко Т.І. Особливості сучасних конфліктів в контексті ноосферної концепції В.Вернадського // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць, Вип. 68 / Гол. ред. В.Г. Воронкова; Запоріж.держ.інж.акад. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. С. 111-121.

УДК 321:74

Доценко М.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОПУЛІЗМ ЯК СПЕЦИФІЧНА ПОЛІТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що популізм це підвищена чутливість великих мас людей до простих пояснень складних проблем, до примітивних галасливих закликів; це демагогічні політичні дії політиків, які прагнуть використати цю чутливість. Популізм як політичне явище сягає своїм корінням у сиву давнину. На агорах грецьких полісів та в республіканському Римі політик, який умів «загравати» з народом, мав непогані шанси зробити кар'єру. Проте, досягнувши свою мету - владу, - популярний ватажок та трибун нерідко перетворювався на диктатора. Історія свідчить, що саме популізм прокладав шлях у політику майбутнім «отцям нації». Тоталітаризм у «популістській» формі є результатом страху розплати за те, що обіцяне не може бути втілене в життя.

Проте саме як політична течія популізм уперше з'явився у США наприкінці ХХ століття: тут у 1891 році було створено Народну партію. З того часу популізм продовжує переможно крокувати по планеті, втілюючись у різноманітних політичних програмах та партіях. Виникнувши як народний рух, що виражав настрої протесту проти різноманітних форм панування монополістичного капіталу в США, він видозмінювався і з'являвся на політичній арені то як «новий курс» Рузвельта в період Великої депресії у США, то як «гандизм» в Індії, то як «перонізм» в Аргентині, то як лівий

«гошізм», розповсюджений насамперед у колах французької інтелігенції і студентства, то як «християнський соціалізм», а також і в багатьох інших своїх формах.

Історичний досвід показує, що популізм як політичне явище виникає в країнах, де мають місце демократичні інститути (загальне виборче право, рівноправність громадян) і де суспільство як спільнота виборців виступає учасником політичного процесу. Тільки тоді апеляція до суспільних настроїв, спроби підлаштуватися під стереотипи масової свідомості можуть стати дієвим засобом завоювання влади [1, с. 377]. У довідкових виданнях популізм характеризується як «діяльність, що має метою забезпечення популярності в масах ціною не обґрунтованих обіцянок, демагогічних гасел і т. ін.» відтак популіст у сучасній політиці — це «діяч, що заграє з масами». Популізму притаманна ідеологічна простота, можна навіть сказати, примітивізм, що позбавляє його можливості стати засадою для виникнення інституціоналізованої партії, а тому відомий дослідник цього явища Д. Макре називає його «вбогим, хоча й впливовим типом мислення». Як свідчить історія, популізм подекуди зникав, розчиняючись у більш стабільних та чіткіше окреслених ідеологіях і політичних рухах. Один зі шляхів трансформації популізму вів до націоналізму, як у випадку франкістської Іспанії або Індонезії часів Сухарто. Популізм включає критику існуючого режиму, а також може бути заснований на ідеях націоналізму, расизму або релігійного фундаменталізму. Багато популістів представляють себе захисниками окремих регіонів або окремих соціальних груп, таких як, наприклад, працівники, жінки, містяни, селяни, працівники якоїсь галузі промисловості тощо. В риториці популісти часто використовують дихотомію (принцип «або-або», тобто «третього не дано») і стверджують, що виражають інтереси більшості населення. До найпоширенішої термінології популізму належать вислови «пряма демократія», «авторитетний лідер», «антинародний уряд», «бюрократія», «корупція». Популісти часто стверджують, що соціальні проблеми мають прості рішення. Як рішення пропонується боротьба з владою політичних угруповань або корпорацій, боротьба з корупціонерами та бюрократами, залучення до управління представників народу.

Розмаїття ідей популізму створює основу для демократичних, консервативних, реакційних тенденцій і, відповідно, різних його оцінок - «лівий популізм», «правий популізм». Ключовим словом лівих популістів є справедливість у її примусово-розподільчому варіанті. У правих - це слово «порядок», під яким мається на увазі найчастіше порядок поліцейської держави. Популізм розповсюджений найбільшою мірою серед верств з низьким рівнем політичної і правової культури і в умовах ще не окріплих структур народовладдя. Нездатність має відрізнити демагогію від

реалістичних пропозицій, чорно-біле бачення світу, готовність обожити чергового кумира і ненавидіти його конкурентів - усі симптоми невисокої політичної культури досить активно використовуються популістськими лідерами для мобілізації суспільної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сергієнко Т.І. Теоретико-методологічні підходи до розуміння політичної ідеології та її вплив на розвиток суспільства // The 4th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects» (March 16-17, 2020) SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2020. С. 376-380.

УДК 323.2

Мороховський В.О.¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Політичний менеджмент - термін, який використовується для вивчення прикладної політики. Політологія, політична комунікація та політичний маркетинг – це також галузі, які вивчають політику, але вони роблять це з визначення та розвитку теоретичних систем відліку. Політичний менеджмент є більш описовою та застосовною сферою, яка розвиває свої теоретичні основи. Загалом політичний менеджмент є одним із видів управління політичною або державною організацією.

Актуальність вивчення політичного менеджменту полягає в тому, що дає змогу об'єктивно оцінювати наскільки політичні рішення є ефективні і задовольняють більшу частину населення, тим самим підвищує легітимність режиму та забезпечує стабільність в соціумі. Проте необхідно помітити, якщо реакція політичної системи на потреби населення не висока це може призвести до негативного настрою населення та посилення протесаного настрою. Також політичний менеджмент можна характеризувати, як процес виявлення цілей та визначення способів їх досягнення шляхом використання політичної влади.

Першою академічною програмою, яка застосувала термін політичний менеджмент, був Університет Джорджа Вашингтона у Сполучених Штатах з вищою школою політичного менеджменту (GSPM); її викладачі були призначені професорами політичного управління. Програма політичного управління GSPM була створена в 1986 році в Нью-Йорку в 1986 році, її

засновником був Ф. Крістофер Артертон. В 1993 році GSPM переїхав до штату Вашингтон, округ Колумбія, і став невід'ємною частиною університету Джорджа Вашингтона в 1995 році.

Р. Маркідіс в своїй роботі «Вивчення порівняльного уряду» представив одну з найпоширеніших типології політичних рішень. Він виділяв три типи політичних рішень. Перший з типів був – фундаментальний. Це рішення, які кардинально змінюють існуючу політичну систему. Цей тип обіймає всю систему прийняття рішень в соціумі і в першу чергу суб'єкта який приймає рішення. Виділяється два способи прийняття рішень; 1- легітимний (конституційні реформи); 2- нелегітимний (революційний). Другий тип прийняття рішень – це законодавчі рішення. Сюди відносяться прийняті законодавчими органами закони та підзаконні акти. Цей тип встановлює нові процедури прийняття рішень в соціумі, а також зачіпає статус права більшості членів соціуму. Третій тип прийняття рішень – це адміністративні та судові рішення, вони фактично представляють техніку приймання рішень другого типу до конкретних ситуацій.

Отже, політичний менеджмент дозволяє політичним суб'єктам вирішувати різні специфічні завдання такі як, розширення числа прихильників політичного руху, партії, організації політичних блоків, закріплення державного авторитету або політичного діяча, вплив на політичних опонентів, створення та керування політичними партіями, державними установами. Особливістю політичного менеджменту та державного управління є те, що суб'єкт управління володіє владними повноваженнями для приведення в життя управлінських рішень, а також необхідними статусними ресурсами спираючись на право «легітимного насильства».

УДК 351.82

Мороховський В.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ

Актуальність обраної теми полягає у тому, що політичний маркетинг – це сукупність методів та теорій, завдяки яким політичні діячі, політичні партії формують цілі та програми, які допоможуть їм отримати підтримку з боку електорату. Політичний маркетинг вивчає політичні необхідності різних соціальних груп та спільнот на ринку політичних сил, та займається

створенням необхідних передумов для перетворення цих потреб в попит на конкретного політика та його політичну програму. Метою політичного маркетингу є виконання дій за для отримання підтримки політичної сили від населення. Тож, щоб задовольнити цей попит, учасники кампаній спілкуються за допомогою різноманітних маркетингових стратегій, починаючи від маркетингу електронною поштою до схвалення знаменитостей.

Маркетинговий підхід, почав формуватися в другій половині минулого століття як менеджериально-технологічна пропозиція на попит, яка бере участь у виборчих кампаніях політиків, які не знаходили необхідних їм практичних порад в традиційних академічних електоральних дослідженнях. «Візитною картою» маркетингового підходу стали націленість на вирішення корінних завдань повсякденної політики, чуйне реагування на зміни політичного попиту і установа на формування останнього.

Без усвідомлення інтердисциплінарного в зазначеній галузі неможливо дослідження її сутності. Теоретичні передумови політичного маркетингу зведені в основному на теоретичному фундаменті двох дисциплін - політичних наук і економіки, а також філософії, соціології, психології та ін. [1, с. 23]. «Необхідно, щоб концепції політичного маркетингу спиралися на два стовпи - маркетинг і політичні науки» (П. Друкер). Таким чином, завдяки синтезу загального і редукції відмінностей виникла нова наукова дисципліна. «Навколо самого поняття політичний маркетинг, - пише польський вчений П. Голембівський, - існує ряд непорозумінь. Це - результат незнання цієї дисципліни». Політичний маркетинг, як і маркетинг взагалі, з'явився в Сполучених Штатах Америки. Т. Штуцкій в польській «Енциклопедії маркетингу» дуже влучно зазначив: «Маркетинг - це специфічний продукт Америки» [3, с. 50].

Отже, зв'язок між політичними партіями, електоратом (окремими виборцями) та суспільством загалом, може бути досягнуто за допомогою маркетингу - важливої сфери, яка потребує досліджень [2, с. 297]. Розуміння таких зв'язків є життєво важливим для ефективного використання маркетингу в політиці, а також для поліпшення надання політичної пропозиції суспільства

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крайнік О.М., Сергієнко Т.І. Підвищення ефективності системи менеджменту в сучасних умовах // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 23 січня 2020 р.): у 6 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. С. 23-24.

2. Сергієнко Т.І. Місце та роль партії в політичній системі держави: європейський досвід // Вісник маріупольського державного університету серія: історія, політологія, 2015, вип. 13-14. С.297-303.

3. Телетов О. С. Титаренко Ю.В., Шевченко О.Ю. Загальна концепція та інструменти політичного маркетингу // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 2. С. 49-63.

УДК 165. 191

Никитенко Н.Д.¹, Волобуєв В.В.²

¹студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МІФОЛОГЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ ПОЛІТИЧНОЮ СВІДОМІСТЮ

Сучасна людина не може обходитися без міфологічних принципів осмислення дійсності. Потреба людини в міфі не тільки не зникає, але й не збільшується протягом всієї історії суспільства. Саме тому можна стверджувати, що в наш час існують не тільки соціальні стереотипи, ілюзії, але й сучасні політичні міфи. Визнання високої ідеологічної ефективності міфу, основаної на відповідності його структурно-змістовної організації й функціональній дії потреб і людської свідомості, породжує технології створення міфів з метою маніпулювання. Міфотворчість тим самим стає строго контрольованим процесом, що припускає вивчення природної і створення на її основі соціальної міфології.

Україна, як і деякі інші пострадянські суспільства, знаходиться в стані ідентифікаційного *intermezzo*. Знаходження «між» різними орієнтирами ідентичності виявляється тією територією, де не спрацювають раціональні структури. Ірраціональне в таких умовах істотно впливає на формування ідентичності. Наслідком є інтенсивна активізація етнічних сценаріїв від етичності. До політичної кризи в Україні, яка розпочалася з листопада 2013 року та закінчилася революцією гідності, українська політична та інтелектуальна еліта не могла і до сих пір не може прийти до згоди щодо бажаного майбутнього країни. Тому вона продовжує безкомпромісно сперечатися і про минуле, пропонуючи електорату його різні і несумісні образи.

Якщо спробувати виділити основні напрямки трансформації історичної свідомості в пострадянській Україні, то очевидні наступні. Перший, ліберально-трансформаційний варіант, який формується на основі нових соціально- економічних і політичних реалій. Умовно цей шлях маркується як

«європейський вибір», хоча прихильники цього вибору часто демонструють рудименти і «радянського» історичної свідомості. Особливе місце, на думку українського дослідника Т. Ящука, в мозаїці історичної свідомості сучасного українського суспільства на лежить націоналістично налаштованим верствам [3]. Слід зазначити, що носії цих поглядів, як правило, є виразниками швидше традиціоналістського світогляду. З приводу самоідентифікації можна сказати наступне. Від етнічності ми позбутися не можемо, з дуже простої причини: це на рівні не свідомого.

Досить широке поширення в суспільстві, особливо в середовищі старших поколінь, має радянська свідомість з усіма притаманними їй рисами, що виражаються з тією чи іншою мірою радикальності. Носіями подібних поглядів є люди, які мають проблеми з визначенням своєї національної або культурної ідентичності, які скоріше визначають себе як «радянська людина».

Політичний міф можна розглядати як форму колективної психіки, яка пояснює політичну реальність цілісними чуттєво-образними засобами. Особливостями міфу є те, що він, по-перше, спирається на віру, по-друге, не піддається верифікації, а за своєю природою є ірраціональним, і здійснює постійний вплив на масову свідомість. За рахунок зазначених особливостей міф може грати як констатувальну, так і деструктивну роль в суспільстві [2, с. 141]. В сучасних умовах основне навантаження на міфологізацію дійсності покладено на телебачення. Саме воно диктує сьогодні зразки поведінки, стандарти життя, формує нові міфи.

Особливість політичного міфу як системи полягає в тому, що він має дворівневу структуру: повсякденний і спеціалізований рівень політичної свідомості, функціонування якого визначають два різних за спрямованістю структурних відносини. У зв'язку з цим політичний міф здатний проявлятися в різних формах, в залежності від того, на якому з двох рівнів політичної свідомості він реалізується і відповідно, яке з двох структурують відносин є визначальним в конкретній ситуації. Так, на буденному рівні політичної свідомості структурують ставлення, яке забезпечує становлення і функціонування політичного міфу, є віра суб'єкта міфу в уявний їм ціннісний ідеал, який є організуючим центром системи цінностей, переважає в його свідомості. На спеціалізованому рівні політичної свідомості структурні відносини, яке забезпечує становлення і функціонування політичного міфу є мета, суть якої полягає в управлінні іншою свідомістю, за допомогою включення в це свідомість міфологізованої ідеї соціально-політичного характеру організуючого центру політичного міфу [1, с. 205–206].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пробийголова Н.В., «Феномен міфу в політичному житті сучасних суспільств», Політологічні записки :Збірник наукових праць. Вип. 2., Луганськ, Україна: вид-во СНУ імені В. Дала, 2010.

2. Стефанчук У. «Політична міфотворчість як різновид маніпулювання масовою свідомістю», Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, вип. 17, 2006. С. 140-143.

3. Коротков Д.С., Коннова Н.О. «Питання освіти та соціального розвитку суспільства», 2018.

УДК 323.22

Павелко М.С.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІДЕОЛОГІЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ РУХІВ

Реалії сьогодення свідчать, що у сучасному світі все більшої ваги набувають рухи, які представляють альтернативні візії суспільно-політичного розвитку. Альтернативні соціальні ідеї відбивають прагнення вийти за межі традиційних ідеологічних систем і дати тлумачення новим соціальним проблемам наприкінці нинішнього тисячоліття з позицій гуманізму через провідне поняття «людина». Різномірний соціальний склад обумовлює мозаїчний, еклектичний характер ідеології альтернативістів. Їй властива критична спрямованість щодо багатьох явищ сучасного суспільства, яка доходила до повного заперечення існуючого соціального ладу. Помітний і вплив анархізму, тобто ідеї бездержавного устрою суспільства. Програми альтернативних рухів включають широкий спектр вимог: захист природи, усунення загрози ядерної війни, виховання людей у дусі нових цінностей, повна зайнятість і участь працівників в управлінні виробництвом, припинення всіх форм дискримінації [3, с. 377].

Теоретики альтернативних рухів (Е. Шумахер, І. Ілліч, І. Штрассер) характеризують сучасне суспільство як «систему», що є безликою централізованою структурою, яка позбавляє індивіда можливості самореалізуватись і усвідомити власні інтереси. Найбільш помітну роль в сучасному світі відіграють такі рухи як: за новий стиль життя, екологічний та антивоєнний. Набирають силу молодіжні, феміністські і правозахисні виступи. В ідейному відношенні найбільш розробленими є програми екологічних рухів, особливо «зелених». Цей суспільно-політичний рух виник в кінці 70-х - початку 80-х рр. Програмні положення партій «зелених»

включають широке коло вимог: охорона природи і середовища проживання людини, підпорядкування господарської діяльності вимогам екологічного імперативу, ліквідація великих економічних структур, проведення заходів щодо забезпечення повної зайнятості та участі працівників в управлінні, демократизація держави, захист світу, повне знищення зброї масового ураження. Екологічний рух починав з привертання уваги громадськості до вирішення глобальних проблем сучасності і тотальної критики буржуазного суспільства і його політичних інститутів [2, с. 31]. Поступово склалося реформаторське крило, пов'язане з переглядом окремих буржуазних цінностей, а не з опозицією системі в цілому. Але всередині екологічного руху є і течія екоправих, які дотримуються тієї точки зору, що тільки тоталітарна держава, яка скасовує демократичні свободи, може запобігти хаосу і екологічну катастрофу. Ідеологія антивоєнного руху об'єднує цілий спектр ідей, які обґрунтовують необхідність боротьби проти мілітаризму, військової небезпеки і застосування насильства у вирішенні політичних проблем. У 1920-30 рр. виникли перші пацифістські суспільства і почалося швидке поширення їх ідеології. (Пацифізм заперечує всякі війни, незалежно від їх характеру і мети, засуджує будь-яку збройну боротьбу, що тягне за собою людські жертви). В даний час в антивоєнному русі спостерігається тенденція переростання його в рух за виживання людства, за без'ядерний, ненасильницький світ. До альтернативних рухів відносяться і так звані «громадські ініціативи» - їх найбільш поширена, але найменш організована форма. Центральний момент їх діяльності - це боротьба за задоволення будь-яких конкретних вимог, а також розробка і реалізація соціальних проектів. Близькі до «цивільним ініціативам» організації альтернативного способу життя, які намагалися змінити життя суспільства шляхом створення громад і комун, альтернативних підприємств і організацій [1, с. 38].

Таким чином, зазначимо, що в цілому для альтернативних рухів характерно те, що входять до них організації мають найчастіше велику підтримку, ніж традиційні партії, але їх розвиток супроводжується спадами і підйомами активності. Вони породжують нові форми соціального життя і організації, згуртовують, єднують людей, формують основу для єдності дій різних верств і груп населення. Слід зазначити, що елемент стихійності, властивий новим соціальним рухам, може породити іноді і деструктивні дії, особливо в разі посилення націоналістичних настроїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ігнатов П. С. Діяльність альтернативних суспільно-політичних рухів: виклики та можливості для демократії // Актуальні проблеми політики. 2012. Вип. 47. С. 36-41.

2. Сергієнко Т.І. Сутність та динаміка екологічних проблем // Матеріали міжвузівської студентської наукової конференції. Сучасні екологічні проблеми та молодь - IV. Запоріжжя, 2008. С. 31-32.

3. Сергієнко Т.І. Теоретико-методологічні підходи до розуміння політичної ідеології та її вплив на розвиток суспільства // The 4th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects» (March 16-17, 2020) SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2020. С. 376-380.

УДК 323.2

Пивовар Д.О¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

УМОВИ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І МЕТОДИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Проблема політичної стабільності завжди була в центрі інтересу дослідників ще до моменту виникнення і формування політології як окремої галузі гуманітарного знання. При цьому політична стабільність розглядалася як частина стабільності суспільної системи. Політична стабільність - основна залишає стабільності розвитку держави.

Термін «стабільність» означає зміцнення, приведення в постійне стійкий стан або підтримання цього стану, наприклад, забезпечення сталості будь-яких процесів. У теорії систем під стабільністю системи мається на увазі її здатність функціонувати, не змінюючи власну структуру, і продовжувати перебувати в рівновазі. У загальнотеоретичному плані близькими до поняття «стабільність» виступають такі категорії, як «незмінність» і «стійкість» [2].

Політична стабільність визначається як «система зв'язків між різними політичними суб'єктами, для якої характерні певна цілісність і здатність ефективно реалізовувати покладені на неї функції», причому реалізовувати їх «тривалий час без різких змін». У соціальному контексті стабільність представляється поєднанням прогресу і соціальної солідарності, балансу сил основних політичних чинників. Іншими словами, стабільність є стан розвитку при громадському консенсусі стосовно того, за якими правилами розвиток проходить. Визначення стійкості в основному дається з позицій системного аналізу, характеризуючи «здатність системи відновлювати порушену рівновагу» в рамках «стратегічних, історичних її вимірів».

Найбільш популярними підходами до аналізу політичної стабільності виступають системний і інституційний підхід [3].

Системний підхід накладає обмеження на об'єкт свого застосування. Система є «сукупність елементів, що зазнають безперервні зміни та формують єдине ціле, відносини між елементами утворюють структуру, що управляє поведінкою системи». Інституційний підхід, навпаки, надає широкі можливості для застосування. До дослідження інститутів, зводяться досить багато моделей дослідження політичної стабільності. Під інститутами політичної стабільності мають на увазі сукупність правил, що дозволяють координувати дії в ході принципових суспільних змін; їх зміст може серйозно відрізнятися, але нас цікавить, яким вимогам повинні відповідати інститути політичної стабільності.

Забезпечення політичної стабільності є збереження дієвих інститутів влади, що існують ролей, цінностей, а також основних функцій політичної системи в умовах мінливого суспільства [4].

У роботі С. Хантінгтона політичні організації розрізняються по «рівню політичної інституалізації й рівнем залученості населення в політику». «Стабільність будь-якого суспільства залежить від співвідношення між рівнем політичної активності населення і рівнем політичної інституалізації. Зі зростанням політичної активності повинні зростати також складність, автономія, адаптивність і узгодженість політичних інститутів суспільства — якщо ми хочемо, щоб політична стабільність зберігалася». Наявність суспільного консенсусу передбачає передбачуваність інститутів політичної стабільності. Непередбачуваність інституційної сфери, її логічна неузгодженість з відповідними інститутами в минулому завдає прямого удару по стабільності в сьогоденні [1, с. 80].

Варто зауважити, що незалежно від сформованого політичного режиму в країні, інтересів і діяльності еліт, діяльність політичних інститутів спрямована на збереження стабільності політичної ситуації в державі. На закінчення варто узагальнити, що політична стабільність - це складне соціально-політичне явище, залежне від цілого ряду чинників, іноді слабо піддаються прогнозуванню, а також від управлінської діяльності основних суб'єктів політичної системи. Особлива увага приділяється позиції, діяльності, і рівню узгодженості інтересів політичної еліти, яка відповідальна за прийняття основних політичних рішень. Політична стабільність залежить від рівня і характеру політичної активності, від позицій політичних лідерів, від їхнього вміння висловлювати загальнонаціональні інтереси та консолідувати політичну волю громадян, від здатності до критичного аналізу своєї діяльності, від дотримання ними моральних і правових норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Панарін А. Фактори формування політичної стабільності // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Дніпропетровськ: Інновація, 2013. Вип. 6 (2). С. 80–84.
2. Панарін А. Інституційні чинники формування політичної стабільності при напівпрезидентській формі правління // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Дніпропетровськ: Інновація, 2012. Вип. 4 (1). С. 177–182.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Основи політології. Навч. посібник. К., 1999.
4. Пірен М. І. Етнополітика. К., 1997.

УДК 35.1

Пивовар Д.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-216 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що ЗМІ сьогодні сприяють на формування громадської думки на підтримку певних цілей, того чи іншого політичного курсу. Одночасно вони можуть виконувати інтеграційні функції, переконуючи людей прихильно сприймати та засвоювати панівні соціально - політичні цінності. Функції ЗМІ вельми різноманітні. Але найважливішою з них є інформаційна. Видобувається і передана мас-медіа інформація включає не тільки висвітлення тих чи інших фактів, а і їх коментування та оцінку, тобто пропускання через призму своїх ідеологічних світоглядів. Одну і ту ж новину можна представити так, що вона змінить свій первісний зміст [2, с. 75].

До політичної інформації відноситься та, яка має суспільну значущість і на основі якої у громадян формується думка про діяльність уряду, парламенту, партій та інших політичних інститутів, про економічну, культурний та інших сферах життя суспільства. У тексті політичної інформації не повинно бути логічних і мовних конструкцій оцінного характеру, не кажучи вже про заходи з арсеналу психологічної війни: підтасовування фактів, переконливою риторикою, цілеспрямованою інтонацією й мімікою, особливих приймання монтажу тощо. Теми повідомлення і склад дійових осіб повинні відбивати всю соціальну структуру суспільства і що хвилює його, а не якусь окрему групу проблеми. Відносно політичних програм на телебаченні й радіо, то в них має надаватися ефірний час всім

різним силам, представленим в суспільному житті й виборних органах влади. Лише в цьому випадку в опозиції є повноцінна можливість змагатися з урядом в боротьбі за уми та душі громадян. ЗМІ вводять людини у світ політики, тих політичних цінностей, які стають панівними з точки зору державної влади. При цьому сам процес «введення» інформації спрямований на формування у різних груп громадян хоча б мінімуму згоди з основних питань державної політичної стратегії. Бувши чинником формування політичної культури, ЗМІ виступає в якості найбільш ефективного інструменту пізнання людиною світу політики. Збалансована, об'єктивна і повна інформація про самих різних сторонах політичного життя суспільства є умовою вдосконалення політичної культури.

Результати опитувань громадської думки політично ангажовані ЗМІ не рідко перетворюють на інструмент перекази цієї думки певної спрямованості на рішення влади щодо політичних та інших питань, на підтримку всередині - або зовнішньополітичних акцій керівництва країни. Тут найбільш яскраво проявляється взаємозв'язок політики й ЗМІ. В цілому ж опитування дають урядові реальну картину стану умонастроїв населення, його окремих груп, особливо настроїв негативних, поки вони не проявилися в поведінці, в небажаних, руйнівних діях людей. Розумне керівництво країни враховує громадську думку при плануванні тих чи інших загальнодержавних заходів [1, с. 14].

Інформаційне маніпулювання людиною - це перш за все форма контролю над його індивідуальною свободою. Тому тільки тоді, коли ЗМІ перетворюється в загальнодоступну форму знання, пропагандиста ідей співробітництва і нормального розвитку всього суспільства, з'явиться можливість формувати політичну культуру спирається на вільний вибір людиною політичної позиції та моделі політичної поведінки. В даний час роль засобів масової інформації дуже велика. Крім того, ця роль все зростає і зростає, причому зростання має стрибкоподібний характер, пов'язаний з впровадженням нових засобів комунікації. Майстерно маніпулюючи засобами масової інформації, можна тиснути на суспільство, громадську думку, і тим самим, підпорядковувати собі політичну чи іншу соціальну обставину. Для збереження стабільної ситуації в суспільстві необхідний чіткий контроль над діяльністю засобів масової інформації, бо не допустити можливості їх негативного впливу на підсвідомість громадян. Таким чином, взаємодія політики та ЗМІ є важливою ланкою функціонування політичної системи суспільства. У діяльності ЗМІ відкрита або завуальовано присутній із зовні задана політична лінія. Політика ж, у свою чергу, не може обходитися без ЗМІ, які служать «приводним ременем» від неї до широких народних мас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні // Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15

2. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. С.74-79.

УДК: 316.46.058

Попович Я.М.¹, Шиліна А.А.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ Запорізька політехніка»

УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Суспільно-політичні трансформації, що відбуваються в сучасних країнах світу і в Україні зокрема, актуалізують проблему лідерства як універсального і закономірного способу самоорганізації соціальних систем. У суспільній свідомості все більше уваги приділяється особам політичних лідерів, оскільки сучасний політичний процес значною мірою детермінується впливом особистісних якостей лідерів на формування і функціонування політичної влади. Персоніфікація політичної влади означає ототожнення в масовій свідомості лідерства з конкретною людиною, а тому зростає роль і значення такої якості особи лідера як харизма. Саме вона постає атрибутивною характеристикою діяльності сучасного політичного лідера, здійснення політичної влади та формування відповідного політичного режиму.

На думку академіка Ф. Рудича, слід розуміти поняття харизми як «особливий тип легітимності, організації влади і лідерства, заснований на виняткових якостях тієї чи іншої особи, головним чином релігійного або політичного діяча, що дозволяють йому здійснювати в суспільстві функції пророка, вождя чи реформатора. Авторитет такого діяча, як правило, заснований на відсутності або лише формальній присутності демократії, на вірі громадян в його надприродні здібності, на культі його особи. Об'єктом харизми є виключно особистість лідера» [2, с. 707].

В якості умов становлення харизми політика виокремлюють індивідуально-психологічні особливості лідера. Серед яких найважливішими є демонстративність поведінки політика, наявність і домінування політичних ціннісних життєвих орієнтацій, сильна політична воля тощо. Однак, більшість дослідників найважливішою вважають зовнішню умову виникнення харизматичного лідерства. В якості останньої виступає надзвичайна кризова ситуація в суспільстві. Тобто, перед появою харизми спостерігається руйнація існуючого соціального ладу, значне руйнування вірувань, розчарування в настановах. Саме тому маси шукають харизматичного лідера, здатного кардинально вплинути на політичний процес, встановити новий порядок.

Наступною важливою умовою становлення харизматичного лідерства є особливий психічний стан мас, що викликається довгодіючими репресивними факторами – переживання хронічної незабезпеченості нагальних потреб, почуття тривоги, страх відповідальності, утопічність масової свідомості тощо.

Здобувши владу, далеко не кожен харизматичний лідер може утримати її протягом усього життя або правління. Сутність харизматичного панування також з часом змінюється разом із соціально-політичним простором, в якому діє політик.

Для сучасної політики в цілому характерна псевдохаризма політичного лідерства або профанація харизматичності політичних лідерів. Тобто харизма, в першу чергу, є елементом електоральної боротьби за владу, а не реальним важелем та інструментом влади. Це пов'язано з тим, що безпосередня управлінська діяльність здійснюється професійними кадрами або точніше системою державної служби, що існує в будь-якій сучасній країні.

Можемо підсумувати, що у контексті сучасного політичного процесу наявність харизми є важливим чинником результативності політичної діяльності лідера, орієнтованої на здобуття народної довіри, наближення до перемоги у боротьбі за легітимність влади тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пахарев А.Д. Ще раз про харизму, харизматичних лідерів та політичні режими пострадянської доби // Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2011. № 1(51). С. 26-35.
2. Політичний клас у сучасній Україні: специфіка, становлення, тенденції розвитку / За заг. ред. Рудича Ф.М. К.: Парламентське вид-во, 2010. 336с.

УДК: 159.9:32

Попович Я.М.¹, Кисельов Д.М.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ Запорізька політехніка

МАНІПУЛЯЦІЯ ЯК ТИП СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ У ПОЛІТИЧНІЙ КАМПАНІЇ

Людська поведінка завжди перебуває під впливом інших людей і в принципі, захиститись від цього впливу не можливо. Людина виникає й існує тільки у взаємодії з людьми. Однією з головних ознак сучасності, доби падіння низки тоталітарних та авторитарних режимів є заміна примусу та страху, як способу досягти бажаного результату на маніпуляції. На сьогодні важко уявити собі будь-яку політичну кампанію без застосування маніпулятивних технологій. Вибірчі процеси, легітимація політичної влади, прийняття політичних рішень загальнодержавного значення та політичні кампанії будь-яких інших форматів плануються та реалізуються за допомогою маніпулятивних технологій. Нині, враховуючи значне поширення та вплив соціальних мереж, маніпулятивні технології сягають нових меж впливу.

Маніпулятивні технології вивчаються у психологічній, політологічній, соціально-філософській та лінгвістичній площині.

Зосередимо нашу увагу на політичній маніпуляції. Політологічний підхід базується на розумінні маніпуляцій як невід'ємної частини політики, власне, розглядає маніпуляції та маніпулятивні технології у політичному контексті. Нерідко представники політологічного підходу оцінюють маніпуляції та маніпулятивні технології як такі, що спотворюють волю громадян та вводять їх у оману.

Представник політологічного підходу С. Кара-Мурза наводить робочу дефініцію оксфордського словника, який визначає маніпуляцію як «акт впливу на людей або управління ними зі спритністю, особливо зі зневажливим підтекстом, як приховане управління або обробка» [2, с. 12]. Також маніпуляцію можна визначити як різновид духовного та психологічного панування, оскільки об'єктом впливу є психічні структури особистості та дух. С. Кара-Мурза наводить точку зору одного з піонерів дослідження маніпуляцій – німецького соціолога Герберта Франке. За визначенням Г. Франке: «Під маніпулюванням у більшості випадків слід розуміти психічний вплив, який здійснюється таємно, а відповідно, і у збиток тим особам, на яких він скерований. Простішим прикладом тому може бути реклама» [2, с. 12]. Не менш загальноживимим поняттям разом з маніпулятивними технологіями є пропаганда.

На думку відомого психолога, Макса Вертхаймера, «пропаганда прагне перешкодити людям мислити та діяти у якості особистостей, володіючих правами; вона маніпулює забобонами та емоціями, щоб нав'язати аудиторії волю пропагандиста. Просвітництво, навпроти, повинно забезпечувати людей вміннями та навичками, необхідними для того, щоб стояти на власних ногах і приймати власні рішення; воно повинно заохочувати критичне мислення» [1].

Враховуючи все вищезазначене, можемо констатувати, що маніпулятивні технології в політичних кампаніях розуміються як система послідовних дій, скерованих на досягнення прихованої політичної мети за допомогою низки повідомлень, мотивуючих об'єкт до потрібних маніпулятору дій, які не завжди співпадають з реальними інтересами об'єкту.

Таким чином, політична кампанія як спланована система заходів включає в себе різні види агітації, пропаганди та переконання цільової аудиторії. Одним з таких специфічних видів досягнення поставленої мети є маніпулятивний тип соціального впливу, який виконує низку ключових функцій для досягнення політичною кампанією поставленої мети у відповідні терміни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аронсон Э., Пратканис Э. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление./ Э. Аронсон, Э. Пратканис – СПб.: Прайм-Еврознак, М.: Олма-Пресс, 2002. 384 с.

2. Канетти Э. Маса и власть. URL: <http://lib.ru/POLITOLOG/KANETTI/power.txt>

УДК: 321.7/.8:323.21

Попович Я.М.¹, Малярчук О.А.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ Запорізька політехніка»

ПРИНЦИП ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТІЇ

Сучасне осмислення демократії пов'язане з політичним, соціальним, економічним, правовим, культурологічним вимірами суспільного розвитку. Сьогодні це загальноживане, значиме для багатьох соціально-гуманітарних наук поняття, що, тим не менш, не означає вичерпності відповідного наукового дискурсу чи остаточного розуміння його глибин.

Значимість демократії пояснюється безпосереднім зв'язком із буттям людини, із її необхідністю бути учасником процесів, що відбуваються в суспільстві, відчувати, що від неї залежатиме майбутнє.

Проблема демократії та її роль у суспільно-політичному житті є однією із центральних у політичній науці, яка ще з античних часів розглядала демократію як органічну ознаку цивілізованості суспільства. За визначенням одного з енциклопедичних видань демократія (від грец. – народ і влада) – влада народу, народовладдя, що виходить з організації і функціонування державної влади на засадах визнання народу її джерелом і носієм і ґрунтується на прагненні забезпечити справедливість, рівність і добробут всіх при розв'язанні проблем і питань суспільного врядування [1, с. 138-139].

В той же час, Ч.Тіллі зазначає: «Режим можна визнати демократичним, якщо політичні відносини між громадянами і державою виражені широкими, рівноправними, захищеними та взаємо обов'язковими процедурами обговорення» [2, с. 29].

До основних принципів демократії як способу організації політичного життя суспільства переважна більшість науковців відносить: народ – це джерело і суверен влади, людина – пріоритетна цінність; верховенство закону та розподіл повноважень гілок влади; рівність громадян перед законом; політична свобода та виборність органів влади; взаємна відповідальність держави і громадянина.

Для забезпечення фундаментальних демократичних принципів народного суверенітету, рівності всіх громадян, а також для дотримання первинної ролі прав і свобод людини необхідно, щоб в основі державно-владного управління містилися принципи верховенства закону та розподілу повноважень гілок влади.

Демократія ґрунтується на принципі людиноцентризму. Людино ствердність демократії як способу політичної організації суспільства полягає саме в тому, що фіксуючи на рівні суспільної свідомості та конституційного законодавства рівність всіх громадян, вона також породжує принципову колективну відповідальність, тим самим об'єднуючи населення в певну політично-соціальну спільність, цілісність, єдність – громаду, народ, націю. Саме демократія з її гуманістично-культуротворчим потенціалом, може стати духовно-енергетичним джерелом відродження України у вигляді новітньої, повноцінної, сучасної нації з усіма відповідними ознаками, від національної ідеї до реального народовладного політичного управління соціально-громадянськими справами.

Звідси витікає глибоко гуманістична сутність демократії як форми політичного управління суспільством, адже демократично-правова держава за будь-яких обставин орієнтується насамперед на забезпечення умов особистісної самореалізації кожного громадянина, що зрештою витікає в

законотворчу фіксацію та конституювання прав людини і громадянина як незмінного принципу сучасного народовладдя.

Таким чином, реалізація людиноцентризму, принципів рівності та відповідальності усіх громадян перед законом потребує не простого декларування та фіксації у національному конституційному законодавстві, а глибокого вкорінення його у суспільну свідомість, відчуття відповідальності за себе і країну, усвідомлення колективної відповідальності за владно-управлінські рішення. Водночас держава має створити умови для реалізації та захисту прав і свобод громадянина. Гуманістичність демократії як способу організації політичного життя суспільства полягає в реалізації принципу рівності всіх перед законом у процесі взаємодії держави та громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологічний енциклопедичний словник [Текст] / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 310 с.

2. Тилли Ч. Демократия [Текст] / Чарльз Тилли. М.: АНО «Институт общественного проектирования», 2007. 250 с.

УДК: 32.001

Попович Я.М.¹, Мальованна А.Є.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНА ПРОГНОСТИКА ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Незворотна та закономірна зміна нашої держави, в силу сучасних умов та трансформацій змушує розвиватись та вдосконалюватись й апарат державного управління. Проте підвищення політичного управління, його ефективності, не можливе без прогнозування. Необхідність прогностики обумовлена ще й тим, що компоненти політики (політичні відносини, процеси, дії) носять динамічний характер, тобто відрізняються постійної плинністю і мінливістю.

Одним із вагомих питань для сучасного українського суспільства є майбутнє України, яке невизначене і малорозуміле. Можливість передбачити та вплинути на процес завжди заохочував науковців до прогнозування, політична сфера не є виключенням особливо в сучасній добі.

Прогнозування прогнозування — процес розробки науково обґрунтованого судження про можливий розвиток політичних подій, шляхи і терміни його здійснення [2, с. 623].

Політичним прогнозуванням, як і прогнозуванням взагалі, люди займаються не з "любові до мистецтва", і навіть не стільки для того, щоб перевірити можливості свого інтелекту і "зазирнути" в майбутнє, скільки з практичних потреб оптимального програмування і управління в тій чи іншій сфері суспільного життя.

Існує кілька методів прогнозування політичних подій і процесів: інтуїтивний прогноз, прогнозування на основі аналогії з минулими або існуючими феноменами і моделями, метод моделювання, метод сценаріїв, який використовується для виявлення гіпотетичних альтернативних варіантів розвитку прогнозованого явища або події, метод експертного опитування - обумовлює проведення опитування загальноновизнаних фахівців, що володіють істотним знанням і досвідом в певній сфері діяльності.

Існує думка, що філософія ставить перед собою дві проблеми в контексті прогнозування (футурології): перша - майбутнє не існує як об'єкт, друга - прогнозування як дослідження тенденцій розвитку буття - немає наука. В той же час будь-яка теорія, будь-яка форма суспільної свідомості передбачає роздуми про майбутнє, без надії на майбутнє немає сенсу сьогодення. Адже нічого не заважає нам передбачати і створювати певні програми для усунення можливих криз і проблем країни. До речі, несправедливо було б не пригадати відомий вислів британського державного і політичного діяча, колишнього прем'єра-міністра Великобританії Уїнстона Черчилля. «Політик повинен уміти передбачити, що станеться завтра, через тиждень, через місяць і через рік. А потім пояснити, чому цього не сталося».

Значущість даного вислову незаперечна, оскільки У. Черчилль дуже чітко висловив свою думку про суть політичного прогнозування і його місце в політичній сфері та науки. Наведений афоризм мимоволі сіє в нашій свідомості розуміння того, що прогностика хитка і нестійка для визначення точного стану політичного життя суспільства.

Часто політичні прогнози використовуються для маніпулювання громадською думкою з метою направити хід подій в заданому напрямку. Звертаючись до історії, доречно згадати, що під час виборів Президента Росії в 1996 р. через багато ЗМІ поширювався прогноз, що прихід до влади представника КПРФ Г. Зюганова може викликати неминуче погіршення економічної ситуації і політичні репресії проти інакомисльців. Цей прогноз досить серйозно вплинув на електоральну поведінку виборців і в значній мірі обумовив перемогу Б. Єльцина.

Отже, можна зробити висновок, що політична прогностика є невід'ємною частиною політичної науки, яка допомагає розробляти нові

програми для зміцнення та покращення політичного правління державою та є однією з найбільш перспективних галузей, які вивчають проблеми наукового прогнозування в політичній сфері. Водночас, неправильне застосування певних методів, знань, припущень може нашкодити політичній системі та збільшити негативні наслідки в політичному правлінні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каменецький М.С. Прогнозування зовнішньополітичне // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. /Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. К.:Знання України, 2004. Т.2. 812с.

2. Політичний словник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка. Київ: МАУП, 2005. 623с.

УДК: 261.7:32

Попович Я.М.¹, Пивовар Д.О.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-216 НУ Запорізька політехніка»

РЕЛІГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ

Говорити про взаємовідносини політики та релігії - це значить, по суті, обговорювати особливу, до того ж важливу область різноманітних відносин особистості й суспільства. З одного боку, тут незмінно постають суто інтимні для кожної людини питання, що стосуються його особистих переконань, поглядів, совісті. З іншого ж боку - неминуче розкриваються якісні характеристики даного суспільства, державного ладу, його здатність забезпечити демократичні права своїх громадян, виключити всяке - правове і практичне - насильство над їхніми переконаннями, ущемлення інтересів особистості, народних мас, будь-яке використання особистих переконань і поглядів на шкоду їх носіям, на шкоду соціальному прогресу, мова йде про найважливіший показник демократичності й гуманності суспільства.

Сама присутність релігії в суспільному житті людини в цілому і в політиці зокрема вказує на наявність в людській свідомості феномена віри, тобто здатності людської свідомості приймати інформацію без доказів, логічного та несуперечливого обґрунтування. Саме на цій здатності базуються всі релігії, тісно пов'язуючи поняття віри з поняттям довіри. А ось довіра й використовується громадськими (у тому числі й політичними) організаціями, в користь їхнім діям та розповсюдження інформації. У свою

чергу релігія, яка представлена церквою в структурі суспільства, як і всі інші структурні утворення, підпорядковується політичній владі в особі держави.

Слід звернути увагу на те, що відносини «церква / держава» і «релігія / політика» не тотожні, хоча і дуже тісно пов'язані. Зв'язок цей виражається зокрема в тому, що при зближенні церкви та держави самостійна політична активність церкви слабшає, і замінюється спільною активністю разом з державою, а при відділенні церкви від держави навпаки зростає. Ми повинні взяти до уваги, що зв'язок релігії з церквою і політики з державою представляється як зв'язок спільного з приватним і має всі властивості притаманні цим категоріям.

Зміцнення релігійності підсилює суспільну мораль, моральність і, відповідно, правопорядок. Але при цьому не варто забувати, що деякі світоглядні, моральні та правові переконання, засвоєні в дитинстві, зростають разом з людиною й у дорослого стають вже його життєвими принципами, формуючи його внутрішню культуру, частиною якої є і політична культура, що впливає на політичну свідомість. Політично соціалізований індивід може або безпосередньо брати участь у політичних подіях, або просто реагувати на них відповідно до своїх релігійних поглядів, примушуючи навколишніх, таким чином, рахуватися з ними.

Релігія в наші дні виступає в якості своєрідного морально-етичного регулятора, гуманістичної системи виховання, орієнтованої на традиційні цінності. Таким чином, в релігії можна побачити механізм, що дозволяє зберегти як моральні цінності, так і національну самосвідомість та зміцнити солідарність між націями, народами.

Релігія, крім безпосереднього впливу на політику, опосередковано впливає на неї через світоглядні, моральні та правові підвалини суспільства, під впливом яких формується і зовнішня і внутрішня політика держави, визначаються її характер з урахуванням політичних та економічних інтересів. Так, наприклад, християнські цінності лежать в основі низки політичних концепцій країн Заходу, ісламські стереотипи позначаються на діяльності мусульманських держав, а буддизм знайшов вираз в політичному житті народів азійського континенту. Такі риси, як самосвідомість, патріотизм так само формуються під впливом релігійних концепцій в процесі виховної системи та культури.

Найсуттєвішим моментом у відносинах релігії й політики має стати питання про найбільш ефективне, з точки зору суспільства, співіснування; про найбільш розумний метод державного управління населенням, що сповідують різні релігії. Найбільш прийнятною «політикою» співіснування є рівноправний розвиток різних конфесій і держави. Причому релігійний екстремізм нічим не кращий войовничого атеїзму, бо вони обидва засновані на жорсткій безкомпромісності.

Таким чином, міжрелігійні відносини нині переходять в розряд стратегічних глобальних проблем, вирішення яких має стати предметом ретельного і глибокого вивчення і міжнародного врегулювання на рівні з проблемами роззброєння, безпеки, прав людини, екології та інших питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Самигін С.І., Сердюков Г.Н., Нечипуренко В.Н. Релігія і політика. Вид. «Пегас». 1996. 76 с.
2. Ковальський М. «Релігія в світовій політиці» // Вільна думка 1992 року, №9.

УДК 316.347

Сафарова Г.Т.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РАСИЗМ ТА КСЕНОФОБИЯ ЯК ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНОМУ ДОБРОБУТУ

У сучасному світі ми часто стикаємося з проблемами в суспільстві: різні соціальні конфлікти між індивідами або певними групами людей, несправедливість, соціальна стратифікація, розбіжність політичних поглядів, гендерна нерівність [5, с. 69]. Всі ці питання досі є актуальними, так як і расизм та ксенофобія. Ці поняття не потребують ні пояснення, ні аналізу. Їх невикорінні гасла і ворожість поширюються, та в будь-який момент можуть дезінтегрувати суспільство [4, с. 377]. Питанням боротьби з расизмом та ксенофобією займаються зарубіжні та вітчизняні дослідники такі як: Т. Цимбал, О. Калмикова, Л. Гумільов, О. Рибаків, С. Булгаков, М. Буроменський, І. Ніколайко, Л. Заблоцька, С. Ісакович, П. Недбайло, В. Буткевич та ін. Проте, не дивлячись на великий інтерес до зазначеної проблеми, сьогодні вивчення даного питання є актуальним.

Расизм та ксенофобія негативні явища, що відбуваються в суспільстві, вони завжди знаходили підґрунтя для розвитку. Особливою і основною групою ризику є молодь в силу свого психоемоційного стану, особливостей сприйняття світу, оточуючих, яскраво виражена потреба самореалізуватися. Взагалі, страх перед чужим і невідомим – це не нове явище суспільного життя, що притаманне явище людському суспільству протягом тисяч років. Аналізуючи досвід людства, можна вважати, що «страх перед чужим і невідомим був одним з перших важливих факторів формування суспільства».

Якщо «свій» є опорою і підтримкою, то «чужий», навпаки, – загрозою, загадкою, невідомим [1].

До 2005 року рівень ксенофобії в Україні залишався порівняно невисоким і не перевищував її рівень в інших посттоталітарних країнах. Він був меншим, ніж в інших країнах Центральної та Східної Європи – Болгарії, Румунії, Польщі, Угорщині, Чехії та ін. [3, с. 7]. На сьогодні, рівень неприязні українського соціуму до іноземців зріс, і саме мігрантофобія стала чи не найпоширенішим видом ксенофобії в Україні. На жаль, українці поступово втрачають раніше властиві для нації риси – гостинне та доброзичливе ставлення до іммігрантів, спокійне сприйняття звичаїв інших народів, повага до релігійних почуттів іноземців тощо.

Причина расизму - не колір шкіри, а людське мислення. Тому і зцілення від расових забобонів, ксенофобії і нетерпимості варто шукати насамперед у рятуванні від неправильних уявлень, що протягом багатьох століть були джерелом невірних концепцій про переваги чи навпаки, більш низькому положенні різних груп серед людства. Расистське мислення пронизує людську свідомість. Люди мовчазно схвалюють щоденні приниження людей у метро і на вулицях під приводом «перевірки паспортного режиму» - адже ті, кого перевіряють, якимось неправильно виглядають [2]. Ми повинні визнати, що не має тих чи інших, не треба лякатися сісти поряд в автобусі з людиною, яка не виглядає так, як ви. Ваша дитина, або друг, який пофарбував волосся у рожевий колір, або проколов собі язик, ніс, він теж не такий. Кожна людина індивідуальна незалежно від того, якого кольору у нього шкіра, як він виглядає, що одягає, на якій мові він розмовляє, та що їсть.

Таким чином, підводячи підсумок зазначимо, що у наш час расизм і ксенофобія проникають у свідомість людей, не тільки в нашій країні, а по всьому світу. Це явище є світовою проблемою, яка потребує вирішення. Незважаючи на те, що Міжнародні організації та ООН засуджують расизм та ксенофобію, та намагаються з ними боротися, ще недостатньо відпрацьована система протистояння ненависті та агресії. Всі люди рівні перед законом і мають право на рівний захист закону від усякої дискримінації і від усякого підбурювання до дискримінації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринчак А.А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 248 с.
2. Кравченко А. И. Культурология. Учебное пособие для вузов - 4-е изд. - М Академический Проект, Трикста, 2003. 496 с.
3. Расизм і ксенофобія в Україні: реальність та вигадки. / Харківська правозахисна група. Харків: Права людини, 2009. 192 с.

4. Сергієнко Т.І. Теоретико-методологічні підходи до розуміння політичної ідеології та її вплив на розвиток суспільства // The 4th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects» (March 16-17, 2020) SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2020. С. 376-380.

5. Сергієнко Т.І. Концептуальні засади сучасних політичних конфліктів в умовах інформаційного протистояння // Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph. 5 The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations Copyright by Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, 2016. p.69-77.

УДК 329.12:

Тамчі П.В.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК ЛІБЕРАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Відомо, що історично для українського народу було характерним прагнення до індивідуальної свободи і рівноправності в громадському житті. Тому є достатньо причин припускати, що українські національні традиції виступали в якості однієї з умов виникнення ліберальних ідей в Україні, бо вони відобразилися на менталітеті її народу. В роботах істориків 20-40-х рр. XIX ст. вже ясно проглядають загально-ліберальні ідеї, котрі розповсюджувалися на Україну з Заходу. Свідченням цього виступають «роздуми» А. Мартоса, що містять висловлювання про політичні свободи, республіку та конституцію. Кирило-Мефодіївське **товариство** – перша українська політична організація, в якій значну роль грала ліберальна інтелігенція. Серед них були: історик М. Костомаров, письменник П. Куліш, викладач В. Білозерський, О. Маркович, Д. Пильчиков і Тарас Шевченко.

Лібералізм поглядів кирило-мефодіївців, особливо Миколи Костомарова, яскраво проявляється в пріоритетному ставленні до людини та її інтересів у порівнянні з інтересами держави, вимогах децентралізації держави, захисті прав і свобод українського народу, збереженні та розвитку його культури. Під ліберальними ідеями маються на увазі прагнення до свободи, демократії, гуманізму. Лібералізм ґрунтується на визнанні пріоритетності прав особи, яка є вищою цінністю порівняно з колективом, нацією, суспільством та державою. Цей світогляд закріплює визнання святості та недоторканості приватної власності, гарантії прав та свобод

особи. Лібералізм як політико-економічна концепція додає до цього необхідність поділу влади, такої організації економічного господарювання, яка ставить на перше місце свободу та природні здібності особи тощо. На Галичині ліберальний рух політично оформився в 1889 р. як Національно-Демократична партія, що пізніше, у 1925-1939 рр., реформувалася у Націонал-Демократичний Альянс. Однак ліберальна українська думка продовжувала розвиватися і в Російській Імперії.

Непересічним представником ліберального руху був Михайло Драноманов. Він вважав, що завдання кожної людини, як і народу, в пізнанні себе і в прагненні йти до цивілізації разом з цивілізацією, тобто підхід Драгоманова полягав у необхідності пов'язати український національний рух та його програму з європейськими ліберально-демократичними концепціями. Лібералізм Драгоманова визначається як доктрина, відповідно до якої людська індивідуальність є вищою цінністю. Політично це виражається перш за все у розширенні та зміцненні індивідуальних прав. Драгоманов вірить, що історія свободи є історією обмеження державної влади. Недоторканність особистої сфери важливіша за участь у створенні, формуванні колективної політичної волі, а індивід з його волею є основою всіх можливих соціальних порядків. В середині 90-х років XIX ст. ліберальні ідеї в Україні отримали подальше розповсюдження. В ліберально-демократичному таборі визріває думка про необхідність об'єднання своєї діяльності, створення єдиної організації. У вересні 1897 р. зусиллями Бориса Антоновича і Олександра Кониського у Києві створюється Всеукраїнська організація громад. Туди входили земські діячі, промисловці, представники творчої інтелігенції. Це стало початком переходу українського ліберального руху від переважно просвітницької до політичної діяльності. Ліберальний напрям в українській суспільній думці накреслив, фактично, Михайло Драгоманов. Перебуваючи під впливом декабристів та представників англійського лібералізму, він обстоював концепцію суспільства, що ґрунтується на ідеї об'єднання гармонійно розвинутих особистостей. Шлях до цього ідеалу - федералізм із максимальною децентралізацією та самоврядуванням громад і областей.

За сучасних умов лібералізм стає модною в Україні світоглядною та політико-економічною концепцією. Нині близько десяти українських політичних організацій декларують, що взяли на озброєння ліберальні ідеї. Сучасний лібералізм репрезентований багатьма формами, їх статус, зміст і вплив змінюються за різних умов. Це – прояв того, що лібералізм є категорією фундаментально релятивістською, яку можна визначити тільки для певного конкретного суспільства і його соціокультурного контексту. Немає «ідеально ліберального» стану. У той же час у будь-якому суспільстві не існує такої інституції, яку не можна було б лібералізувати ще більшою мірою. Лібералізм є багатовимірним соціальним феноменом, покликаним до

життя специфічними потребами західного суспільства, яке переживало у XVIII – XIX ст.

УДК 539

Таран Є.І.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЛОБІЮВАННЯ ТА ТИСК НА ВЛАДУ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

Разом з реформами українського суспільства все більше і більше входять в наше політичне життя явища, об'єктивно властиві демократичним процесам, промовці їх складовою частиною, атрибутом, ознакою. Серед таких явищ можна виділити і лобізм.

Лобізм — одна з актуальних політико-правових проблем сучасності, невід'ємна складова частина політичного і правового життя України. Невирішені частки загальної проблеми. Саме слово «лобізм» неоднозначно оцінюється суспільною свідомістю, бо має як «світловий», так і «тіньовий» сенс. Крайнім вираженням негативного лобіювання можуть виступати незаконний тиск на представників влади, хабарництво, корупція - все, за допомогою чого ухвалюються управлінські рішення на користь певних груп або осіб. Негативне відношення до лобізму формується саме завдяки подібній практиці «впливу» на управлінські рішення [1, с. 190]. Зрозуміло, це лише одна сторона медалі, що показує не лише силу і можливості різних соціальних структур, але і вразливі, слабкі місця влади.

Отже, основними об'єктами політичного лобіювання стають: парламент; уряд; президентські структури; центральні органи виконавчої влади; органи державної влади на місцях; органи місцевого самоврядування; суд; правоохоронні органи.

Лобіювання в парламенті обумовлюється не лише політично. Важливі й психологічні фактори. Адже потреба в лобістській діяльності у Верховній Раді викликана численними потребами і ціннісними орієнтаціями суспільства. Увесь комплекс психологічних складових діяльності громадянина, колективу, регіону, галузі, конфесії тощо потрібно закріплювати в нормативно-правових актах.

В умовах нерозвиненості політико-правової системи і недосконалості законодавчої влади лобізм стає основною формою представництва інтересів, але при цьому знаходиться поза увагою державних органів, преси, громадськості і закону. На жаль, механізм взаємодії суспільства і влади в

процесі ухвалення політичних рішень сьогодні неупублічний, корумпований і хаотичний; канали впливу на органи державної влади монополізовані сильними групами тиску, а цілого ряду суспільних рухів і організацій не мають можливості донести свої інтереси до владноможців. Правове регулювання лобізму дозволяє істотно понизити рівень криміналізації процесу взаємодії представників різних груп інтересів з представниками влади, забезпечити гласність і відвертість ухвалення найважливіших державних рішень.

Необхідне ухвалення закону, який визначить сутність, суб'єкти та об'єкти лобістської діяльності, на користь кого і за яку винагороду вона здійснюється і яким буде встановлений порядок взаємодії лобістів з клієнтами і органами влади, обмеження на заняття лобістською діяльністю, методи лобістської діяльності, право і порядок реєстрації лобістів тощо. Суспільна свідомість в Україні, маючи глибоке коріння в громадській і соціалістичній психології, з трудом поки сприймає лобізм, а слово «лобіст» частіше використовується як лайливе, з аморально-кримінальним відтінком. Тобто зараз в основному в лобізмі бачать лише одну сторону - негативну,кладають в цей термін лише «тіньовий» сенс. Звичайно, різні оцінки лобізму, суперечність його сприйняття виходитимуть, у тому числі і з того, що ми ще просто не звикли до цього нового явища і, відповідно, поняттю, що його позначає. Поки важко сказати, наскільки широко буде поширено це явище в Україні, але одне можна стверджувати абсолютно ясно: якщо вже ми вирішили формувати громадянське суспільство, то від лобізму не піти, бо він виступає своєрідним супутником демократії та при створенні відповідних умов, у міру реального втілення норм і принципів народовладдя в соціальну практику, лобізм поступово перетворюватиметься на необхідний соціально політичний інститут.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сергієнко Т.І. Особливості та технології прийняття і впровадження політичних рішень в умовах сьогодення // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць, Вип. 69 / Гол. ред. В.Г. Воронкова; Запорізь.держ.інж.акад. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. С. 189-193.

ВИНИКНЕННЯ ТА ЗМІСТ ДЕМОКРАТІЇ

Проблема демократії та її роль в суспільно-політичному житті є однією з центральних у політології. Ще з античних часів політична думка розглядала демократію, як органічну ознаку цивілізованості суспільства. Демократичні форми організації сягають коренями в глибоке минуле, ще в родовий устрій, вони виникли з появою людини. Через родові форми демократії пройшли майже всі народи. Деякі вчені-етнографи вважають, що демократія – один з найважливіших факторів антропогенезу, появи роду людського. Як свідчать етнографічні дослідження, недемократичні форми організації, які були засновані на суровій ієрархії і підкоренні, за зразком мурашника чи бджолиного рою, заводили наших пращурів у безвихідь. Традиції первісної демократії зробили великий вплив на появу перших класичних демократичних держав в Древній Греції і Риму. У працях мислителів Стародавньої Греції ми вперше зустрічаємо поняття «демократія». Характерною рисою демократії є її еволюція. Так кожному історичному типові держави, кожній суспільно-економічній формації відповідала своя форма демократії. Так, в рабовласницькій демократії раби автоматично виключалися з усієї системи громадських відносин. Тільки вільні громадяни користувалися правом обирати державних чиновників, брати участь у народних зборах, володіти майном і т. д. За феодалізму, елементи демократії почали зароджуватися у формі представницьких установ, що обмежували абсолютну владу монархів. Величезний прогрес у розвитку демократії започаткували, утвердження капіталізму й перемога буржуазних революцій в Англії, Франції, інших країнах. Завдяки ліквідації кріпацтва і скасуванню феодальних привілеїв сформувався цілий комплекс демократичних інститутів і процедур, більшість з яких використовується і нині. Життя розвінчало міф про «соціалістичну демократію», яка нібито була вищим типом демократичного устрою суспільства. За часів «тоталітарного соціалізму» сталось не розширення і збагачення змісту демократії, а навпаки – різке його збіднення, звуження і згорання. Демократизм суспільства був фальшивим і декоративним, хоч пропаганда й нав'язувала значній частині населення ілюзію народовладдя. Розпочатий у роки хрущовської «відлиги» процес демократизації суспільного життя був спершу загальмований, а потім і взагалі згорнутий. Дуже непослідовно проводився курс на демократизацію і в перебудовний період. Значною мірою труднощі переходу до демократичних

форм організації нашого суспільства зумовлені дією тоталітарних і авторитарних традицій.

Існує багато підходів до тлумачення поняття «демократія». Перше, і головне значення, пов'язане з етимологією, походженням цього терміну. «Демократія» перекладається з давньогрецької як «народовладдя», або використовуючи розшифровку цього визначення американським президентом Авраамом Лінкольном, «правління народу, вибраного народом і для народу». Похідною від етимологічного поняття демократії є більш широке визначення, як форми будови будь-якої організації, заснованої на рівноправній участі її членів в управлінні і прийнятті в ній рішень за більшістю. Зрозуміла в широкому значенні, демократія може існувати скрізь де є організація, влада і управління. В третьому значенні, демократія розглядається як заснований на відповідній системі цінностей ідеал суспільного устрою і відповідного йому світогляду. До числа складових цього ідеалу цінностей відносяться свобода, рівність, права людини, народний суверенітет та ін. В четвертому значенні, демократія розглядається як соціальний і політичний рух за народовладдя, здійснення демократичних цілей і ідеалів.

Таким чином, поняття демократії як народовладдя є нормативними, оскільки базуються на нормативному підході до цього феномену. Демократія характеризується в цьому випадку як ідеал, заснований на таких цінностях, як свобода, рівність, повага людської гідності, солідарність. В першу чергу тільки своєму ціннісному змісту демократія зобов'язана такою популярністю в сучасному світі. Демократію іноді іронічно визначають як «панування більшої частини суспільства над кращою», при якій процвітає політичний дилетантизм, відбувається засилля посередності. Демократія не гарантує від приходу до влади людей корисливих, з низькою культурою й моральністю, але з витонченим розумом і популістськими прийомами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основи демократії: Навчальний посібник / За заг. ред.. А.Ф. Колодій К., 2004.
2. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія: Навчальний посібник. К.- Львів, 2001.
3. Політологія: Підручник / М.І. Панов (керівн. авт. кол.), Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. К., 2005.
4. Кіндратець О. Деякі аспекти формування сталої демократії // Політичний менеджмент. 2006. № 6. С. 63 – 73.
5. Пазенок В. Демократія і людина. Теорія і українська дійсність. // Політика і час. 2003. № 2. С. 3 – 15.

Наукове електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та
мережному режимах

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2020

Юридичний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів 13–17
квітня 2020 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM);
супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 545

Видавець і виготовлювач
Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64 Тел.:
(061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019.